

NAŠ TOVARIŠ TV 15

št. 24 19. junija 1980 Leto XVIII

Glasilo Zveze združenj borcev NOV in Zveze rezervnih vojskih starešin Slovenije

Zaupamo vam

Vesel sem, da vas lahko pozdravim in vam spregovorim na 15. zboru pionirjev Jugoslavije, na tradicionalni prireditvi, ki jo pionirji posvečate velikim dosežkom naših narodov in narodnosti, trdno odločeni, da stopate po Titovi poti, in da s svojimi mladimi močmi prispevate k izgradnji lepšega in srečnejšega sveta.

Letošnji zbor poteka brez našega velikega prijatelja in vzornika, brez tovariša Tita. »Mi, dragi otroci,« je dejal »vam zaupamo. Vam bo ostala naša nova Jugoslavija. Vi boste nadaljevali delo, ki smo ga mi začeli.«

Jubilejni 15. zbor se ujema s pomembnimi obletnicami. Obeležil bo 35-letnico zadnjih bojev druge svetovne vojne, zmago nad fašizmom in nacizmom, 35-letnico osvoboditve naše domovine in 30-letnico samoupravljanja. Zbor izraža ponos na herojski boj naših narodov in narodnosti za osvoboditev in socialistično revolucijo.

Danes se hkrati zaključuje pohod Po poteh osvoboditve.

Zavedamo se, da je vse, kar imamo in kar bomo imeli jutri, naše, ustvarjeno z našimi močmi, z našim delom in znanjem. Našim generacijam se danes ni treba bojevati s puško in ne na fronti. Toda bojevati se moramo, da bi ustvarili še mnogo, kar potrebujemo – bojevati se moramo za boljše življenje, za srečnejši jutrišnji dan, za graditev in zmago socialističnega samoupravljanja. Več se moramo učiti, delati moramo več in boljše, hkrati pa moramo že kot samoupravljalci prevzemati odgovornost v procesu samoupravnega odločanja. V svetih šol, v delavskih svetih in v vseh drugih samoupravnih organih moramo uveljavljati spoznanja in zahteve mladih generacij.

Pol stoletja sta bila Titova misel in njegov revolucionarni program kažipota težnjam in bojem delavskega razreda, vseh naših narodov in narodnosti, mladim generacijam. Pod njegovim vodstvom so delavci, kmetje in inteligenca vzeli svojo usodo v roke in stopili na pot svobodnega in neodvisnega življenja. V vseh odločilnih zgodovinskih dogodkih so tovariš Tito, Kardelj, Kidrič in drugi revolucionarji znali poiskati najboljšo pot, naš delavski razred so iz nešteti bitk pripeljali kot zmagovalca, trpečim narodom povsod po svetu pa pokazali pot svobode in sreče. Tovariš Tito s soborci je oborožil našo partijo in revolucijo z revolucionarnimi spoznanji, sredstvi in močjo doslednega marksista.

Danes, dragi pionirji in pionirke, razvrščeni v enote 9. korpusa, ki je bil ustanovljen na Primorskem, izražate svojo pripadnost svetlim tradicijam našega narodnoosvobodilnega boja in revolucije. Kakor nekoč v vojni, ko je našo vojsko sestavljalo skoraj 75 odstotkov mladih, ste tudi vi danes pripravljeni pokazati delovno zavzetost, ki je potrebna v naši družbi.

Povzeli bi po Titu, ko je dejal sredi vojne vihere, »da morajo biti naši narodi ponosni, ker imajo takšno mladino, in da se narodom, ki imajo takšno mladino, za svojo prihodnost ni treba bati.«

Tovariš Tito je videl v mladini trdno oporo za nenehno kovanje in krepitev bratstva in enotnosti. Vezi, ki se bodo stakale na tem veličastnem zboru, med vami pionirji, z vseh strani, bodo nov dokaz krepitev bratstva in enotnosti.

Naše skupno vodilo naj nam bodo besede tovariša Tita, ki je dejal: »Pionirji, tudi vaša naloga je, da negujete in razvijate bratstvo in enotnost naših narodov, ki je ena najdragocenejših in največjih pridobitev našega narodnoosvobodilnega boja. Ljubezen in najčistejše tovarištvo naj povezujejo otroke vseh naših narodov. Varujte in razvijajte še druge velike pridobitve našega narodnoosvobodilnega boja in ljudske revolucije.«

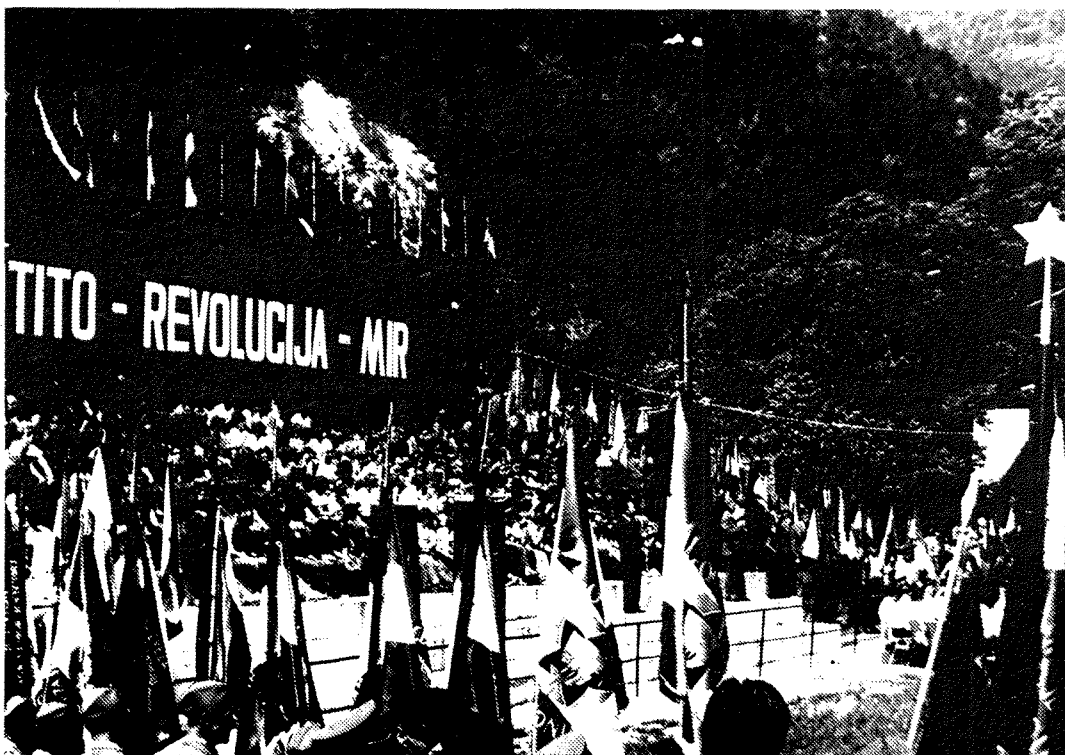
Iz govora predsednika republiške konference ZSMS Borisa Bavdka pionirjem Jugoslavije v Lipici, v soboto, 14. junija

Na svidenje v Šiški

V Podljubelju pri Trziču je bil preteklo nedeljo 12. zbor gorenjskih aktivistov, na katerem je imel slavnostno besedo sekretar predsedstva CK ZKS Franc Šetinc (več na 3. strani), zatem pa je skupnost gorenjskih občin podelila domicil 31. diviziji NOV in POJ, predstavnikom občine Ljubljana-Šiška pa so izročili prapor zbora aktivistov, saj bo prihodnji zbor v tej občini.

Nekdanji politični komisar 31. divizije, tovariš Ivan Franko-Iztok, in sedanji predsednik odbora borcev te enote je ob prevzemu domicilne listine poudaril: »To je za nas veliko priznanje, čast in obveza, da stalno in povsod ohranjamo, negujemo, razvijamo in prenašamo tradicije NOB in revolucije, med njimi tudi številne in dragocene izkušnje enot slavne 31. divizije. Vsi borci in aktivisti bomo kot doslej svojo obvezo častno izpolnjevali.«

Besedilo in foto: STAS

Mladinci pionirjem na Zboru pionirjev Jugoslavije v Lipici: »Bodite aktivni! To je naše naročilo. Delo je tisto, ki odlikuje. Želimo, da mladi rod zraste v delovne ljudi naše domovine.«

Foto: Ž. Drole

Med pobratenima Reko in Ljubljano

Že dvanajst let se kujejo prijateljske vezi med prebivalci Ljubljane in Reke. V dosedanjih srečanjih so si izmenjali obojestranske izkušnje na idejnopolitičnem, samoupravnem, gospodarskem in kulturnem področju. V soboto, 14. julija so si pobrateni Ljubljančani in Rečani spet stisnili roke, tokrat v Ljubljani. Predstavniki skupščine in izvršnega sveta mesta Ljubljane ter predstavniki skupščin ljubljanskih občin so se z delegati skupščine in izvršnega sveta občine Reka pogovarjali o delovanju skupščinskih odborov, družbenih svetov in drugih skupščinskih organov, pri tem pa največjo pozornost namenili preoblikovanju občine in ustanavljanju manjših krajevnih skupnosti.

Foto: J. ČURIN

Ali smo pozabili nanje

Poslušal sem radio Triglav Jesenice, ki ima vsako nedeljo ob 11. uri oddajo Mi pa nismo se uklonili. Govorila je nakdanja aktivistka in mladinka Dana Koren z Jesenic. Njen brat Ferdo je bil že pred vojno sekretar SKOJ na Jesenicah in se je takoj po okupaciji priključil prvim partizanom. Že 1. avgusta 1941 je padel na Mežakliji na Obranci, ko so Nemci prvič napadli jeseniško četo. Bil je izdan. Pokopali so ga tam, kjer je padel, na Mežakliji poleg še štirih borcev. Njihovi grobovi so bili vedno obiskani in okrašeni s svežim cvetjem. Tovarišica Dana je povedala tudi, kako so mladinke in mladinci obiskovali grobove padlih borcev drugod, če so le vedeli zanje, in to v času okupacije.

Po vojni so večino padlih borcev prekopali v skupna grobišča. Niso pozabljeni.

Moti pa me nekaj drugega; trinajstega maja 1943 je bilo ustreljenih devet talcev v Nomenju pri Bohinjski Bistrici. Res je, da imajo postavljen lep, ograjen spomenik z vklesanimi imeni, in kadar sem ga obiskal, sem naletel na sveže cvetje ali vence. Kdo skrbi za to, ne vem. Je pa vredno pohvale. Nikoli pa še nisem zasledil v časopisih ali slišal po radiu Triglav Jesenice, ki tedensko objavlja vse spominske dogodke iz časa NOB, da bi se kdorkoli z objavo spomnil na nomenjske talce.

Sam sem fotografijo tega spomenika že večkrat objavil v časnikih in tudi spisek devetih ustreljenih talcev, deseti pa sem bil jaz. Mislil sem, da bo letos storil to kdo drug, toda čakal sem zaman. Prihodnje leto bom za obuditev tega spomina poskrbel pravočasno, saj takega dogodka ni moč pozabiti.

JOŽE AMBROŽIČ
Poljsica 21
Zgornje Gorje

Še o gospa ali tovarišica

Odmev na Gospod ali tovariš, 7. številka TV-15

Še nekaj bi rad dodal k svojemu članku Gospod ali tovariš, objavljenem v 7. številki TV-15. Najprej pa se zahvaljujem vsem, ki s prispevki na to temo pripomorete k ponovni revoluciji za tovarištvo, za Titovo pot.

Društvo upokojencev iz Mirne smo organizirali v maju izlet v Belo krajino. Med drugim smo si ogledali muzej v Metliki. Vsak si je lahko kupil značke, ki ponazarjajo belokranjske grbe. Moj prijatelj pravi prodajalki: »Gospa, dajte mi zbirko vseh grbov.« Opozoril sem ga, da je ona tovarišica in ne gospa. Toda z njene strani sem naletel na odpor, s pojasnilom, da je poročena in je zato gospa.

Mar je za nas v socialistični družbi ponižanje biti tovarišica namesto gospa?

IVAN URBANČIČ
Roje 11, Mirna

Ni avtor članka

Odmev na Prizadeti upokojenci, 20. številka TV-15

V naše uredništvo je 21. aprila prispelo pismo s podpisanim Jožetom Ivančičem z Makerske 70 iz Maribora. Piše o statusu borca in uskladitvi borčevskih pokojnin. Na našo objavo članka v 20. številki našega časnika pa se je tovariš Jože Ivančič osebno oglašil pri nas in zanikal, da je on napisal članek. Obenem pravi, da v Mariboru sploh ni Makerske ulice ampak kvečjemu Makedonska, kjer on stanuje. Tovarišu Ivančiču se opravičujemo.

Uredništvo

Konferenca v hotelu Tivoli

Na konferenci, ki je bila 11. aprila 1920 v hotelu Tivoli, je tovariš Josip Petrič še posebej poudaril, da odvarja konferenco in ne kongres.

Lepo bi bilo, če bi sedanji komunisti kot spomin na tisti dan organizirali slavnostno zborovanje v bivšem hotelu Tivoli. Še posebej bi povabili stare komuniste in med njimi tiste, ki so bili delegati na aprilski konferenci leta 1920. Mi vsi bi bili zelo hvaležni, če bi nam na tak način omogočili, da se po toliko letih spet srečamo in se o marsičem pogovorimo.

Naj se še predstavim: Rojen sem 17. marca leta 1887. Leta 1913 sem bil član Zveze nemških kovinarjev v Nemčiji. Potem sem se udeležil oktobrske revolucije. Leta 1920 sem bil med ustanovnimi člani komunistične stranke Jugoslavije. Postal sem predsednik prve komunistične podružnice na Gorenjskem na Javorniku pri Jesenicah. Sedaj pa delujem v naši borčevski organizaciji.

JOŽEF ČUDEN
Levstikova 8
Ljubljana

Kdo je tovariš

Odmev na odmeve

Pozorno spremljam tudi v našem časniku oživiljeno razpravo o tem, kako bi kar vseprek in vsakogar nazivali z imenom, ki je pravzaprav svetinja.

Jaz pa sprašujem:

Je mar meni tovariš tisti, ki si je s špekulacijami in zlorabo naše ohlapne zakonodaje ali prizanesljivosti in nebudnosti državne uprave ali samouprave, brez vsakršne človeške ali socialistične morale nagrabil premoženje, da mu ni nič več dovolj, medtem ko se še mnogi udeleženci našega narodnoosvobodilnega boja otepajo s pomanjkanjem in borijo za uveljavitev svojih temeljnih gmotnih pravic?

So mar zame tovariši tisti, ki so si prisvojili plačana opravila, da ne vedo kam z dohodki in nalagajo denar v švicarske banke. Ob morebitni nevarnosti ali že samo ob preplahu pa bi zapustili in izdali domovino in odšli tja, kjer bi imeli še naprej zagotovljeno blagostanje?

Je zame tovariš tisti, ki misli le na svoje dobro in mu nista mar ne stiska ne zapostavljanje bližnjega, pa morda celo tovariša iz boja in revolucije? Je mar tovariš tisti, ki mu pomeni vse denar ingre zanj tudi preko trupel drugih, ali pa morda tisti birokrat, ki živi na račun delovnih ljudi?

Pa tudi naj bom mar jaz tovariš odkritim in prikritim kriminalcem ter prestopnikom, brezdelnežem in postopačem, ki izkoriščajo našo samoupravno ureditev kot svojo osebno svobodo in jim je ta le pretveza, da živijo na račun drugih?

So mar meni tovariši in tovarišice najstniki ter najstnice, ki z denarjem iz prepolnih mošnjičkov svojih starševasedajo točilnice in se v njih pa na cestah obnašajo razvrtno?

Dokler ne bomo odpravili naše pokvarjene porabniške družbe in nehali negovati sebičnosti ter vsaj približno uresničili onega pravega socializma v plemenitem pomenu te besede, vse dotlej pa smo si prav gotovo izbrali prelepo in preveč pomenljivo in s tolikimi dragocenimi človeškimi vrlinami in izročili povezano ime tovariš za ogovarjanje in naslavljanje državljanov, občanov ali krajanov, da bi ga smeli zlorabljati in onečaščiti.

MILAN GUČEK
Kristanova 2
Ljubljana

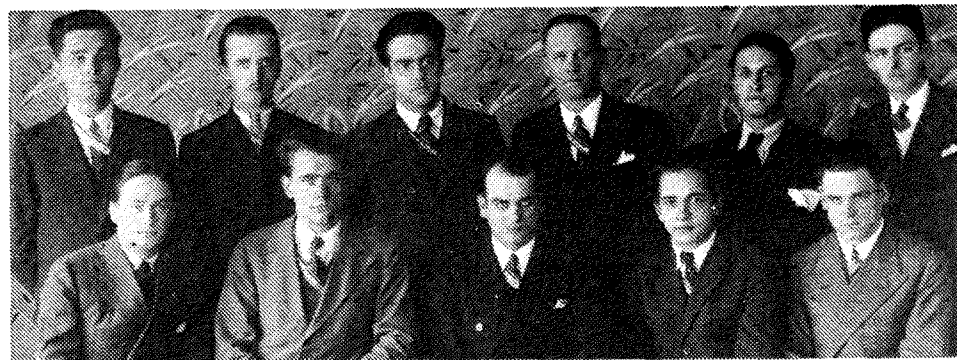
Spomini na soborca

Odmev na: Rekli smo mu Nace, 23. številka TV 15

Ne spominjam se več, kdaj sem Naceta Žagarja prvič srečal in spoznal. Menda sva istega leta prišla na univerzo. Jaz iz Maribora on iz Ptuja. Bilo je to leta 1929, ko je kralj Aleksander uvedel najbolj mračno vojaško diktaturo. Od takrat je preteklo več kot petdeset let in spomin je že v marsičem zbledel. Naceta se pa prav dobro spominjam. Verjetno sva se srečala v Akademskem kolegiju, ali pa v Ljudski kuhinji, kamor so zahajali manj premožni in bolj revni študentje. Možno je tudi, da sva se srečevala v akademskem društvu Triglav, kamor sem zahajal na predavanja in debate, čeprav nisem bil član.

Študentov na univerzi, v primerjavi z današnjim številom, takrat ni bilo veliko. Vsega menda okrog 1800. Levousmerjeni študentje in komunisti, katerih število takrat ni bilo veliko, so kljub temu vidno izstopali. Zaradi tega ni bilo nič naključnega, če sva se srečala že na demonstracijah proti generalu Živkoviću in njegovi vladi. Iz pogovora z Nacetom sem kmalu spoznal, da je vnet levičar.

Oktober 1931 sem od inženirja Gregorčiča »prevzel« akademski agrarni klub Njiva. Inž. Alojz Gregorčič je namreč takrat diplomiral in odhajal z univerze. Bil pa je zadnji član stare generacije kluba Njiva, katerim so bili kot nekakšen vzor češki agrarci. Od kluba je tedaj ostal samo od oblasti potrjen pravilnik in žig in to sem prevzel jaz. To, da sem tedaj »prevzel« klub je res bil slučaj, sam prevzem pa ni bil naključen. Tedaj je bila med komunisti parola, naj gredo v društva, naj tam marljivo delajo in prevzamejo pobudo. Jaz sem se posvetoval s tedanjim »samorastniškim« komitejem, katerega član sem bil. Tako smo prišli komunisti do vodstva v Triglavu, medtem ko so Jadrani »očistili« in pri tem izključili tudi To-

Odbor akademskega društva Triglav; Ignac Žagar prvi z desne

neta Tomšiča. V Njivo sem seveda vabil samo komuniste oziroma levousmerjene študente. Tako lahko trdim, da je bila Njiva komunistični klub.

Z Nacetom sva imela stike po liniji organizacij vseh političnih akcij na univerzi. Njiva in Triglav sta takrat tesno sodelovala in dajala drug drugemu vzpodbudo. Bila so to zelo burna leta demonstracij proti raznim beograjskim vladam, katerih skupna karakteristika je bila, da so bile vse centralistične, unitaristične in skrajno reakcionarne.

Sklepam, da je bil Nace organiziran komunist. To sklepam iz dogodka, ki ga bom opisal. Avgusta 1934 je tovariš Tomšič poslal v Maribor letake s pozivom delavcem, naj pokažejo solidarnost s stavkujočimi rudarji v Trbovljah. Dobil sem določeno količino letakov, ki naj jih odnesem v Ptuj na naslov Naceta Žagarja. Nalogo sem izpolnil 15. 8. 1934 popoldne, ko sem se odpeljal v Ptuj s kolesom in odnesel letake. Njega nisem našel doma. Pustil pa sem zanj paket. Ko sem se zvečer vrnil v Maribor, me je pred hišo čakala policijska zaseda. Bili smo izdani. Odpeljali so me v zapor iz katerega sem prišel šele čez eno leto. V mariborskih zaporih se nas je tedaj znašlo šest tovarišev, v Ljubljani pa večje število skupaj s Tomšičem. Nekatere med nami so v Mariboru pretepali, da bi izdali še druge. Mene je pretepal policijski komisar Radošević. Na vsak način je želel izvleči iz mene, kam sem odnesel letake in komu sem jih izročil. Ničesar nisem izdal in s tem rešil Naceta zapora. O tem doslej, kolikor je meni znano, še ni nihče pisal. Tudi jaz ne. Če sedaj ob spominih na Naceta to opisujem, želim s tem, še posebej mladi generaciji, prikazati, v kakšnih pogojih smo živeli in delali tedaj in da je tudi Nace s sodelovanjem v revolu-

cionarnem gibanju veliko tvegala. Samo takrat, kolikor jaz vem, ga ni doletelo še nič hudega.

Avgusta 1935 so me izpustili iz zapora. Vrnil sem se v Ljubljano in nadaljeval študij. Ne spominjam se, da bi potem še srečal Naceta in da bi z njim govoril. Zaradi tega ne vem, kaj se je s tistimi letaki zgodilo. Iz spominov tovariša Arna nanj pa razberemo, da je Nace takrat že diplomiral in odšel z univerze.

Živo pa se spominjam dneva konec leta 1941, ko sem zvedel, da so Naceta ustrelili italijanski fašisti. O svojem zadnjem srečanju z njim nam je tedaj pripovedoval tovariš Arne. Vse nas, še posebej tiste, ki smo ga osebno poznali, nas je njegova smrt zelo prizadela. Vzpodbudilo pa nas je njegovo junaško zadržanje pred sovražnikom. Kam so odpeljali njegove posmrtno ostanke in posmrtno ostanke tovarišev, ki so bili ustreljeni skupaj z njim, in kje so jih fašisti pokopali, mi je ostala neznanka. Počasi je šel tragični dogodek v pozabo, saj sem kar naprej slišal o novih žalostnih dogodkih. Pod fašističnimi streli so padali drug za drugim moji prijatelji in dobri znanci.

Konec leta 1941 so ustrelili Jožeta Kerenčiča v Mariboru, 2. februarja 1942 je nad Verdrom padel Marjan Vesenjaj, marca 1942 so najprej ustrelili Poldeta Berceta in kmalu za njim njegovo ženo Mileno Petrovarjevo. Vsi so bili Njivaši in vsi iz Slovenskih goric, kot Nace. V vseh političnih bojih v tridesetih letih smo bili skupaj.

Minila je vojna in pretekla so mnoga leta, jaz pa nikjer nisem zasledil karkoli od Naceta. Nekaj dni preden so oktobra 1978 odkrili grobnico in spomenik jugoslovanskim borcem, ki so pokopani na pokopališču v Tržiču (Monfalcone), sem med drugimi imeni žrtev prebral tudi ime Igorja Žagarja. Sprva se nisem prav zavedal, kdo je to. Ignac Žagar mi je zvenelo nekam tuje. Počasi pa sem zvedel, da je to naš Nace iz Ptuja.

Dne 22. oktobra 1978 sem se udeležil odkritja grobnice naših junakov, pokopanih v (Monfalconeju). Med tovariši, ki tam živijo, sem spraševal po podrobnostih. Največ mi je povedal nek partizan – mornar, ki je bil med vojno v mornariškem odredu 9. korpusa. Je namreč iz najbližje tamkajšnje slovenske vasi. Povedal mi je, da je duplini, v kateri bi morala biti žara s posmrtnimi ostanki Naceta Žagarja – prazna. Samo na plošči, ki zapira vhod, je vklesano njegovo

ime. Ne vedo namreč, kje so ga fašisti pokopali. Tedanji župan – fašist še živi v Tržiču (Monfalconeju), toda ne pove ničesar. Zgovarja se, da se ne spomni več. To verjetno ne bo držalo. Saj so bile to prve žrtve, ki so jih fašistični okupatorji ubili pri nas. Tako je Nacetov grob ostal nepoznan. Samo skromen napis Ignac Žagar pravi o tem, da je tam blizu nekje našel svoje zadnje počivališče borec za svobodo slovenskega ljudstva.

Povedal sem že, da sem Naceta dobro poznal, toda, če lahko tako rečem, le po politični liniji. Ožjih stikov nisva imela. Zaradi tega mi niso znane nobene podrobnosti iz njegovega življenja. Name je naredil vtis skromnega tovariša, a odločnega borca za interese delovnih ljudi.

Iz tega, kar sem povedal, se dobro vidi, da je Nace že deset let prej, preden je padel pod krogami italijanskih fašistov, stopil v vrste slovenske borbene in revolucionarne mladine. Njegova pot k partizanom leta 1941 ni bila naključna. Ni bila samo plod narodnostnih čustev, ki so tedaj vzkypela ob dejstvu, da so okupatorji razkosali slovenski narod in ga zapisali smrti. To je bila odločitev borca – revolucionarja in ne moremo ga šteti samo kot običajnega borca. Tone Tomšič, ki bi največ vedel o delu Naceta Žagarja, je bil prav tako ustreljen na začetku našega upora. Prav gotovo je še kdo, ki je takrat v tistih burnih časih sodeloval z njim in bi lahko še kaj več povedal in dodal k temu, kar sva napisala z inž. Svetlinom.

Nace Žagar je bil eno leto tudi predsednik akademskega društva Triglav.

S temi skromnimi besedami se želim oddolžiti borcu, ki je dal svoje življenje za ideale, za katere smo se borili.

inž. Drago Hartner-Harry

Nemirni afriški jug

Afrika, ki je bila ves povojni čas prizorišče najbolj obsežnega in hkrati tudi najbolj zmagovitega protikolonialnega boja, saj je v letu 1960, ko je protikolonialni boj dosegel vrhunec in je tega leta nastalo kar 17 novih držav, je še vedno v znamenju srditega obračunavanja s kolonializmom. Potem ko je moral z afriškega ozemlja portugalski kolonializem in zlasti potem ko je Zimbabve po prepričljivi volilni zmagi osvobodilnih sil postal neodvisna država, je ostalo še eno samo oporišče vladavine belih rasistov, Južna Afrika in še ena edina kolonija prav teh belih rasistov, Namibija.

Ceprav je več kot očitno, da je kolonializmu tudi v Afriki odklenkalo, pa je prav tako očitno, da si kolonializem ne pusti iztrgati iz rok še tega zadnjega oporišča. Vsa Južna Afrika je v znamenju notranjega vrenja, ko si črnsko prebivalstvo, spodbujeno z zmago osvobodilnih sil na celotnem ozemlju Afrike, prizadeva uresničiti svojo enakopravnost in se otresti zatiranja bele manjšine.

Po drugi strani pa je Namibija kot zadnja kolonija belcev v ognju naporov, da doseže tisto, kar so pred njo uresničile vse njene severne sosedice, v zadnjem času tudi Zimbabve. Namibija uživa v svojem boju vso podporo narodnega sveta. Kolikokrat so že Združeni narodi postavljali zahtevo po odpravi tuje kolonialne oblasti nad to deželo, koliko je že bilo prizadevanj vseh neodvisnih afriških in vseh drugih neuvrščenih držav, da bi z raznimi ukrepi, med drugim z gospodarsko in politično osamitvijo južnoafriškega režima, utrli pot k svobodi Namibije. Do zdaj so bila vsa taka prizadevanja brez uspeha zaradi trdovratnega odpora rasističnega režima v Južni Afriki, da bi izpustil iz rok Namibijo, to izredno bogato območje, kjer vidijo kolonialisti in njihovi zaščitniki vir svojega bogatenja in obrambni zid proti prodiranju osvobodilnih sil.

Kaže, da se bitka okoli Namibije in za Namibijo vedno bolj zaostrojuje. Južnoafriški režim ni mogel uresničiti svojih namer, da prepreči osvoboditev Angole in je v ta namen sprožal prave pravcate ofenzive proti komaj nastali neodvisni Angoli ter še vedno podpira in ščuva k boju razne odpadniške skupine, da vpadajo na angolsko ozemlje, zato pa se zdaj toliko bolj krčevito upira prepustiti Namibijo volji njenega ljudstva. Prav v zadnjem času prihajajo novice o prihodu v Namibijo raznih tujih plačancev, celo iz Čila prihajajo, da bi zatrli oboroženo moč namibijskega osvobodilnega gibanja. Poleg tega se južnoafriški režim z vso naglico oborožuje, da bi s svojo vojaško premočjo preprečil zmago osvobodilnih sil. Kljub prepovedi svetovne organizacije je dobila Južna Afrika od Združenih držav in drugih zaščitnikov najsodobnejše orožje, ki je namenjeno pobijanju pripadnikov namibijskega osvobodilnega gibanja.

Vendar nekajdesetletne izkušnje boja afriških narodov dovolj zgovorno pričajo, da kolonialni oblasti tudi na jugu Afrike neizogibno prihaja njena zadnja ura. Ponujena roka sodelovanja voditelja Zimbabveja je sprožila tudi v Južni Afriki razmišljanja o nujnosti, da sprejmejo in upoštevajo velike spremembe, ki jih prinaša razvoj tudi na sam jug Afrike. Med političnimi silami belega režima se pojavljajo sodebe, da bi bilo za njihovo prihodnost bolje, če bi se prilagodili nastalim spremembam in se lotili drugačnih odnosov s sosedi, zlasti kar zadeva gospodarsko sodelovanje. Po drugi strani pa ni videti, da bi vse, kar je rasističnega in nazadnjaškega, popustilo pred novim vetrom, pač pa jih prav bojazen pred spremembami sili k še ostrejšim ukrepom za zaščito njihovih interesov. Od tod nevarnost, da utegne postati boj proti ostankom kolonializma na jugu Afrike zelo težak in bo terjal še dosti žrtev.

Drago Košmrlj

Gospodarska ustalitev je odvisna od razvoja samoupravljanja

Ukrepi za gospodarsko ustalitev so še naprej v ospredju našega družbenega in gospodarskega življenja. Kako tudi ne, saj bi z njimi dodobra spremenili številne neugodne tokove.

Sedaj je že povsem jasno, da bodo delegati v prihodnjih dneh glasovali za zmanjšanje družbenega proizvoda. Najprej smo načrtovali pet odstotno povečanje, pokazalo pa se je, da ta rast ni realna, saj bo treba zmanjšati uvoz surovin in reprodukcijskega materiala. Izvoz naj bi letos povečali od predvidenih šest na osem odstotkov, uvoz pa zmanjšali za nadaljnjih 14 odstotkov. Najteže bo v prihodnjih mesecih z nakupom opreme, saj bodo ta uvoz takorekoč prepolovili. Blaga široke porabe iz tujine skoraj ne bo več na policah. Predvidevajo, da bo treba tovrsten uvoz skoraj v celoti ustaviti.

Na seznamu blaga, ki ga bo treba omejiti, se je znašla tudi nafta, pa čeprav izgleda to čudno. Sprva smo namerali letos uvoziti nekaj manj kot trinajst in pol milijona ton nafte, toda uvozili jo bomo za dva milijona ton manj. To bo povzročilo na domačem trgu dodatne skrbi, saj bo treba porabo nafte in naftnih derivatov znova skrbiti. Odločitve so pravzaprav že pred vrati.

Vsi ti ukrepi imajo samo en namen: zaustaviti neugodne tokove, zlasti v plačilni bilanci države. V resoluciji smo zapisali, naj bi letos plačilni primanjkljaj znašal dve milijardi dolarjev. In to bo – edina številka, ki je ne bi smeli spreminjati. Če sedanjih ukrepov ne bi sprejeli, bi se primanjkljaj povzpел na najmanj štiri in pol milijarde dolarjev in bi resno ogrozil našo plačilno sposobnost. Tega pa seveda nikakor ne moremo dovoliti.

Dodatne omejitve so predvidene tudi pri izplačevanju osebnih dohodkov. Tako kot doslej naj bi ostalo samo v gospodarstvu, ko so osebni dohodki smeli rasti pet odstotkov počasneje od rasti dohodka. V družbenih dejavnostih naj bi v prihodnjih mesecih osebni dohodki rasli za devet odstotkov počasneje od rasti dohodka v gospodarstvu, v državni upravi za deset odstotkov itn.

Lahko ugotovimo, da bodo realni osebni dohodki letos manjši kot so bili lani za približno štiri do šest odstotkov. Nekaterih stvari se bomo zato letos na vsak način morali odreči. Odreči se bomo morali tistemu delu življenjskega standarda, ki smo ga imeli na račun dohodka, ki ga nismo zaslužili. Odreči se bomo morali tistega razvoja, ki nas je peljal v vse večjo zadolženost v tujini.

Na seji centralnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije je bilo rečeno, da je treba o teh stvareh povsem odkrito spregovoriti. Bilo bi napačno, če bi menili, da bomo probleme, ki so se v zadnjih letih nakopili, rešili v

letošnjem in naslednjem letu. Postavljene cilje ekonomske ustalitve je mogoče uresničiti v naslednjem srednjeročnem obdobju, to je do leta 1985, vendar pa le, če se bomo dosledno držali nalog, ki si jih sedaj na novo postavljamo.

Problemov samo s spremembo tečaja dinarja nismo in ne bomo rešili. Tako mnenje bi bilo zmotno. Gospodarska ustalitev ne zahteva smo gole ekonomske operacije, ampak veliko več. Težave, ki smo jih pričali, so nastale zaradi nizke produktivnosti dela, neracionalnega nalaganja denarja v zidove, slabe organiziranosti, šibke poslovnosti mnogih organizacij združenega dela itn. Dokler teh pomanjkljivosti ne bomo odstranili, tudi z ustalitvijo ne bo nič. Tega bi se morali zelo dobro zavedati.

Naše notranje rezerve nikakor niso majhne in prav te rezerve bo treba v prihodnje temeljito izkoristiti. Nekateri produktivnost dela sploh ne uvrščajo med dejavnike ekonomske stabilizacije. Namesto k izvozi še vedno težijo k uvozu. Opirajo se na državno-administrativne ukrepe, zanemarljivo pa dohodkovno povezovanje. In prav tu tičijo nevarnosti, ki bi se jim na vsak način morali izogniti.

Rezerve bo treba izkoristiti, hkrati pa bežati od pretiranega administriranja. Predsednik zveznega izvršnega sveta je sam poudaril, da je priča najrazličnejšim pritiskom, katerih namen je povečati poseganje države na domala vsa področja gospodarskega in družbenega življenja. Če bi takim pritiskom popustili, bi se znašli pred novimi težavami, ki bi jih bilo težko kmalu odstraniti.

Gospodarske ustalitve ne bo, če ne bomo sočasno poskrbeli za nadaljni razvoj samoupravnih odnosov, če ne bomo hitreje združevali delo in sredstva. Ne bo je, če se bomo še naprej zapirali v ozke lokalne, regionalne in druge meje, če bomo drobili že tako skromne materialne možnosti, ki so nam ta čas na voljo. Seveda pa ustalitve tudi ne bo, če se zanjo ne bodo zavzeli prav vsi, v vsaki temeljni in drugi organizaciji združenega dela, in če se ne bomo odkrekli ambicijam, ki nimajo svoje materialne podlage.

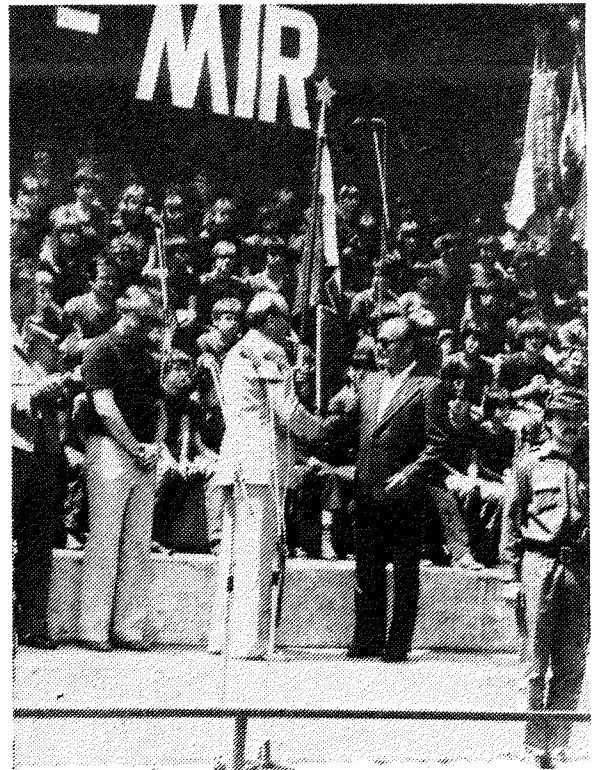
Nekateri v zvezi z našimi gospodarskimi težavami že delajo svoje račune. Pričakujemo lahko, da bodo vsi tisti, ki nam niso naklonjeni, v prihodnje še bolj napadalni. Vsem tem bomo najlaže odgovorili, če bomo še naprej gradili naš samoupravni sistem, če bomo še odločneje reševali težave, s katerimi se sedaj srečujemo. Naloge smo dobro zastavili in ni nobene bojazni, da jih s skupno akcijo ne bi uspešno izpeljali.

Darko Marin

Povezovanje vseh rodov

Dvanajsto srečanje gorenjskih borcev in aktivistov je bilo 15. junija v Podljubelju. Na slovesnosti so podelili domicil 31. diviziji.

Zbor gorenjskih aktivistov in borcev NOV opravlja tako kot drugi zbori po vsej Sloveniji pomembno poslanstvo obnavljanja in utrjevanja prijateljstva, obujanja spominov na vojne dni ter prenašanja izkušenj in vrednot na mlajše generacije, ki narodnoosvobodilnega boja in revolucije niso doživele. Zbor je lepa priložnost povezovanja starejših in mlajših rodov bojevnikov za socialistične odnose, za družbeni napredek, za humanizacijo in demokratizacijo družbe, za samoupravljanje. S tem izpoveduje neizpodbitno resnico, da je naša revolucija iz enega kosa, usmerjena k enotnim ciljem. Dogaja se, da nekateri povečujejo le en del revolucije in podcenjujejo drugega. Toda to objektivno pomeni podcenjevanje razvoja revolucije, zanemarjanje dialektike boja nasprotij, s tem pa tudi celovite podobe revolucije. Proti takim enostranstvom se moramo bojevati z negovanjem revolucionarne dediščine na eni strani in z idejnopoličnim usposabljanjem za uresničevanje nalog, ki so pred nami, na drugi strani. Ne gre samo za kontinuiteto zgodovinskega procesa, temveč predvsem za kontinuiteto vsebine naše revolucije. Izjemen ugled v svetu smo si pridobili prav z doslednostjo, s katero smo gradili svojo lastno revolucijo.

cionarno pot, s katero podpiramo vsa napredna gibanja v svetu in zaradi katere nismo nikoli zamolčevali lastnih slabosti. To so navsezadnje zahtevale od nas tudi vsakokratne zaostrene razmere v svetu, v katerih vsakršna omahljivost, neodločnost ali oportunizem vodijo v slabitev samostojnosti in neodvisnosti.

Srečanja aktivistov so priložnost, da seznanjajo sedanje družbenopolitične delavce in zlasti mladi rod z vso širino, izvirnostjo in trdoživostjo osvobodilnega boja, z njegovimi humanimi in kulturnimi izročili, organizacijskimi in mobilizacijskimi izkušnjami. S tem zbori krepijo duh tovarištva, požrtvovalnosti, sodelovanja, prispevajo k vzgajanju osveščene, domoljubne, a tudi internacionalistične osebnosti mladega človeka. Zaradi tega je nujno, da imajo zbori tudi aktualno politično vsebino, saj so borci in aktivisti tudi danes tesno vključeni v družbeno dogajanje, v razpletanje družbenih nalog in nakazovanja izhodov iz protislovij družbenega razvoja. Zlasti se to kaže tudi pri aktualnih nalogah na področju SLO in družbene samozaščite.

Iz govora Franca Šetinca v Podljubelju

V novem zdravstvenem domu tudi dispanzer za borce

Pogosto omenjamo mariborske borce kot vzorne, vendar je tudi res, da je tamkajšnji borčevski dispanzer šele pred kratkim prišel do novih prostorov za svoje redno delo.

Dispanzer za borce deluje v Mariboru že dvanajsto leto. Bil je ustanovljen med prvimi v Sloveniji z željo, da bi nudil zdravstveno varstvo nekdanjim udeležencem narodnoosvobodilnega boja in bolj natanko prisluhnil zdravstvenim težavam le-teh, saj so v vojni vihri fizično in psihično mnogo pretrpeli. Vseh enajst let je dispanzer gostoval v različnih prostorih zdravstvenega doma v Mariboru: sedem let v popoldanskem času v prostorih gerontološkega dispanzerja in zadnjih pet let v prostorih dežurne ambulante zdravstvenega doma, kjer si je slednjo delil tesne prostore. Zaradi nenehne prostorske stiske je bilo delo zdravstvenih delavcev oteženo, kar se je pokazalo še zlasti v zadnjem letu, ko v tem dispanzerju delajo trije zdravniki (dva pogodbeno in eden v rednem delovnem razmerju).

Prav zaradi težkih delovnih pogojev pa tudi zaradi izredne skrbi, ki jo v Mariboru načrtno posvečajo borcem na vseh področjih, je pridobitev novih prostorov v novem zdravstvenem domu še tem bolj razveseljiva. Poleg delavcev v borčevskem dispanzerju se lahko veselijo nove pridobitve tudi borci, ki jih je v mariborski občini 6131 (od tega 3576 s priznano udeležbo v NOB v dvojnem trajanju, 785 v enojnem trajanju in 1010 vojaških invalidov).

Večini udeležencev NOV nudi mariborski dispanzer za borce kurativno in preventivno zdravljenje in v letih od 1968 do 1979 je

bilo opravljenih 14.578 preventivnih pregledov ter 87.748 prvih in ponovnih kurativnih pregledov.

Zdravniki in drugi zdravstveni delavci so prepričani, da bodo v novih delovnih pogo-

jih in novih prostorih ter z ustrezno kadrovsko okrepitevijo lahko nudili udeležencem NOV aktivno zdravstveno zaščito, kakor si jo želijo in zaslužijo.

B. Ž. J.

Letna skupščina ZZB NOV Slovenije bo 30. junija

Za letošnjo slovensko borčevsko skupščino so že pripravljena številna poročila o delu te organizacije v minulem obdobju. Tako bodo med drugim na tej letni skupščini obravnavali: poročilo o dejavnosti republiškega odbora ZZB NOV Slovenije in njegovih organov v času od pete skupščine v letu 1978 pa do letošnjega maja, poročilo nadzornega odbora RO ZZB NOV Slovenije, akcijski program RO ZZB NOV Slovenije za leto 1980, zaključni račun RO ZZB NOV Slovenije za leto 1979, finančni načrt RO ZZB NOV Slovenije za leto 1980, predlog statuta ZZB NOV Slovenije, razširjen program gradnje Zdravstvenorekreativnega centra Strunjan. Imeli bodo volitve in razno.

Svobodi naproti

V petek, 13. junija so v Muzeju ljudske revolucije v Ljubljani odprli razstavo pod naslovom Svobodi naproti, ki sta jo pripravila muzej ljudske revolucije iz Reke in tamkajšnji zgodovinski arhiv ob 35-letnici osvoboditve Reke. Razstava predstavlja z dokumenti in fotografijami zaključne boje za osvoboditev Reke in je plod vsestranskega sodelovanja med Reko in Ljubljano.

S seje komisije za socialnoekonomska vprašanja udeležencev NOV v Beogradu

Opravljen nalog

Pred dnevi so na seji komisije za socialnoekonomska vprašanja udeležencev NOV v Beogradu obravnavali informacijo o zaključeni nalogi dokazovanja oziroma uveljavljanja posebne dobe (udeležbe v NOB) na podlagi prič. Minuli dve leti sta bili za vse borčevske organizacije po Jugoslaviji ne le izredno delovni, ampak tudi naporni, saj je bilo treba opraviti izjemno odgovorno nalogo. Splošna ocena izpeljane naloge je dobra. Prav vsi občinski odbori so se držali rokov, ko so morali potrditi oziroma mnenja posredovati skupnostim pokojniškega in invalidskega zavarovanja. Le v Črni gori je še nekaj sto nerešenih vlog, ki jih niso mogli reševati redno zavoljo objektivnih težav.

Na omenjeni seji so ugotavljali, da so bili v času, ko je bilo mogoče uveljavljati tako imenovano posebno dobo, izrednega pomena posveti, ki so jih organizirali republiški, pokrajinski in regijski odbori zveze borcev, kjer so vsem, ki so opravljali to zahtevno nalogo preverjanja in ocenjevanja zahtevkov, posredovali metode in enotna merila, po katerih so se morali ravnati.

Kaže, da ostaja nerešenih le še nekaj takih zahtevkov, ki zavoljo pomanjkljive prvotno priložene dokumentacije zahtevajo dodatna dokazila.

B. Ž. J.

S 15. seje komisije za vprašanja borcev NOV pri skupščini SR Slovenije

Vrsta predlogov zakonov

Morda se zdi, da gre za preveliko število predlogov in osnutkov zakonov, ki naj bi jih komisija za vprašanja borcev NOV pri skupščini SR Slovenije obravnavala na eni sami seji. Toda podrobnejši pregled dnevnega reda je razjasnil, da gre v bistvu za dve: za osnutek zakona o stanovanjskem gospodarstvu v SR Sloveniji ter za tako imenovani paket sedmih predlogov zveznih zakonov, ki urejajo vprašanja vojaških invalidov, borcev in družin padlih borcev.

Člani komisije, ki jo je vodil njen predsednik Janez Japelj, so ob slovenskem osnutku zakona o stanovanjskem gospodarstvu opozorili na nekatere člene, kjer bi moralo biti določeneje zapisano, da rešujejo stanovanjska vprašanja borcev NOV v samoupravnih stanovanjskih skupnostih iz sredstev solidarnosti (ne le iz anuitet), ter da bi moralo biti določeneje zapisano o možnostih najemanja stanovanjskih posojil za kmete borce. Obenem so v razpravi opozorili na vse večje potrebe bolnih, invalidnih in ostarelih borcev po zamenjavi stanovanj, kar bi bilo treba hitreje in tudi ustrezneje reševati.

O predlogih zakonov, ki urejajo borčevska vprašanja z zvezno zakonodajo, so na komisiji menili, da sicer prinašajo novosti, vendar ne v pričakovani meri. Ena takih novosti v predlogu zakona o temeljnih pravicah vojaških invalidov in družin padlih borcev z osnutkom zakona je, da je v predlog zakona vključen seznam stopenj invalidnosti (ki je bil doslej odločen v posebnem pravilniku). Najpomembnejše, kar prinaša paket predlogov za nove zakone iz zvezne borčevske zakonodaje pa je vsekakor to, da predvideva prenos pristojnosti zdravstvenega varstva borcev vseh kategorij iz federacije na samoupravne zdravstvene skupnosti, kar je spet en korak več k podružbljanju borčevske problematike.

Na koncu velja še povedati, da bo razprava o paketu sedmih zveznih zakonskih predlogov trajala še vse do jeseni.

B. Ž. J.

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

Dobje pri Planini - Tesno sodelovanje z ostalimi družbenopolitičnimi organizacijami

Krajevna organizacija ZB Dobje pri Planini je imela svojo letno konferenco marca letos. Udeležilo se je 50 članov, kar je glede na oddaljenost posameznih zaselkov in obsežno območje tega dela Kozjanskega zelo dober uspeh. Iz poročila in razprave je v prvi vrsti izzvenela zahteva po tesnem sodelovanju z drugimi družbenopolitičnimi organizacijami v krajevni skupnosti.

Iz programa dela, ki so ga sprejeli za leto 1980, velja v prvi vrsti omeniti delo na področju narodne zaščite (NNNP) ter povezovanje s krajevno skupnostjo in njenimi dejavnostmi; borčevske letne konference v Dobju so se udeležili tudi predstavniki mladine, KS, gasilcev in drugih društev.

Franc Pilar

Domžale - aktivni na vseh področjih dela

Se v mesecu maju so se domžalski borci na svoji letni skupščini pogovarjali o nalogah ter o opravljenem delu v lanskem letu. Osnovna ugotovitev je bila, da je prisotnost 2.829 članske borčevske organizacije v občini zares vsestranska, da so borci aktivni tako v družbenopolitičnem življenju kot tudi v gospodarstvu, kulturi in sploh na vseh področjih, kjer skupno z ostalimi občani snujejo načrte za prihodnost in izvajajo dogovorjene naloge.

Borci so ugotavljali uspešnost dela posameznih komisij pri občinskem odboru ZZB NOV in prisotnost borcev v akciji NNNP.

K. K.

Srečanje koroških partizanov na Obirskem

Področni odbor koroških partizanov iz Ljubljane je organiziral zadnji dan v maju izlet na Obirsko na Koroškem.

Dva polna avtobusa sta omenjenega dne odbrzela prek Jezerskega in Železne Kaple na Obirsko, kjer je bilo že vse pripravljeno za srečanje z zamejci.

Pod vodstvom Valentina Polanška, učitelja na Obirskem ter predsednika kulturnoprosvetnega društva Obir so pripravili tamkajšnji pevci in recitatorji borcem uspeh kulturni program. Zbrane je pozdravil predsednik osrednjega odbora koroških partizanov Pavle Žaucer-Matjaž, ki se je ob tej priložnosti tudi zahvalil področnemu odboru za dobro organizacijo srečanja ter izvajalcem programa za lepo doživetje. Seveda ni manjkalo obujanja spominov na lepe ter tudi hude čase, ki so jih domačini in koroški borci preživeli skupaj med narodnoosvobodilnim bojem.

K. P.

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

Uspešno in vzorno

V Cerkljah je bilo letošnje tradicionalno patrolno-orientacijsko tekmovanje ekip ZRVS in ZSMS občine Kranj, ki ga je organizirala občinska konferenca ZRVS občine Kranj v sodelovanju s krajevno organizacijo ZRVS iz Cerkelj. Za letošnje tekmovanje lahko rečemo, da je bilo izredno uspešno in vzorno organizirano, udeležilo pa se ga je 14 ekip krajevnih organizacij ZRVS in 13 ekip ZSMS, od tega 11 ekip gimnazije iz Kranja in dve mladinski ekipi iz Cerkelj.

Med mladinskimi ekipami je nastopilo kar enajst ekip gimnazije Kranj

Z enominutnim molkom so vsi navzoči počastili spomin na tovariša Tita. Zbrane je v imenu krajevnega skupnosti Cerklje pozdravil inž. Jože Žun, v imenu občinske konference ZRVS občine Kranj pa Borut Kobi, ki je dejal, da tekmovanje organizirajo v počastitev dneva mladosti. Tudi v prihodnje ga bodo organizirali v spomin na tovariša Tita. Največ uspeha je imela letos med ekipami ZRVS prva ekipa Cerkelj, med ekipami ZSMS pa druga ekipa gimnazije Kranj. Pokala kot tudi priznanja je najboljšim ekipam izročil Borut Kobi. V točkovanje so šli: hojo po azimutu, pravilne odgovore na vprašanja iz zgodovine NOB na temo Kokrška četa v okolici Cerkelj, odgovore na vprašanja o nujenju prve pomoči, zadetke z ročno bombo in cilj ter strele z vojaško puško.

Ekipa ZRVS so dosegle te rezultate: Cerklje 230 točk (Stane Bobnar, Bojan Koprivnik in Andrej Kne), Cerklje 2. 229 točk (Perne, Kern, Čimžar), Goriča 227 točk (Kokalj, Rozman in Ribnikar), četrta je bila ekipa Kokrice z 217 točkami, peta pa tretja ekipa Planine z 214 točkami itd.

Ekipa ZSMS: zmagala je druga ekipa gimnazije Kranj z 234 točkami in dosegla tudi najboljši rezultat tekmovanja. Za ekipi so nastopili Rado Sajovic, Renato Frelj in Gorazd Čadež. Drugo mesto si delita tretja in enajsta ekipa gimnazije z 218 točkami, četrta je bila peta ekipa gimnazije, peta mladinska organizacija ZSMS Cerklje itd.

J. Kuhar

Obrambni dan starešin

Vsakoletno srečanje rezervnih vojaških starešin v občini Litija smo tudi letos organizirali z namenom preiskusiti znanje iz vojaških veščin, taktike in topografije. Obravnavali so tudi družbenopolitično tematiko s poudarkom na družbenopolitični situaciji v naši občini.

V deževnem jutru smo se v Šmartnem organizirali v skupine in krenili na pohod. Od Šmartnega do strelišča pod Javorskim pilom smo reševali razne naloge in vprašanja. Pisni del je obsegal vprašanja iz poznavanja vojaških pojmov, poznavanja nastanka in razvoja oboroženih sil SFRJ, poznavanja človekovega obnašanja v boju in drugo.

Letošnji pohod smo imenovali Obrambni dan starešin. Vabljeni so bili tudi člani družin rezervnih vojaških starešin. Žal pa je slabo vreme mnogim, ki so se želeli udeležiti srečanja, preprečilo, da bi si od blizu ogledali, kako se rezervni vojaški starešine v miru pripravljamo na to, da bomo znali braniti mir, svobodo in pridobitve, ki smo si jih ustvarili po vojni pod Titovim vodstvom, združeni v eni Jugoslaviji, z bratstvom in enotnostjo, s socialističnim samoupravljanjem.

I. M.

Obrambni dan brez RVS

Komisija za družbeno dejavnost, ljudsko obrambo in družbeno samozasčito pri predsedstvu OK ZRVS Bežigrad je sklicala sejo, na katero so povabili tudi ravnatelje vseh osnovnih šol v bežigradski občini. Obravnavali so uspešnost delovanja obrambnih krožkov in izvajanja obrambnega dneva na šolah, med drugim so tudi ugotovili, da je sodelovanje med vodstvom šol in krajevnimi organizacijami ZRVS v osnovnih šolah Danile Kumar, Borisa Kidriča, Franceta Bevka, Mirana Jarca in Franca Ravbarja v Dolu pri Ljubljani zelo uspešno.

Tudi obrambni krožki redno delujejo. Učenci se seznanjajo s pehotnim orožjem, tekmujejo v streljanju z zračno in polavtomatsko puško, učijo se topografijo, obiskujejo vojašnice, muzeje NOB, organizirajo ekskurzije v kraje, kakor so Dražgoše, Urh, letališče Brnik itd. Posebno so priljubljeni filmi z vojaško tematiko, kjer so ob strokovni razlagi dosegli izreden vzgojni učinek pri vseh učencih.

V nekaterih šolah pa tega ni in tudi ni pomoči KK ZRVS pri obrambnih dnevih. Tako na primer vodstvo osnovne šole dr. Vita Kraigherja v svojem poročilu navaja: »Obrambni dan – to je orientacijski pohod s preverjanjem znanja iz topografije, NOB, SLO, ki so ga organizirali in izpeljali naši učitelji popolnoma sami. Lansko leto so nam pri tem pomagali člani KO ZB NOV Stadion in vojašnica Ljubo Šerčer. Upamo, da bo v bodoče več sodelovanja in pomoči od strani KK ZRVS, tako kot na šoli Danile Kumar«.

Nujno je, da čimprej organizirajo v osnovnih šolah obrambne krožke, kjer jih še ni, da se sodelovanje med šolami in ZRVS še bolj poglobi.

Dušan Rebolj

Namesto dveh štiri

Redno letno konferenco ZRVS Urške Zatler, ki je bila v juniju, je začel njen predsednik. Po enominutnem molku v čast tovarišu Titu so delegati zapeli pesem Druže Tito, mi ti se kunemo...«

Na konferenci so ugotovili, da so RVS z delegatskim sistemom v večjem številu vključeni v vse družbenopolitične dejavnosti v KS. Veliko članov ZRVS je ustvarjalno delovalo v vseh obrambnih pripravah. Pomemben delež članov je bil v uspešno izvedeni akciji NNNP 79. Rezervni vojaški starešine so sodelovali tudi z mladino, zlasti na osnovni šoli Danile Kumar, ob organizaciji Kurirčkov pošte, ob raznih pohodih, organizacijah proslav, ob dnevu mladosti, zlasti pa ob proslavi dneva JNA. Taktično orientacijska vaja v letošnjem letu je popolnoma uspela. Le štirje člani se je niso udeležili.

V letnem poročilu je poudarjeno, da so med RVS posamezniki, ki se izogibajo dela v organizaciji. Mišljeno, da se njihova obveznost začne in zaključuje tam, kjer so zaposleni. Tako pojmovanje je v nasprotju s pravicami in dolžnostmi, ki jih imajo RVS. Prav na tem področju bo morala organizacija narediti še marsikaj, nekatere posameznike pa opozoriti, da njihova pasivnost ni v skladu z likom rezervnega vojaškega starešine.

Na lanske letošnji krajevni konferenci so sprejeli tudi sklep o preoblikovanju krajevnega organizacije ZRVS. Namesto dotedanjih dveh so bile oblikovane štiri osnovne organizacije ZRVS. Osnovni namen tega preoblikovanja je bil, da se v osnovnih organizacijah z manjšim številom članov le-ti med seboj bolje seznanijo in se jih večje število vključi v delo. Boljša sta tudi pregled in organizacijska priprava za razdelitev v dve krajevni organizaciji.

Delegati so sprejeli nekatera dopolnila pravil krajevnega organizacije ZRVS. V obeh krajevnih organizacijah sta po dve osnovni organizaciji in predsedniki teh bodo po svojem položaju obenem namestniki predsednika krajevnega konference, s čimer je omogočena večja možnost kolektivnega vodenja.

Navdušeno so sprejeli sklep predsedstva OK ZRVS, da je njihov dosedanj predsednik Ciril Godec izbran v štiričlansko delegacijo, ki bo prisostvovala jubilejnemu srečanju ZRVS Jugoslavije 4. julija v Čačku.

Dušan Rebolj

Dobro sodelovanje

Občinska konferenca ZRVS Nova Gorica je v sodelovanju s prosvetnimi delavci osnovnih in srednjih šol, zavodom za šolstvo, občinsko konferenco ZSMS, občinskim štabom za teritorialno obrambo, občinskim odborom Rdečega križa in oddelkom za ljudsko obrambo skupščine občine Nova Gorica junija izvedla že šesto tradicionalno občinsko tekmovanje organizirane vzgoje mladine za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozasčito. Pri oblikovanju programa so sodelovali tudi zavod za šolstvo ter predavatelji obrambe in zaščite v šolah. Program je bil prilagojen rednemu učnemu programu osnovnih in srednjih šol v občini. Letošnjega tekmovanja se je udeležilo kar 28 ekip, in sicer 18 iz osnovnih in 10 iz srednjih šol. Vsaka ekipa je imela tri mladince in tri mladinke, z izjemo zdravstvene šole, katere ekipo je sestavljalo šest mladink.

Na poprejšnjih šolskih tekmovanjih je sodelovalo nekaj več kot 9.000 učencev in dijakov. S teh so se uvrstile na občinskem tekmovanju najboljše ekipe, ki so tekmovale v skupini osnovnih in srednjih šol.

Na občinskem tekmovanju so se pomerile med seboj šestčlanske ekipe v streljanju, metanju ročnih bomb, odgovarjanju na vprašanja iz zgodovine NOV ter življenja in dela Josipa Broza Tita, Edvarda Kardelja-Krištofa itd. Srednješolci so se pomerili v nujenju prve pomoči.

Štiri oziroma pet kilometrov dolga trasa je vodila od strelišča v Panovcu čez kromberško barje, Kromberk

Zmagovalna ekipa zdravstvene šole iz Nove Gorice med orientacijo

in od tam proti Vetrišču in zgradbi novogoriške skupščine ter nazaj do strelišča.

Med potjo je morala vsaka ekipa poiskati na treh oziroma štirih mestih taktičen ali topografski znak, skrit v travi ali grmovju. Nalogo so morali rešiti v en uri in se ravnati po določenem azimutu. Največ težav in pomanjkljivosti so imeli tekmovalci pri orientaciji in pismenem odgovarjanju na vprašanja iz zgodovine Streljanje z zračno in vojaško puško, metanje ročnih bomb in nujenje prve pomoči so opravili z večjim uspehom.

Po tekmovanju so razglasili rezultate ter podelili pokale in praktične nagrade vsaki skupini posebej.

Namen te skupne akcije je bil kot vsa leta doslej utrjevati sodelovanje med mladino in rezervnimi vojaškimi starešinami, spoznavanje vojaških veščin in sodelovanje vojaških starešin pri obrambni vzgoji mladih občanov.

Najbolj se je izkazala ekipa osnovne šole Kanal, ki je osvojila 1285 točk.

Med posamezniki so bili najboljši učenci Aleks Perfeta, Iztok Lahajner, Martina Zbogor, Suzana Jug in Emil Hvalica, vsi iz osnovne šole Kanal.

Med ekipami srednjih šol se je najbolj odlikovala ekipa zdravstvene šole iz Nove Gorice.

Med posamezniki srednješolcev je bila najboljša Bernarda Bratuž, dijakinja zdravstvene šole Nova Gorica, doma iz Čepovana.

Mile Gojković

PISMO

Draga Irma!

Gotovo ste se že vračali domov, ko ste zvedeli za smrt največjega sina Jugoslavije, učitelja, vodnika in prijatelja Josipa Broza Tita. Ne žalujete samo v Jugoslaviji, za njim žaluje ves svet in tudi pri nas v Italiji nas je veliko, ki ga ne bomo pozabili. Že prej bi ti pisala, pa nisem bila sposobna, ker so bile moje oči kar naprej solzne. Vse dni sem spremljala televizijski program in glasno jokala. Še na cesto nisem šla, tako sem bila objokana. Vsakemu nisem mogla povedati, kako mi je hudo. Za vsemi, kar mi jih je umrlo, nisem tako žalovala kot za tem dragim človekom. Ko sem brala Primorski dnevnik, ki je izšel 11. maja 1980, in ko sem videla, kakšna pisma so mu med boleznijo pisali pionirji, sem bila spet vsa v solzah. Veš, ko je bil tovariš Tito v ljubljanskem kliničnem centru, bi mu tako rada povedala neko pesem – pesem, ki sem jo napisala v dneh vrnitve iz internacije. (Se še spominjaš tistih dni?)

Naj te verze, ki so prišli iz srca, povem zdaj:

Titu
Pridi. Čakamo te mi,
čakajo te padli v gozdovih...
Krivične meje so nam dali,
le za Jugoslavijo smo žrtve darovali.
Tuji narod hoče nas končati,
samo Jugoslavija je naša mati.
Zato se hočemo še vnaprej bojevati,
novo Jugoslavijo tudi v naši vasi
zgraditi.

(Zapisano leta 1945)

Nikar ne misli, draga Irma, da zdaj ne jokam.

Fani
(Hlede, Gorica;
rojena v Števerjanu)

PRIPIS UREDNIŠTVA: Pismo nam je prinesla Irma Ožbolt, Bratov Učakar 10, Ljubljana.

NOVE KNJIGE

Tone Čamernik in »njegovi« zaporniki

Avtor spominov Anton Čamernik junija 1944

Uvodoma želim poudariti, da je Tone Čamernik napisal svoje spomine z največjo odgovornostjo. Do takšnega zaključka sem prišel, ko sem segel po nekaterih spominskih uspešnicah našega trenutka, ki so, milo rečeno, napisane več kot nestrpno. Spomini so vselej osebno obarvani, ne smejo pa biti namereno krivični, najmanj lažni. Tudi hlastanje po senzacionalnosti bolj škodi kot koristi resnemu pisanju. Čamernik obravnava dogajanja in medsebojne človeške odnose s smislom za resnico. Njej je dosledno zvest, ker drugačen ne more biti že po svojem odkritem in pravicoljubnem značaju. Odlikuje ga tudi skromnost, zato ne govori predvsem o sebi, in prav gotovo ne v tolikšni meri, da bi mu lahko kdo očital, da je preveč samozavesten in samoljuben. Tak ni bil nikoli, kar lahko trdimo tisti, ki ga poznamo že od mladosti.

Sam sem se srečeval z njim že v letih 1925–1927, ko je prihajal skupaj s starejšim bratom pa tudi sam v Delavski dom na Marxovem trgu v Ljubljani.

Srečeval sem se z njim tudi v poznejših letih, ko je upravljal ljubljanske in novomeške sodne zapore. Srečeval sem ga torej ne le kot znanec in ilegalni sodelavec, tovariš in prijatelj, temveč tudi kot zapornik, kar ga ni motilo. Uniforma ga ni spremenila. Med političnimi zaporniki je bilo dovolj pismenih ljudi, pa niso napisali nič kritičnega o ravnanju Čamernika z njimi, ker za to ni bilo vzroka! Zoper vse druge upravitelje zaporov smo se, kjerkoli smo se z njimi srečevali, morali neprestano pritoževati. V Bileči smo celo vodili oster boj zoper uniformirane nasilneže, ki so nam kratili uzakonjene človeške pravice ali so fizično obračunavali z nami. Morali smo se odločiti za nepopustljiv boj, sicer bi obračunavanje z zaporniki dobilo še večje razsežnosti, tako pa je ostalo v Bileči le pri treh primerih hujšega napada na zapornike. Najbrutalnejše so se režimski hlapci znesli nad Mošem Pijadejem, ki se je zaradi telesnih poškodb moral dalj časa zdraviti v bolnišnici, lažje poškodbe sta dobila še Ivan Milutinović in prof. Mirko Košir, kot je razvidno iz Apihove knjige Sredi pušk in bajonetov.

Cepprav je Čamernik postal organiziran komunist veliko pozneje, kot je začel napredno delovati, mu je partija zaupala marsikatero nalogo že sredi dvajsetih let, ko je bil še dijak. Ko sem leta 1926 stanoval skupaj z bratom Rudijem in Silvom Furlanom v Rožni dolini pri njunih starših, je bila ta hiša neke vrste partijska javka. Rudi je bil član pokrajinskega komiteja Zveze komunistične mladine Slovenije, Silvo pa član mestnega komiteja te organizacije. Vsi trije smo poznali tudi Čamernika, najbolje Rudi.

Ko je Tone Čamernik leta 1926 vodil skupino nogometašev na neko tekmovanje v Avstrijo ali se je od tam z njega vračal (tega se iz Rudijevega pripovedovanja ne spominjam točno), se je v vlaku srečal z Rudijem, ki so ga zasledovali orožniki. Čamernik je brž dojel položaj in prevzel od Rudija težak paket z ilegalno literaturo ter ga položil na polico enega izmed kupejev, ki so bili rezervirani za nogometaše. Paket je tako po raznih preobratih prišel v partijske roke. Če bi takrat odkrili Čamernikovo ukano, bi nikoli ne postal upravitelj ljubljanskih sodnih zaporov in tudi ne pobudnik ustanovitve srednješolskega društva Mlada generacija, ki je bilo predhodnik Brazde – društva, ki je bilo včlanjeno v Zvezo kmetijskih fantov in deklet. Če bi že takrat odkrili njegove zveze s partijo, drugim in meni ne bi mogel pomagati vzdrževati zve-

ze iz zapore z vodstvom partije. Vse to je omogočal Čamernik do te mere, da je bil marsikdo od nas na sodni razpravi oproščen krivde in kazni zaradi pomanjkanja dokazov, ker smo z njegovo pomočjo uspeli tudi zunanjim pričam sporočiti navodila, kako naj pričajo pred policijo in sodiščem.

Naj navedem dva primera iz obdobja od 14. decembra 1936 do 2. februarja 1937, ko sem bil v preiskovalnem zaporu ljubljanskega sodišča.

Takrat sem bil obtožen po zakonu o zaščiti države zaradi tiskanja in razpečevanja štirih različnih prepovedanih letakov. Obremenilna priča zoper mene je bil S. Kovačič, direktor tiskarne Grafika, Zagreb, Gunduličeva 24. Partija je pri meni v zaporu pravočasno organizirala obisk dr. Dragotina Lončarja, znanega vodilnega slovenskega mačkovca, vedoč, da je bil preiskovalni sodnik v gimnaziji njegov učenec. Sodnik obiska svojemu nekdanjemu profesorju ne samo, da si ga ni upal onemogočiti, temveč iz obzirnosti do njega pogovora niti ni hotel nadzirati. Dolžnosti nadzora se je otrese tudi Tone Čamernik. Tako sva z dr. Lončarjem ostala sama. Ker sem bil od 4. oktobra 1936 dr. Lončarjev

Tone Tomšič v ljubljanskih zaporih; fotografija je objavljena v Spominih na sodne zapore Antona Čamernika

namestnik v izvršnem odboru kmečko-delavskega gibanja, v katerem je bil on glavni tajnik, jaz pa organizacijski, se je hočeš nočeš moral do partije zavezati, da bo somišljenika S. Kovačiča v Zagrebu prepričal, naj sva zahteva, da ga sodišče ponovno zasliši; in da popravi svojo izjavo v tem smislu, da sem sicer v »njegovih« tiskarni večkrat kaj naročil, da pa se ne spominja točno, če sem naročil tudi obtožene letake. Ker je bilo vse tako urejeno, sem bil zaradi pomanjkanja dokazov oproščen krivde in kazni.

V drugem primeru nisem bil obtoženec jaz, temveč Straža v viharju. Bil sem tožitelj po zakonu o tisku, pravdo proti Straži v viharju pa sem vodil iz zapore, v katerem sem bil zaradi letakov. Tožil sem zaradi tega, ker je Straža v viharju uvrstila Ljudsko pravico med liste, ki najbi jih finansirala in jim dajala navodila kominterna. Storila je to v obliki kliširane fotomontaže, v kateri je bila na vidnem mestu tudi glava Ljudske pravice. To je bilo v času, ko je bil dr. Anton Korošec notranji minister, toženi glavni urednik Straže v viharju pa Poštovan. Poštovan je medtem, ko sem se umaknil v ilegalno oziroma bil nato v zaporu, postal načelnik v istem ministrstvu (za notranje zadeve) v Beogradu. To je bil tudi razlog, da nikakor nisem hotel popustiti,

ko sem zvedel, da je okrožno sodišče razlagalo mojo odsotnost na razpravi kot odstop od nadaljnega preganjanja Straže v viharju.

Takoj sem s svinčnikom napisal priziv, ki ga je upravitelj sodnih zaporov Tone Čamernik izročil sodniku. Le-ta je pritožbo vrnil s pripombo, da »jo mora Kreft napisati s črnilom«. Napisal sem jo seveda s Čamernikovim črnilom in ponovno oddal. Glasila se je takole:

Kst 4/36
24
19

Okrožnemu sodišču

(sodni svetnik g. Breljo)
v Ljubljani

Podpisani, Ivan Kreft b. urednik Ljudske pravice, sedaj v preiskovalnem zaporu ljubljanskega sodišča, vlagam na podlagi spodaj navedenih razlogov priziv proti sklepu Okrožnega sodišča z dne ... št. ... v zadevi svoje tožbe proti Straži v viharju.

Od sredine septembra 1936, leta pa vse do 14. decembra 1936, ko sem bil aretiran, sem bil na begu. Ves ta čas nisem prestopil praga svojega od policije nadzorovanega stanovanja in tako mi ni moglo biti dostavljeno povabilo k razpravi proti Straži v viharju (Pri tem se sklicujem na ugotovitve zagrebske in ljubljanske policije.)

Ker me je v tej zadevi nastopal odvetnik g. dr. V. Maček, sploh ni bilo nujno, da bi osebno prisostvoval razpravi.

Tako sem priziv, ki sem ga vložil v predpisanem roku, vsestransko utemeljil in pričakujem, da mi bo sodišče ugodilo in v kratkem razpisalo razpravo.

Ivan Kreft, v preiskovalnem zaporu

Okrožnega sodišča
celica 117

Ljubljana, 2. januarja 1937.

Uspel sicer nisem: Gradivo omenjenega sodnega spisa v zgodovinskem arhivu CK ZKS je tako pomembno, da je škoda, če ga nihče ne bi izkoristil. Tudi Čamerniku bi dobro služilo.

Glede na doslej povedano, nam postaja jasno, da večji del tega, kar nam v svojih spominih odkriva Čamernik, ni mogel napisati kdo drugi. Seveda so bili organizatorji vseh reševanj iz zapore in drugih podobnih akcij med okupacijo partija, osvobodilna fronta, varnostna obveščevalna služba in ne nazadnje Slovenska narodna pomoč, vendar je glavne niti med njimi povezoval Čamernik, saj mimo njega v zaporih ni bilo mogoče ukrepati.

Čamernikovi Spomini na sodne zapore bodo delo zgodovinarjem vsekakor znatno olajšali, tistim, ki svojih pričevanj o narodnoosvobodilnem boju še niso napisali, pa bodo lahko za zgled, kako se morajo lotiti svoje naloge.

V morebitni ponovni izdaji bi bilo vsekakor dobro, če bi Tone Čamernik širše zajel obdobje med obema vojnama. Kot sem že omenil, bi lahko koristno uporabil gradivo, ki ga je od sodišča prevzel arhivski oddelek CK ZKS. Tega gradiva ni doslej še nihče obdelal bodisi iz strahu, da ne bi koga prizadel, bodisi, da se ni počutil poklicanega. Za obdobje, ko je bil upravitelj sodnih zaporov, bi to odgovorno nalogo najlažje opravil Tone Čamernik skupno s prizadetimi. Pred ljubljanskim sodiščem je bilo relativno malo procesov po zakonu o zaščiti države. Bili so le tisti, ki jih je beograjsko sodišče odstopilo, ker se mu niso zdeli dovolj pomembni in spektakularni; vsaj nekatere je zabeležil slovenski tisk, vendar zelo površno.

Čamerniku pa lahko priznamo, da je opravil svoje delo, kakor je v danih okoliščinah najbolje mogel. (Spomine na sodne zapore Antona Čamernika je izdala založba Borec.)

Ivan Kreft

Mica Stare, Čamernikova zveza z Borisom Kidričem

BELEŽKE BELEŽKE BELEŽKE

DVE NAGRADI ISTEGA IMENA – Pred kratkim se je zvedelo, da obstajata dve književni nagradi z istim imenom, piše Nin. Gre za nagradi, ki nosita ime slovenskega pesnika Karla Destovnika-Kajuha in ki ju podeljujeta, neodvisno druga od druge, niška kulturnoprosvetna skupnost in založba Borec iz Ljubljane. Niška nagrada je namenjena mladim pesnikom za zbirke domoljubnih pesmi, ljubljansko pa prejemajo znani književni ustvarjalci za izjemne in večje stvaritve. Nagrada, ki jo podeljuje založba Borec, je starejša, saj jo poznamo že dvajset let, niška je stara šele nekaj let.

★

ŠTIRI KASETE O TITU Tudi produkcija kaset in gramofonskih plošč je ob boleči izgubi predsednika Tita na štirih kasetah zajela del bogate zgodovine našega predsednika. O Titu nam iz oddaj radijske šole pripovedujejo pesniki in pisatelji, njegovi sodelavci in drugi. Kasete nosijo naslove Deček s Sotle, Pri Titu v Drvarju, Maršal Tito, Tito v vojni. Na veliki plošči Titov naprijed so posnetki vojnega orkestra iz Ljubljane, na drugi z naslovom Pesmi o Titu pa so zbrane najlepše pesmi o Titu v izvedbi raznih orkestrrov in zborov.

BELEŽKE BELEŽKE BELEŽKE

Tereza Resman med mladino višje šole v Wesenbergu, ki je poimenovana po njenem pokojnem možu Janesu Haderju

Minersko sabotažna četa iz Brd

Streli v goriških zaporih

Na desnem bregu Soče se raztezajo griči Brd. Pokrajina se polagoma nagiba v dolino slovenskih in furlanskih ljudi. Vsi ti ljudje so med NOB sodelovali s partizani. V Brdih so bila križpotja vseh tistih, ki jih je okupator interniral daleč od domačih krajev. Večina vračajočih se je že v Brdih vključevalo v partizanske bataljone.

Nekaj časa sem bil v Minersko sabotažni četi (MSC) Briško-beneškega odreda (BBO). Pozneje sem bil zaradi potreb in poznavanja terena premeščen v 2. bataljon BBO za pomočnika obveščevalca bataljona. MSC je svojo operativno dejavnost opravljala od ustanovitve v začetku 1944. leta do osvoboditve. Po Brdih in po Furlaniji je rušila in minirala, strahovala okupatorja in njegove hlapce od Gorice do Vidma, Ločnika, Moše, Koprive, Krmina tja do Čedad. Med prebivalstvom smo se počutili varne. Dobra obveščevalna služba nam je poročala o vseh premikih sovražnih patrolj.

Časa za počitek ni bilo. Neprestano je pokalo. Ljudstvo pa je bilo ponosno na svoje borce. Kovalo se je bratstvo med ljudmi iz raznih krajev sveta.

Bilo je leta 1944. Nemci in njihova drhal so doživljali poraze na vseh frontah, zato so se nečloveško znašali nad prebivalstvom, da bi zatrli upornišvo. Toda okupator ni miroval ne v postojankah in niti v sami Gorici. Triindvajsetga marca 1944 je iz smeri Moša proti Zgornjem Cerovem peljal tovornjak, poln nemških vojakov. V vasi so naropali za velikonočne praznike. MSC s takratnim komandirjem Oskarjem iz Vipolč in politkomisarjem Željkom Prinčičem iz Zgornjega Cerovega je takoj postavila zasedo med Zgornjim in Spodnjim Cerovim na Stari gori. Ko je tovornjak zapeljal v zasedo pred cev puškomitraljeza, katerega mitraljezec je bil Vuko Popovič-Črnogorec, je leta vžgal in za njim vsi ostali borci. Nemci so imeli veliko mrtvih. V boju je bil ranjen naš tovariš Dante Constantini-Vinko, partizan italijanskega rodu, doma iz Modene. Bil je hraber borec. Poskrbeli smo, da ga je obiskal dr. Grešič, ki je večkrat prihajal v Brda zdraviti ranjene partizane. Roka je Vinku vedno bolj hromela. Decembra 1944 so sovražniki Vinka aretirali na mostu v Gorici in ga odpeljali v goriški zapor. Pozneje so mi pripovedovali, da so Nemci Vinka v februarju 1945. leta ustrelili na goriškem gradu. Pokopan je na pokopališču v Gorici.

V MSC je bil tudi Mario Ferrari, doma iz Ločnika, po rodu Furlan. Njegov brat Armando, ki je bil v italijanski republikanski vojski podoficir (sergente). Službo je opravljal kot komandir straže na železniškem mostu v Gorici. Poveljeval je 10 vojakom, zraven pa je bil še nemški kaplar. Armando Ferrari je večkrat posredoval podatke o sovražnikovih namenih, gibanju ter nam razkrival razpoznavna gesla. Povezan je bil z našo obveščevalko Deros, poročena Eliza Prinčič iz Ločnika. Večkrat sta se sestala na Kalvariji. Dogovorjeno je bilo, da bo pripeljal nekaj svojih vojakov ter jih predal partizanom. Tretjega januarja 1945 je res pripeljal šest vojakov (Italijanov). Na dogovorjenem mestu je bila že zaseda MSC pod vodstvom pomočnika politkomisarja Ivana Žigona-Peterča in Maria Ferraria ter še nekaj drugih borcev. Italijanski komandir Armando je svoje vojake z brzostrelko prisilil k predaji in jih izročil MSC v nadaljnji postopek. Tovariša Žigon in brat Mario sta Armanda opozorila, da je sedaj v nevarnosti in naj se priključi partizanom. Že po dveh dveh so republikanci Armanda

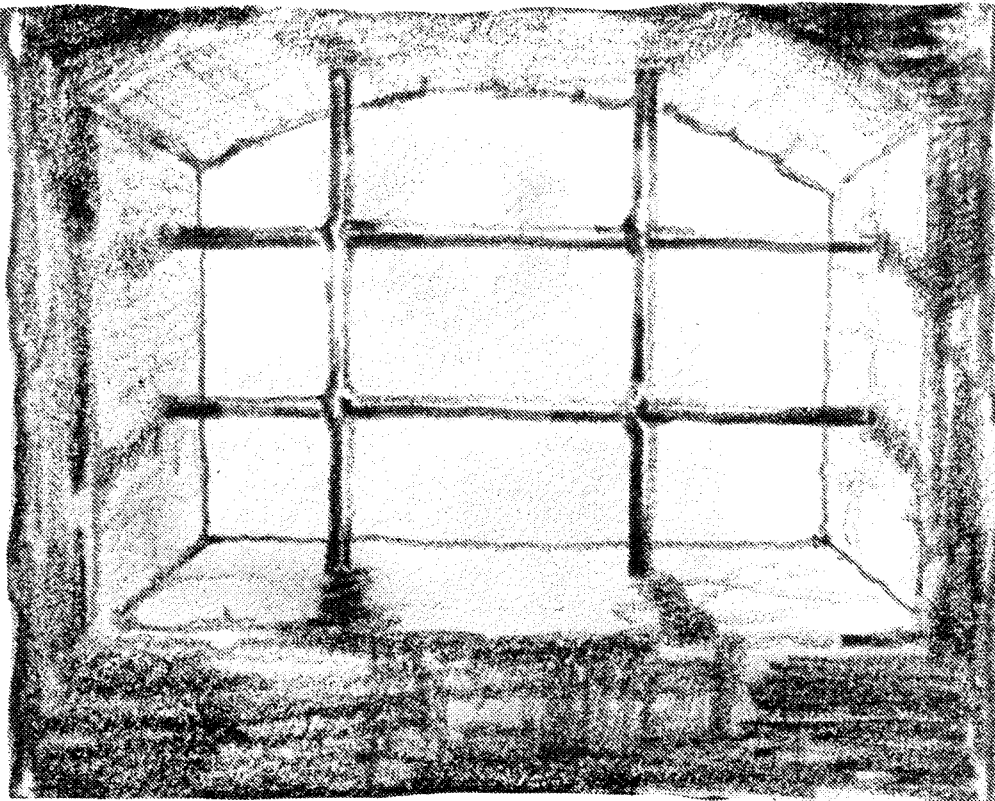
aretirali in odpeljali v goriški zapor. Tudi njega so Nemci ustrelili februarja 1945. Pokopan je v Ločniku.

V drugi polovici leta 1944 so Nemci z belogardisti aretirali na domu terenca Zamuta Prinčiča iz Zgornjega Cerovega, očeta politkomisarja MSC Željka Prinčiča. O aretaciji očeta se hčerka Zdenka, ki danes živi v Izoli, spominja: »Tistega dne sem ležala po operaciji, ko so vdrli v stanovanje belogardisti. Bili smo izdani. Očeta so odpeljali v zapor, pozneje v Dachau, kjer je umrl.«

Veliko predlogov je bilo, da bi načrtovali akcijo za rešitev zapornikov. Posebno aktiven je bil Mario Ferrari, ki je s svojo mešano govorico v furlanščini in slabi slovenščini neprestano zahteval akcijo. To misel je pospešilo še pismo iz zapora, ki ga je kurirka Marjeta Klanjšek-Zvezda prinesla v našo četo. Poslal ga je Vinko. Konec leta 1944 smo imeli miting v Števeranu. Odbornik Slavko je zbranim prebral pismo:

Dragi tovariši!

Spomnite se, koliko sem jaz naredil za naš boj in za svobodo narodov. Mislim,

da ne boste pozabili name in me prišli osvoboditi. Tukaj nas je šestnajst obsojenih na smrt. Kdaj bo usmrtimev, ne vemo. Vas pozdravljam s SMRT FAŠIZMU!

Vinko

Pomočnik politkomisarja Ivan Žigon-Peterč in komandir Vuk sta sklenila, da je treba rešiti tovariše. Pri sestavi skupine je sodeloval tudi Mario Ferrari. Reševalno skupino so sestavljali Ivan Žigon-Peterč iz Renč, Mario Ferrari iz Ločnika, Srečko Cibic-Janko iz Števerjana, Alojz Mikuš iz Podrage in Leopold Petek-Iztok. Skupina se je odpravila v akcijo 27. januarja 1945 zvečer. Oboroženi so bili s štirimi brzostrelkami in dvema puškama. Vodil jih je Mario Ferrari. Iz Brd je pot vodila skozi Podrago mimo tekstilne tovarne, po mostičku čez Sočo in že so bili v sami Gorici. Zaradi nemške budnosti je bila akcija ustavljena. Umikali so se po južni strani Soče. Prišli so jo s čolnom pri Majnici. Skupina se je morala zakriti pri terencu Narcizu med Majnico in Mošo. Ponoči so nadaljevali pot v Brda.

Zaradi neuspele akcije je napetost v MSC rasla. Drugega februarja 1945 je

nekoliko spremenjena skupina ponovno odšla v akcijo. Tokrat jo je vodil Žigon, pomočnik politkomisarja MSC. Mario, Cibic, Miljo Šviligoj iz Brestja-Kojško, Petek in še dva tovariša so preoblečeni v uniforme italijanskih republikancev krenili iz Brd na pot proti Gorici. Geslo, ki ga je sovražnik uporabljal za sporazumevanje, je bilo »Krafen-Wein«. Dobila ga je naša obveščevalka Eliza iz Ločnika. Ustavili so se v zaselju Valerišče-Kakalce pri obveščevalki Bojanki. Žigonu je Bojanka podarila nož. Okoli 21. ure se je skupina približala mostičku na Soči. V vratarnici bližnje tekstilne tovarne je bila sovražna italijanska straža z lahkim puškomitraljezom. Žigon in Ferrari sta šla v izvidnico. Oglednike je med vračanjem ustavil stražar, vendar se je vse srečno končalo. Po dva in dva so tovariši prešli prvo oviro. Nadaljevali so pot čez križišče Brigata Casale v ulico Angiolina, dalje po ulici Allesandro Manzoni, potem v ulico Pitteri, prečkali so glavno ulico Corsa Italia v Rossinijevo, nato po ulici Duca D'aosta v ulico San N. Sauro. Tam je bilo na desni strani ulice sodišče, nasproti orožniška kasarna, s stražo dveh

V bližini Vrtojbe je bila kasarna Alnov. Na poziv stražarja se niso ustavili, temveč so se umaknili v kritje. Stražar je za njimi streljal in povzročil preplah. Skupina se je nato umaknila proti Štandrežu in letališču. Tudi tam so naleteli na sovražnikovega stražarja. Hitro so se umaknili proti reki Vipavi. Ferrari in Šviligoj sta našla čoln in se prepeljala po Vipavi čez Sočo do terenca v Majnici ter od njega zahtevala, da poskrbi za prehod ostalih štirih tovarišev. Tamkajšnji cerkovnik je nalogo opravil in tako so se zbrali v Majnici. Niso imeli izgub, le Žigon je bil ranjen po obrazu. V temi so se pomikali proti Ločniku. Padli so v nemško zasedo. Vprašali so jih za geslo. Ni bilo pravo. Nato mu je Žigon začel v italijansčini dopovedovati, da je njegova skupina italijanska republikanska vojska ter da so v patrolji že od prejšnjega dne, ker iščejo bandite. Tudi Ferrari je v svoji polomljeni nemščini začel prepričevati Nemca. Uspelo jim je prelisičiti Nemce.

Tovariši so si na glave posadili titovke in nadajevali pot. Prišli so do treh hiš na križišču Kapela. Spet nemška zaseda. V trenutku jih je obkoliло približno 40 Nemcev. Nemški oficir je pri Žigonu prepoznal titovko z zvezdo. Sklenjen nemški obroč okoli skupine partizanov je postal še tesnejši. Med prerivanjem so zapokale puške. Padel je tovariš Janko, eden prvih partizanov iz Števerjana. Tudi Ferrarija so zadeli. Hudo ranjen se je zavlekel v potok. Trije Nemci so Žigonu odvzeli brzostrelko. Četrti Nemec je mahal s puškinim kopitom sredi gneče. Zadel je tudi Žigona, ta pa je bliskovito vstal in s sedmimi naboji pobil vse štiri Nemce ter se izvlekel iz obroča. Tudi Šviligoj se je zavlekel v cestni jarek in za njim še ostali trije. Dva tovariša sta padla, Nemcev pa mnogo več.

Ob zori so Nemci pobrali svoje mrtve in se umaknili. Le borca so pustili. Okoli devete ure so prišli italijanski vojaki (med njimi nekaj fašistov) in Srečka odveli po cesti do ločniškega pokopališča. Žigon je takoj po boju organiziral tamkajšnje obveščevalce, da bi poskrbeli za pogrešane tovariše.

Klement Mikuš iz Podgore je bil bolničar v MSC. Žigon ga je določil, naj poišče ranjenega Maria. Klement ga je našel v Gradiščuti. Imel je veliko rano na trebuhu. Svojo pomoč so nudili tudi obveščevalna Bojanka in nekateri drugi. Mariu pa ni bilo pomoči. Po operaciji je umrl.

Zadnje dni februarja 1945 me je Alojz Mikuš, obveščevalec drugega bataljona BBO obvestil, da bomo organizirali prenos posmrtnih ostankov Srečka Cibica-Janka iz pokopališča na Ločniku v Števerjan. Alojz Mikuš, obveščevalka Bojanka in jaz z dvema tovarišema smo moral opraviti to nalogo. Treba je bilo zavarovati cesto od Števerjana do Ločnika. Iz opazovalnice sem na cesti proti Ločniku prepoznal mater našega padlega tovariša. Opozoril sem jo na nevarnost. Bojanka in Mikuš sta s pomočjo grobarja na pokopališču izkopala Srečkovo truplo. S kmečkim vozom so ga odpeljali proti Števerjanu. Na poti so naleteli na kolono Nemcev. Nič niso vprašali. Voz z mrličem je pripeljal do naju z materjo. Še istega dne smo se poslovili od borca Srečka na domačem pokopališču.

Reševanje tovarišev iz goriških zaporov ni uspelo, toda akcija je sovražniku pokazala našo hrabrost in odločnost.

Viljem Gorjup-Jano

S prvo tujo skupino po vojni smo obiskale Aichach

Zapor v Aichachu

Pomladi 1944 nas je bilo v Begunjah 146 Slovenk, pripeljanih od vsehovsod, največ pa je bilo Gorenjk. Nekatere so bile tam prvič, mnoge smo bile povratnice. Vedele smo, da pot ne bo peljala več domov. Računale smo lahko samo na najhujše. Tako smo živele pod vtisom vsakodnevne grožnje in črne slutnje, da smo zaznamovane za transport v koncentracijsko taborišče. Tokrat je gestapo spremenil taktiko. Organiziral je sodbo, ki je živčno ubijala. Omizje je zasedlo celovško vojaško sodišče v črnih obrednih oblačilih, pod njimi z gestapovsko uniformo. Sledili sta obrazložitev in sodba po vojnem zakonu: za partizansko sodelovanje od enega do dvajset let, teh je bilo največ, nato dosmrtna ječa in sodba na smrt. Tako sem komaj dojela besede »Slavka Dolgan zum Tode«. Grozljivo tiho je prekinil padec. Slavki se je stemnilo pred očmi. Doma sta jo čakala dva mladoletna otroka. Na smrt so bile sojene še: Minka Kalan, Stefka Jakše, Frančiška Bohinjc in Ivanka Kokač.

Potem so nas ločili, nekatere nazaj na mučno čakanje do končnega razpleta. Na smrt obsojene so odvlekli v posamezne bunkerje, jim še poslabšali hrano, poostrišli stražo in jih neprestano opazovali. Že v Begunjah smo spoznali, da je nemška taktika predvsem duševno streti človeka. Petnajstega avgusta 1944 so že zarana zarožljali ključ v vratih. V trenutku smo morale pobrati svoje borne predmete. Stlačili so nas v posebno sobo, kjer smo čakale, da so prišli kamioni. Končno so nas naložili in vožnja se je končala na

železniški postaji v Lescach. Čakali so nas živinski vagoni. Povelja so bila surova in kratka. Tlačili so nas v vagon. Nekatere so bile celo vklenjene. Še kratek poduk gestapa: »Zapomnite si, da ste bile v primerjavi z drugimi taborišči v Begunjah na letovišču«. Vlak je potegnil, še zadnji pozdrav in zapele smo pesem. Gorenjska je vedela za transport. Vse do Podrožce so ljudje mahali v pozdrav z belimi robci in rdečimi rutami in nam tako dajali upanje na vrnitev. Drugi transport nam je sledil v podobnih okoliščinah 29. septembra.

Tako smo se vozile dva dni do Ausburga, kjer so nas priklopili tovornim vagonom do Aichacha, kamor smo dospeli v jutranjih urah. Pričakale so nas paznice v temno modrih uniformah s srebrnimi našitki. Skozi mesto smo šle peš, izmučene od dolge poti, z zateklimi nogami in neprespance. Ljudje so nas gledali. Mogoče je celo kdo sočustvoval z nami. Za nas se je začelo življenje, na kakršnega nas je opozoril gestapo v Lescach.

Taboriščna vrata so se zaprla za nami in postavili so nas ob zid. »Postrelili nas bodo«, je zašepetala Bergantova. »Ne nori, zato nas niso pripeljali tako daleč«, je bil vzpodbuden Marin odgovor. Pobrali so nam prtljago, zlatino. Dobile smo grobe črne obleke z rumenim pasom na rokavu. Oropali so nas imen in priimkov, postale smo številke. Stlačili so nas v celice – samice. Po štiri smo bile v eni celici z eno posteljo, mizo in stolom, čez dan pritrjenih na zid. Za začetek smo šivale nogavice za vojsko v celicah, ki so bile tako grajene, da je

paznica od zunaj nadzorovala sleherni kotic skozi rezo na vratih. Vpitje je bilo na dnevnem redu. Pozneje so nas ločili. Nižje sojene so poslali delat na polje in v tovarne. Osemdeset so jih odpeljali v Burghaim, kjer je bilo manjše vojno podjetje. Druge so šle na sever do Lübecka. Tudi te so delale v vojni industriji.

Tiste, ki smo ostale v Aichachu, so nas namestili v prostoru, kjer smo delale, jedle in spale. Dobile smo šilo in lesen pribor ter šivale »gamaše« za vojsko. Začel se je poduk, bile smo slabe učenke. Mara je rekla: »Dekleta, delo bomo okvirale«, in mnoge so se tega tudi držale. Paznica nas je zmerjala. Hrana je bila vedno slabša, slabo zakuhana voda s tremi krompirčki. Paketov nismo smele dobivati. Domov smo lahko pisale vsake štiri mesece. Z nekaj injekcijami in dodajanjem posebnih snovi v hrano so nam zaustavili njim nezaželene funkcije telesa. Začele so se bolezni. Srbečica je grizla v meso in kri. Živci so popuščali. Spominjam se, da je bila v delavnici včasih grobna tišina, ki jo je paznica Schubertova prekinjala z močnim udarcem kladiva po mizi. Ob udarcu smo poskočile in pozabile, da se nam s tem še bolj odpirajo rane, ki smo jih dobile od srbečice in grobega perila. Mnogim je kri curljala po nogah od ran. Spominjam se Korakove, od pasu do vratu en sam kos krvavečega mesa. Včasih je dobila krep papir, da se je vsaj malo zavila. Zdravnik smo se bale.

Veselile smo se sobotne prhe. Ujela jo je samo tista, ki je bila dovolj spretna in hitra, da se je odvozljala na

skrivač po poti in pazila, da je ujela vsaj nekaj curkov, čeprav često prevroče vode. Pa vendar je vsaj za hip potesila nezno srbenje.

Zavezniki so za nas vse prepočasi napredovali. Dobro znamenje je bilo, da so se naša dekleta začela vračati v zapor, ki je postal pretesen. Zato so v decembru 1944 pod arkadami na prostem uredili delavnico, tako nas je poleg gladi in boleznih mučil še mraz. Načrtno so nas izčrpavali. Pa vseeno nam niso ubili morale. Slovenke smo bile močnejše. Spremljala nas je pesem in bodrila misel na dom.

Besede sreča, veselje, sproščenost so tu dobile drugačen prizvok.

Srečne smo bile, ko so zatulile sirene in so zavezniški bombniki grmeli prek naših glav. Spremljale smo odlaganje smrtonosnega tovora neke v daljavi. Da bi to lahko bilo tudi za nas usodno, skoraj nismo pomislile. Sproščeno smo opazovale dirko paznic, ki so nas nervozno zaklepale v celice, same pa hitele v zaklonišča, ne meneč se za našo usodo. Veselile smo se teh trenutkov, ker nas ni nihče nadzoroval, in ko so postajali vse bolj pogosti, konec leta 1944, še bolj pa na pomlad 1945.

Politično smo bile kar dovolj organizirane in morale ni nikoli popustila. Nekega večera smo zaslišale radijska poročila iz nadzorne sobe paznice. Tovarišica Mara je prisluhnila. Radio je oddajal v angleščini. Mara je prestregla vse novice in jih komentirala. Vzdušje je bilo nepopisno. Še danes sem prepričana, da je paznica namenoma postavila oddajnik blizu line, to še tembolj, ker so ob

osvoboditvi to paznico Angležinje zaščitile.

Novice smo si izmenjavale tudi na križnem kratkem prehodu po dvorišču. Spiralno stopnišče, pod katerim smo hodile in se vračale s prehoda, je imelo mrtev kot, ki ga oko paznice ni moglo nadzorovati. Tu so si posamezne tovarišice, ki so znale več jezikov, izmenjavale novice že kar v mednarodnem slogu. Mnogo so poleg Slovenk vedele Grkinje in Italijanke. Zastopane pa so bile še Francozinje, Poljakinje, Avstrijke, Čehinje pa tudi Nemke. Vedno bolj smo čutile, da se bliža konec vojne. Končno se je začelo obstreljevanje že kar v mestu. Če smo hotele opazovati menjavanje bele zastave v zvoniku, se je morala ena povzpeti na mizo in stol, da je lahko skozi rešetke pod strogom opazovala in poročala. To smo delale izmenično. Končno je na zvoniku obvisela zavezniška zastava.

Ironija nemških paznic pa še ni bilo konca. Vrata so se sunkovito odprla in paznica, ki smo jo prištevale k zelo surovim, je zaklicala: »Ne bojte se, mi smo z vami«. Čeprav osvobojene, smo še dva dni čakale na hrano za zapaht. Nekatere, ki jim je uspelo priti na hodnik, so odvzele paznicam ključ, vdrla v skladišča, ki so bila prepolna hrane in se najedle do onemoglosti, kar je bilo za mnoge usodno. Še v zaporu je bil sestanek vseh narodnosti in ko je Mara Beršter predstavljala svojo domovino, jugoslovanski boj in trpljenje naših ljudi, je na koncu tovarišica iz Avstrije dejala: »Narod s takšno mladino je moral uspeti«.

Pot v svobodo, v prečudo-

vito sončnem dnevu, v najlepši pomladi, kar sem jih doživela v svojem življenju, je bila nepopisna. Toda še se je pritaknila črna misel, kaj bomo našle doma. Tudi pot še ni poljala domov, temveč naprej v Burgau, v nekdanje barake.

Naša po partizansko organizirana brigada, ki smo jo na hitro sestavili, je bila vsak dan močnejša. Prirejali smo mitinge, predavanja, politične ure, imeli smo svoj pevski zbor. Imeli smo svoj časopis, ki ga še hranim. Dan za dnem smo hodili preko rdečega makovega polja k cesti, ki je bila nekdanj ponos Nemčije. Gledali smo neskončno vrvenje vozil, natlačenih z ljudmi. Zastave vseh narodnosti so plapolale v vetru in dežju. Tako je potekalo življenje in čakanje na odhod iz Nemčije vse do julija 1945.

Po tridesetih letih svobode smo obiskale Aichach. Obisk nam je omogočil nemški konzul v Zagrebu. Bile smo prva inozemska skupina, ki je po vojni obiskala zapor Aichach, ki danes nosi ime Prevzgojevalni zavod. Sprejel nas je namestnik upravnika s kratkim pozdravnim nagovorom. Pokazal nam je vse prostore, ki so resnično prenovljeni. Mimogrede sem opazila, da je komandni most prazen. Obiskale smo še Burghaim, kjer so nekatere delale, Burgau, kjer smo od aprila do julija 1945 čakale na vrnitev v domovino in Augsburg.

Vsi kraji so obnovljeni. Čisti in urejeni z nemško pedantnostjo, brez smeti in razne navlake pa naj bo to v mestu, na vasi ali na bregovih rek. Tudi o tem smo razmišljale med vračanjem.

Marica Brejc

Spominska slovesnost ob 35. obletnici osvoboditve v Ravensbrücku

Našega boja za mir ne bomo pozabili

Ob sodelovanju s komisijo za bивše politične zapornike, internirance in izgnance pri ZZB NOV Slovenije je Alpetour organizirala potovanje na spominsko slovesnost v žensko koncentracijsko taborišče Ravensbrück.

Ko je esesovska taboriščna uprava 29. aprila leta 1945 taborišče zapustila in so ga s tri tisoč bolnimi dobili v roke sovjetski vojaki, je bila bilanca strašna: okrog 130.000 žena 20 različnih narodnosti je bilo v taborišču, med njimi tudi nekaj sto otrok, kakih 92.000 so jih umorili potem, ko so izkoristili vso njihovo življenjsko moč. Med jetnicami je bilo 2.800 jugoslovanskih državljanek in od teh kar 2.300 Slovenk.

Kakih 70 iz vseh krajev Slovenije se nas je podalo na dolgo pot, da bi se poklonili spominu vseh, ki so v Ravensbrücku trpele, da bi položili vence za spomin in v zahvalo umrlim tovarišicam, in da bi se udeležili velike mednarodne slovesnosti, na katero so nas vabili iz mednarodnega komiteja za Ravensbrück in tovarišice iz komiteja za protifašistične borbe v nemški demokratični republiki. Bivše jetnice so na poti spremljali njihovi prijatelji, otroci in možje. V srcih se je oglašal spomin na prestane strahote.

Spominska slovesnost je bila 3. maja. Pripeljali smo se z avtobusi iz Vzhodnega Berlina zelo zgodaj, tako da smo lahko opazovali veliko množico domačinov, ki so prihajali na zborna mesta ob jezeru. Tuji gostje, največ bivše jetnice, smo se vsi zbirali na posebnem mestu. Prišlo nas je okrog sedemsto, največ iz Poljske, Belgije, Francije, Jugoslavije in Avstrije. Med Avstrijkami smo pozdravili tu-

di naše tovarišice Korošice-Slovenke.

Proslava se je začela, ko smo bivše jetnice korakale po stari taboriščni cesti skozi spalir otrok. Ljudje okrog nas so bili nemi, le godba je igrala žalostinke.

Udeležence, bivše taboriščnice, slovesnosti ob spomeniku

Zborovanje je začela tovarišica Emmy Handke, generalna sekretarka mednarodnega ravenbrückskega komiteja in predala besedo Kurtu Hagerju. Posebej je poudaril, da v nemški demokratični republiki uresničujejo

pričakovanja in upanja bivših protifašistov, da ne bodo tu ljudje nikdar dovolili, da bi se pojavil in razvil neofašizem. Ženska je v nemški demokratični republiki enakopravno, nepogrešljivo prisotna v družbenem razvoju v vseh smereh in na vseh ravneh. »Mi nismo ničesar pozabili in ne bomo ničesar pozabili«, je dejal Hager. »Mi pa tudi ne pozablamo junaškega duha skupnosti, mednarodne solidarnosti in odpora, ki je preveval jetnice. Hitlerjevski nacisti so umorili deset tisoče, vendar niso mogli zadušiti bojevitosti protifašistov.«

Na proslavi je spregovorila tudi Francozinja Rose Guerin, predsednica mednarodnega komiteja za Ravensbrück. Izrazila je globoko hvaležnost rdeči armadi, ki je 30. aprila osvobodila taborišče.

Objavila je poziv, ki so ga sprejeli lani v Rimu predstavniki vseh protifašistov in bivših borcev za svobodo:

»Smo proti vsaki vojni. Zavzemamo se za razorožitev. Storimo vse, da našim bodočim rodovom ne bomo zapustili sveta, polnega razvalin, uničenja in smrti. Odločno bomo prispevali k taki ureditvi sveta, kjer zmaga življenje, napredek, pravičnost, svoboda in človeško dostojanstvo.«

Naša skupina je položila venec ob taboriščnem zidu pod napisom Jugoslavija. Od tu smo se podali v muzej z drugima vencema, ki smo ju položili v spominsko celico Jugoslavije.

Stanka Krajnc-Simoneti
Danila Gril
Mihaela Mencej

NOVA GORICA

Ekipe prve pomoči so se pomerile

V vsej občini Nova Gorica so organizirali in izvedli številna in množična tekmovanja enot civilne zaštite ob letošnjem dnevu civilne zaštite. Ko so se dločili za ta obsežni delovni pregled, so izhajali iz ocene, da tekmovanja kot posebna vrsta preverjanja znanja, izurjenosti, in opremljenosti enot civilne zaštite oziroma kot oblika dopolnilnega pouka spodbudno vplivajo na množično izvajanje pouka za pripradnike enot civilne zaštite. Zato so pripravili in sprejeli posebno navodilo, s čimer so zagotovili enotno izvajanje teh tekmovanj v krajevnih skupnostih, organizacijah združenega dela in občini.

Po tekmovanju ekip prve pomoči predsednik sveta za ljudsko obrambo, varnost in družbeno samozaščito Jože Šušmelj čestita vodji zmagovalne ekipe občinske enote civilne zaštite za doseženi uspeh.

Poglavitni cilj te široke akcije je bil, da bi izvedli dopolnilni pouk s čim večjim številom pripadnikov specializiranih enot prve pomoči.

Enote, ki so se pripravljale, in še zlasti enote, ki so tekmovali, so se morale v skladu z osebnimi in materialnimi formacijami oskrbeti s potrebno opremo in sredstvi.

Po končanem dopolnilnem pouku in na podlagi doseženega uspeha v krajevnih skupnostih, organizacijah združenega dela in drugih samoupravnih organizacijah in skupnostih so v občinskih enotah civilne zaštite izbrali najbolj izurjene ekipe za občinsko tekmovanje, na katerem naj bi, kot je bilo predvideno, tekmovalo najmanj 7 ekip občinskih enot prve pomoči, 10 ekip krajevnih skupnosti in 30 ekip civilne zaštite iz organizacij združenega dela z območja novogoriške občine.

Tako je bilo v Novi Gorici 24. maja na zelenici pred občinsko skupščino tretje občinsko tekmovanje ekip prve pomoči, ki je bilo zelo dobro organizirano in je dalo dobre rezultate. K temu so prispevale vsekakor pravočasne organizacijske in strokovne priprave.

Ekipe prve pomoči v tozdih in krajevnih skupnostih so strokovno pripravljali posebni inštruktorji občinskega odbora Rdečega križa ob pomoči oddelka za ljudsko obrambo, sani etne šole Šempeter in referenta za civilno zaščito občinske skupščine.

Pred tekmovanjem so vse ekipe testirali iz teoretičnega dela prve pomoči. Rezultati so bili zelo dobri.

Testiranju je sledila praktična in glavna vaja, ki se je pokazala za koristno iz več razlogov. Na vaji so se ekipe prilagodile terenu in se sprostile psihične obremenitve, ki jo čuti večina tekmovalcev in tekmovalk. Hkrati je to bila tudi priložnost, da so tekmovalci še enkrat preverili svoje znanje in veščino ter uskladili delo šestčlanskih ekip, ki so tekmovali hkrati.

Iznajdljivost in strokovnost, zanesljivost in hitrost pri dajanju prve pomoči tr z gledna disciplina tekmovalcev so vnesle že od samega začetka polno optimizma tako med organizatorje in inštruktorje, kot tudi med same tekmovalce. Vse to je prispevalo k temu, da je bil celoten uspeh tekmovanja zelo dober.

Na tem tekmovanju je sodelovalo 30 ekip z več kot 210 tekmovalci. Ekipam, ki so na tekmovanju dosegle prva tri mesta, so podelili pokale, druga pa pismena priznanja za udeležbo. Prvouvrščena ekipa iz občinske enote civilne zaštite se bo udeležila republiškega tekmovanja.

MILE GOJKOVIČ

TOLMIN

Borci iz zamejstva na obisku

V Trenti so se srečali na tradicionalnem vsakoletnem srečanju, ki ga za vodstva borčevskih organizacij, vključenih v vsedržavno borčevsko organizacijo ANPI iz zamejstva v Italiji, priredita občinska odbora ZZB NOV Nova Gorica in Tolmin.

Letošnjega srečanja so se udeležili predstavniki slovenske sekcije pri pokrajinskem odboru ANPI iz Gorice, predstavniki ANPI za Goriško in Videmsko pokrajino ter predstavniki ANPI dežele Furlanije Julijska Krajina s predsednikom Federicom Vincentiem na čelu.

Srečanja izkoriščajo za to, da se že obstoječe trdne vezi sodelovanja borčevskih organizacij tostran in onstran meje še poglabijo in razširijo.

DANILO ŠULIGOJ

STARI TRG OB KOLPI

Krajevni praznik

Nekoč starodavni trg Stari trg ob Kolpi ima odlično obrambno in strateško lego. Stoji na izpostavljeni vzpetini nad sotesko Kolpe. Okupatorske enote, ki so ta kraj zasedle leta 1941, so utrjevale močne utrdbe. Zgradili so bunkerje, okope in zaklonišča ter strelske line. Posebno skrb pa so posvetili severni strani, kjer je najlažji dostop do tega kraja. Na cerkvenem zvoniku so napravili strojnično gnezdo. Ta močno utrjena italijanska postojanka je močno ovirala nadaljnji razvoj narodnoosvobodilnega boja v Poljanski dolini. Enote kočevskega bataljona so ob pomoči Mavrlinske čete iz Belokranjskega bataljona in hrvaških partizanov v noči 1. junija 1942 izvedle napad, ki je prizadel sovražnikom velike izgube. Do zasedbe pa ni prišlo. Napad je pomenil v tistih dneh pravo vojaško prelomnico v boju proti okupatorju. V spomin na dogodka 1. junija 1942. leta krajin tega kraja praznujejo vsako leto krajevni praznik. Ob vsakem praznovanju se spomnijo dogodkov pred 38 leti in tudi ostalih številnih dogodkov iz časa NOV. Tudi letos je bilo tako. Zavzeli so se, da naj bi kraji v tej dolini v prihodnje dosegli z večjimi naložbami hitrejšo gospodarsko rast.

VIKTOR DRAGOŠ

ŠOŠTANJ

Priznanja borcem za severno mejo

Odlikovanci s praporom in predstavniki družbenopolitičnih organizacij občine Velenje

Pred kratkim je bila v Šoštanju prisrčna slovesnost, na kateri so 14 še živečim borcem-prostovoljcem za severno mejo iz leta 1918-19 podelili spominska odličja Republiškega odbora borcev za severno mejo Ljubljana. Najmlajši borec prostovoljec je star 80, najstarejši pa 88 let. Predsednik občinske zveze borcev za severno mejo je Matevž Glušič iz Bevc pri Velenju, praporščak pa Anton Ručman iz Šoštanja. Na spominski medalji, ki so jo prejeli na slovesnosti, je vtisnjen verz: »Če v onem času ne bilo bi nas, še večji kos slovenske zemlje bi odtrgal tuji plaz.«

V. K.

KRANJ

Topel in prisrčen sprejem vezistov

Del udeležencev obiska v konferenčni sobi tovarne naprav za zveze Telekomunikacije na Laborah v Kranju

V soboto, 7. junija so vezisti NOV Gorenjske obiskali Iskro v Kranju. Pred moderno tovarno Telekomunikacije na Laborah v Kranju so udeležence pozdravili in toplo sprejeli najvišji predstavniki družbenopolitičnih organizacij in poslovnega organa.

Pokazali so jim film o razvoju ISKRE. Vezisti NOV so se med porogovorom najbolj zanimali za strokovni napredek Iskre in njeno uveljavitev doma ter v tujini.

Dogovorili so se tudi o programu nadaljnjega sodelovanja.

BRANKO BLENKUŠ

STRAŽIŠČE PRI KRANJU

Odkritje spomenika

Enaindvajsetega junija 1943 je okupator izselil iz Stražišča štirideset družin. Ta dan si je krajevna skupnost Stražišče izbrala za svoj krajevni praznik. Ob letošnjem praznovanju pa se uresničuje dolgoletna želja članov združenja borcev NOV: odprli bodo spominski park, v katerem bo urejeno grobišče 60 žrtev fašizma in spomenik vsem 135 žrtvam, ki jih je dalo Stražišče med NOB. Na polkrožnem podstavku bo izpisanih 60 imen žrtev, ki so jih pokopali na tem kraju. Na pet metrov visokem obelisku je emblem s posvetilom 135 žrtvam.

Nasproti grobišča so na posameznih elementih izpisana imena 71 padlih borcev. 39 talcev, 19 umrlih v taboriščih in 6 ostalih žrtev.

S tem obeležjem se bomo skromno odločili našim borcem. Številna imena bodo priča mladim rodovom, da je bil Stražišče eno izmed najbolj revolucionarnih naselij, kjer je večina prebivalcev v najtežjih časih izbrala edino pravo pot, po kateri nas je vodil tovariš Tito do končne zmage.

Spominska slovesnost z odritjem spomenika bo v petek, 20. junija 1980 ob 17. uri. Slavnostni govornik bo Vinko Hafner. Po odkritju pa bo ob 19. uri slavnostna seja skupščine krajevnih skupnosti Stražišče.

Vabimo vse krajanje Stražišča in sosednjih krajevnih skupnosti, borce in aktiviste NOV sosednjih organizacij, posebno pa takratne izseljence, njihove svojce in svojce žrtev, katerim odkrivamo spomenik.

B. T.

VIDEM PRI PTUJU

Pripoved ob tabornem ognju

V tem idiličnem kraju pod vznožjem Haloz so kot že prejšnja leta tudi letos pripravili v počastitev krajevnega praznika več prireditev, ki so trajale kar teden dni. Med drugim so pripravili taborni ogenj, kjer se je zbralo precejšnje število krajanov, zlasti mladine.

Prisotnim so nato borci pripovedovali ter obujali spomine na velike dni naše slavne revolucije, na žrtve. Naslednji dan pa so najzaslužnejšim krajanom podelili bronaste znake Osvobodilne fronte.

FRANJO HOVNİK

NOVA GORICA

Aktivisti OF so zborovali

Goriški aktivisti so se zbrali 5. junija. Pregledali in ocenili so opravljeno delo v preteklem letu. Spomnili so se in počastili spomin na predragega predsednika maršala Tita.

Na četrtkovem sestanku so goriški in mirenski aktivisti sestavili komisijo bivših skojev in skojevcev z nalogo, da bo organizirala zbiranje gradiva o nastanku in razvoju mladinskih in skojevskih organizacij na tem območju. V živahni razpravi so sprejeli enoten predlog, da se čimprej postavi primerno obeležje enemu prvih aktivistov OF na Goriškem, padlemu Cvetku Žižmondu-Borisu iz Vogrskega. Pokojni Boris se je udeležil že prve konference Osvobodilne fronte v poletju 1941 na Kremancih nad Renčami. Kot dober mladinski aktivist je bil poslan kot ilegalec v Goriška Brda. Tam je dobil funkcijo predsednika okrajne mladinske organizacije OF.

Pomladi leta 1943 so ga zajeli italijanski fašisti. Fašisti so ga pobili s puškinih kopiti.

Dogovorili smo se, da bomo postavili spominski obeležje na rojstni hiši Cvetka Žižmonda. Obeležiti bo treba tudi kraj, kjer je bil ustanovljen prvi terenski odbor OF na Vogrskem. Tam je bilo tudi pozneje še več zaupnih sestankov goriških aktivistov OF in KPS.

Mnenja so bili tudi, da bi obnovljenemu mostu prek reke Vipave pod Gradiščem postavili primerno obeležje. To je bil prej malo poznan poljski most. Ker je bil malo bolj v skritem položaju, je bil zelo primeren za ilegalen partizanski promet. Že od leta 1942 so ga uporabljali partizani, ilegali, aktivisti OF in kurirji z manjšimi presledki vse do konca vojne.

Na tem sestanku so tudi predlagali, naj bi se vsa severnoprimorska regija zavzela za postavitev spomenika s kipom predsednika Tita v spomin na njegov zgodovinski govor, ki ga ke imel leta 1954 na Okroglici.

ANGEL KODRIČ

DOLOMITI

Obrambni dan

Krepitev obrambne pripravljenosti je naša stalna naloga in skrb. Tega se zavedamo tudi v Zavodu za slepo in slabovidno mladino. V programih dela, ki smo jih sprejeli na začetku leta, smo poudarili teme in akcije iz področja obrambe in zaštite. Poseben pomen dajemo obrambnim dnevom.

Letošnji obrambni dan smo imeli maja v Dolomitih v območju Babne gore. Na ta dan smo se z vso pozornostjo pripravljali že dalj časa. Tako smo se povezali z ZRVS v KS Milan Česnik, z borci, in prebirali literaturo o NOB s področja naše občine Ljubljana Vič-Rudnik. Alarm nas ni našel nepripravljene, vse je potekalo po načrtu. Učenci so že prej povabili borca Antona Kebeta, Cirila Fajna in Lojzeta Dolničarja, kajti veličina revolucionarnega boja ni v samih gozdovih Dolomitov, ampak v ljudeh, ki so se tu bojevali, v terencih, kmetih, partizanih, revolucionarjih, v naših borcih, ki so kljub divjanju okupatorjev in domačih izdajalcev dvignili zavest ljudi.

Gozdovi odeti v zelenje molčijo, toda spomini še vedno, tako živo in prepričljivo govorijo: ohranite, negujte tradicije NOB, hodite s ponosom po Titovi poti.

Med potjo so nam borci pripovedovali o bojih v Dolomitih. Zbrali smo se ob spominskem obeležju. Nagovor ravnatelja nam je dvignil skrito bolečino. Minuta molka v spomin našemu dragemu tovarišu Titu. Ponosni smo na našega Tita, revolucionarja, borca, prijatelja. Odločnost se zrcali na obrazih, odločnost hoditi po Titovi poti, po poti miru in dela.

Slovesno so stali pionirji, ki so bili sprejeti v mladinsko organizacijo.

Veseli smo, kajti izkušnje, ki smo si jih pridobili na tem obrambnem dnevu, ne bodo pozabljene.

UČENCI IN MENTORJI

ŽALEC

Pohod mladih
teritorialcev

Občinski štab TO Žalec in OK ZSMS Žalec tesno sodelujeta na najrazličnejših področjih, še zlasti pa na področju usposabljanja mladih za SLO in DS. Kot najbolj neposredna oblika sodelovanja se kaže v vključevanju mladih v enote teritorialne obrambe, kjer mladinci prostovoljci spoznavajo osnove vojaškega življenja in se usposabljaajo za obrambne veščine. Večkrat sestavljajo mladinci prostovoljci tudi pohodne enote obujanja tradicij NOB. Tudi letošnji pohod, v počastitev 35-letnice osvoboditve, so izvedli mladinci prostovoljci in s tem prispevali pomemben delež k obeležitvi osrednje občinske proslave v Letušu, kjer so odkrili spominsko ploščo v spomin na pogajanja o brez-pogojni predaji nemških oboroženih sil med takratnim politkomisarjem Dolničarjem in generalom Loehrom.

Za mladince prostovoljce se je pot začela pred osnovno šolo Slavko Šlander Prebold. Od tu pa so z zastavami na čelu kolone ter s pesmijo na ustih nadaljevali pot mimo preboldskega spomenika 172 žrtvam fašizma, proti Kaplji vasi. Po krajšem postanku v vasi so nadaljevali pot proti Šmiglovi zidanici. Od tu krenili proti Grajski vasi do Trnave, kjer so se poklo-

nili žrtvam fašizma in pred spomenik položili venec. Popoldne so prek Dobriča prišli na Goro Oljko, kjer so tudi prenočili. Zjutraj so se odpravili proti Letušu.

Tako kot vsi pohodi z obujanjem tradicij NOB je tudi ta izredno dobro uspel. Še posebno pa je razveseljivo, da so mladi pokazali precejšnjo mero vzdržljivosti, kar gre nedvomno v prid njihovi usposobitvi za SLO. Ne nazadnje pa so s tem pohodom tudi pokazali, da se zavedajo pridobitev NOB, in da bodo dosledno nadaljevali Titovo pot.

DARKO NARAGLAV

MURSKA SOBOTA

Izlet članov ZVVI

Organizacija zveze vojaških vojnih invalidov iz Murske Sobote je v začetku junija organizirala izlet za svoje člane in njihove sorce. Prek štirideset udeležencev te akcije si je na Gorenjskem ogledalo letališče Brnik in Škofjo Loko in se nato podalo še do Cerknega. Tam so položili venec in se poklonili spomenu padlim ter obiskali partizansko bolnišnico Franjo.

Drugi del njihovega popotovanja po Sloveniji pa je bil namenjen vrnitvi obiska krajevni organizaciji ZVVI Lokavec. Predstavniki te organizacije so bili v letu 1979 na obisku v Murski Soboti in tedaj se je navezalo med dvema organizacijama iskreno prijateljstvo. Tako so člani vodstva KO ZVVI Lokavec pričakali goste iz Murske Sobote v Ajdovščini in čeprav je bilo deževno vreme, srečanje ni bilo nič manj pristrčno. Murskosobočari so si ogledali Ajdovščino in nato ves popoldan prebili s člani ZVVI iz Lokavca. Po obisku vinske kleti v Vipavi so se člani ZVVI iz Murske Sobote, obogateni z novimi izkušnjami ter s sklenjenimi novimi prijateljstvi, zadovoljni vrnili domov.

Udeleženci izleta organizacije ZVVI iz Murske Sobote se iskreno zahvaljujemo članom KO ZVVI Lokavec in še posebno predsedniku te organizacije, tovarišu Romanu Buncu, za topel in tovariški sprejem.

FILIP MATKO

BUKOVO

Na kraju strašnega
zločina

Desetega junija 1944. leta so nemški vojaki v hiši v Zabčah zažgali žive štiri aktiviste in v njihov spomin praznujejo v krajevni skupnosti Bukovo svoj praznik. Letošnjega jim je zmotilo izredno slabo vreme, kljub nalive pa so se zbrali skorajda vsi domačini na slovesnosti, ki je bila kot navadno pri obnovljeni hiši na kraju strašnega zločina. Podpredsednik občinske konference SZDL Idrija Ivan Kumer je v slavnostnem govoru nanizal uspehe krajevnne skupnosti in občine nasploh, ki so se rodili prav iz partizanske zgodovine Cerkljanskega. Stanje v svetu, je dejal, nas ob spominskih ploščah na krajih, kot so Zabče, še bolj obvezuje, da sledimo Titovi misli o večnem miru in stalni pripravljenosti.

MAKS HOŽIČ

ILIRSKA BISTRICA

Uresničitev programa

Pretekli petek je bila seja domicilnega odbora 3. prekomorske udarne brigade, ki ima svoj domicil v občini Ilirska Bistrica. Seje so se poleg članov upravnega in nadzornega odbora udeležili tudi predsedniki pododborov iz vseh primorskih občin, sosednje istrske občine Umag, zastopniki enote JLA, ki nadaljuje tradicije NOB po 3. prekomorski brigadi, zastopnik osnovne šole Vojka Šmuc iz Izole in predstavnik občinskega odbora ZZB NOV. Celotna seja domicilnega odbora je bila posvečena realizaciji letošnjega programa dela odbora in vseh pododborov, ki med drugim predvideva ureditev grobov padlih borcev 3. prekomorske brigade.

V letošnjem letu bodo uredili skupen grob padlih borcev 3. prekomorske brigade na pokopališču Lukar pri Kninu. Znano je, da se kninska bitka uvršča v vrsto najtežjih bojev, ki jih je vodil 8. udarni korpus. Vsi padli borci 3. prekomorske udarne brigade so bili pokopani na številnih pokopališčih v zaselkih in vaseh na Kosovem polju (Lukar, Djurdjeviči, Ramljani, Škarići, Vrtnik, Vukadin, Lazići, Vujatoviči, Vujanoviči, Lukići, Čolakoviči, Udolje in na Promini). Leta 1950 in 1951 pa so ostanke vseh padlih borcev, ki so padli na območju občine Drniš, prekopali in prenesli na Gradino. Vse borce, ki so padli na območju občine Knin, so prekopali in ostanke prenesli v skupno grobnico v Kninu.

Ker pa je bil štab 3. prekomorske udarne brigade in brigadna ambulanta na pobočjih planine Promina in v Lukarih, je bila večina borcev te enote pokopana na pokopališču Lukar, med njimi tudi Vojka Šmuc, ki je prav tako padla v bojih za osvoboditev Knina. Zato bodo občinski odbori ZZB NOV iz Drniša in Knina poskrbeli, da se postavijo ustrezne spominske plošče ob skupnih grobnicah v Drnišu in Kninu, kamor so prenesli posmrtno ostanke padlih borcev prekomorcev. Domicilni odbor 3. prekomorske udarne brigade je naredil vse potrebno za ureditev skupnega groba s spomenikom in ustreznim napisom na pokopališču v vasi Luka na Kosovem polju. Osnutek načrta za ureditev skupnega groba in spomenika je pripravil akademski kipar Jože Pohlen iz Kopra, ki ga je na seji tudi obrazložil.

Na seji so se domenili, da bodo letos v začetku septembra organizirali partizansko srečanje borcev v Kninu.

ALBERT KLUN

ZADOBROVA SNEBERJE

Krajevni praznik

Naša krajevna skupnost letos drugič praznuje svoj krajevni praznik. Praznovanje bo v soboto, 21. junija ob 17. uri v Zajčji dobri. Na slovesnosti bodo podelili tudi priznanja krajevnne skupnosti ter bronasta priznanja OF.

BREDA BIZILJ

KOPER

Invalidi na Titovem
grobu

Koprski organizacija vojnih invalidov je za svoje člane, deloma pa tudi za svojece padlih partizanov in za vojne vdove, 12., 13. in 14. junija pripravila potovanje v Beograd, od tod pa nazaj čez Bosno z ogledom nacionalnega parka na Kozari.

Udeležencev izleta je bilo za dva avtobusa (101), njihov glavni cilj pa je bil v tem, da se obiskali hišo cvetja na Dedinju v Beogradu, kamor se v počastitev Titovega spomina dan na dan zgrinjajo velike množice ljudi. Spričo visokega starostnega sestava in vsakovrstne invalidnosti udeležencev (med njimi sta bila dva slepa) je vodstvo koprski invalidske organizacije storilo dvakrat prav, da se je predhodno povežalo z organizacijo vojaških vojnih invalidov v Beogradu. Le-ti so nas tovariško pričakovali ob prihodu v Beogradu ter opravili vrsto posredovanj, da smo bili zjutraj naslednjega dne uvrščeni na čelo nepregledno dolge kolone obiskovalcev in tako brez zastoja s spoštljivim mimohodom okoli grobnice počastili spomin našega nesmrtnega predsednika Tita. Tega dne smo nato napravili še izlet na Avalo, si ogledali beograjske znamenitosti (muzej 25. maja z razstavljenimi štafetnimi palicami in drugimi darili z vsega sveta, ki so bila namenjena Titu; muzej ljudske revolucije itd.), prav prijetno pa je bilo posedeti s predstavniki zveznega, srbskega republiškega in mestnega odbora zveze vojaških vojnih invalidov, s katerimi smo si izmenjali simbolična darila pa tudi dokaj delovnih oziroma organizacijskih izkušenj, predvsem pa smo se jim zahvalili za izkazan trud in tovariško naklonenost.

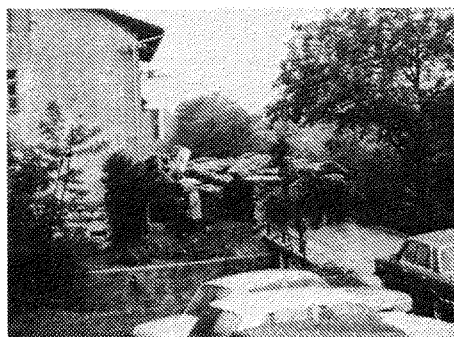
Tretji dan našega potovanja je veljal nad tisoč kilometrov dolgi vožnji iz Beograda prek Banjaluke nazaj do Kopra. Ta veliki ovinek čez Bosno je udeležencem izleta omogočil ogled edinstvenega nacionalnega parka na Kozari, ki je od svojih 200.000 prebivalcev žrtvovala za svobodo nad 35.000 človeških življenj, ki so jih ustaši, četniki in Nemci uničili predvsem z ubijanjem in klanjem, ne glede na starost žrtev, saj je v tem žalostnem številu všteti 11.000 otrok in celo neboljnih dojenčkov. Veličini teh žrtev ustreza monumentalna ureditev celotnega kompleksa tega velikega spominskega nacionalnega parka z mogočnim spomenikom in spominskim zidom, v katerega je vklesano 9864 imen tu padlih borcev s Kozare.

Po vseh teh veličastnih doživetjih so se udeleženci po zvočniku v avtobusu vodstvu invalidske organizacije zahvalili za trud pri organizaciji izleta, na katerega je bila pritegnjena tudi dvočlanska zdravstvena ekipa.

BRAŠKAR

MOST NA SOČI

Spominska plošča

Ob tolminskem občinskem prazniku so odkrili tudi spominsko ploščo predvojne revolucionarju in kasnejšemu načelniku VOS za tolminsko okrožje Mirku Jeklinu-Stojanu na njegovi rojstni hiši na Mostu na Soči. Malo pred koncem vojne so ga pokosili strelji iz nemške strojnice nedaleč od doma. V slavnostnem govoru je namestnik republiškega sekretarja za notranje zadeve Tomaž Ertel orisal njegovo življenjsko in revolucionarno pot ter obenem opozoril na dolžnosti, ki jih zaradi spomina na naše revolucionarje moramo uresničiti za svoj boljši jutri.

MAKS HOŽIČ

KOPER

S Sardinije na Titov
grob

Tovariš Giovanni Cuccu-Ivo, ki se je v začetku leta 1943 vključil v Tomšičevo brigado, potem ko je kot italijanski vojak razorožil manjšo posadko v belokranjskem bunkerju, ni počastil svojega partizanskega vrhovnega komandanta samo s tem, da je enemu svojih sinov dal ime Tito, temveč se je takoj odpravil na njegov pogreb, čim je po televiziji izvedel za njegovo smrt. Na svojo veliko žalost pa je bil prekinjen promet prav takrat, ko se je tovariš Ivo v avtobusu že bližal Beogradu. Ni mu kazalo drugega, kot da se je vrnil v Koper, kjer pa mu je organizacija zveze združenj borcev omogočila tritedensko zdravljenje v Dolenjskih Toplicah.

Ko se je to pot namenil spet skozi Koper domov, pa se je vključil v delegacijo koprskih vojaških vojnih invalidov prav v trenutku, ko se je ta pripravljala na odhod proti Beogradu na Titov grob. In tako se je našemu popularnemu partizanu s Sardinije, kjer kot mali kmet ne živi ravno razkošno, uresničila želja, da je na njegovem grobu počastil spomin na tovariša Tita, ki ga je sprejel na obisk tudi med vojno na otoku Visu.

Br.

AJDOVŠČINA

Spomin na prvi odbor
OF

Na hiši, kjer je bil ustanovljen prvi odbor Osvobodilne fronte za območje sedanjih krajevnih skupnosti Predmeja, Otlica in Kovk v ajdovski občini, so nedavno odkrili spominsko ploščo, ki bo zanam-

cem govorila o deležu, ki so ga ti kraji imeli med našim narodnoosvobodilnim bojem. Partizanska Predmeja in Otlica sta bili prizorišče številnih bojev, med njimi so najbolj znane bitke Devetega korpusa z nemškim okupatorjem v zadnjih mesecih in celo tednih vojne, ko so naše enote že prodirale proti Trstu, sedaj pa na to območje vse bolj prodira novo življenje. Nova stavba osnovne šole na Otlici je zagotovilo za nadaljnji razvoj. Še boljše in trdnije zagotovilo pa je pripravljenost ljudi, ki so se zavoljo zgodovine teh krajev odločili sami veliko prispevati. Med drugim so s samopriskom prispevali tudi za novo šolo, sedaj pa na enak način prispevajo za gradnjo šolskih objektov v drugih krajih ajdovske občine.

MAKS HOŽIČ

IDRIJA

Pohod na Brinov grič

Planinsko društvo, občinske konference ZRVS ter ZB in ZSMS v Idriji so organizirali v nedeljo, 15. junija, množični pohod na Brinov grič pri Črnem vrhu. Pohod so organizirali v počastitev 35. obletnice osvoboditve in 60-letnice rojstva Janke Premrla-Vojka, ki je umrl v tem kraju.

JANEZ JERAM

Tudi z obiski ohranjajo trdne vezi

Slovenski pregnanci so postali del nas

»Dobro se spominjam prihoda slovenske družine Ane in Ivana Kirbiša, doma iz okolice Starš na Ptujskem polju, ki je prišla v našo vas Brezdana pri Gornjem Milanovcu. Skupaj jih je bilo kar enajst. Oče, mati in devet otrok. Najmlajšemu je bilo devet let. Ime mu je bilo Tonček,« je takoj uvodoma dejal naš sogovorec Stanimir Brajović, ki je tokrat prišel k nam z vlakom prijateljstva že petič, in nadaljeval:

»Mi smo tedaj takoj razumeli, v kakšnih težavah so te pregnane slovenske družine, ki s seboj niso imele drugega kot to, kar so imeli na sebi. Brez premišljevanja smo jim zato že kar prve dni priskočili na pomoč. Poleg zasilnih bivališč smo jim priskrbeli odeje, zlasti pa smo se zavzeli, da ti ljudje, zlasti njih otroci ne bi bili lačni.

Čeprav sami nismo imeli hrane v izobilju, smo jo delili skupaj s Slovenci. Nekateri niso znali kaj dosti srbsko, pa smo se vendar tako lahko razumeli. Postali so del nas, naša družina. Med našimi otroki, ki smo jih imeli tudi sedem, nismo poznali nobene razlike. Skupaj smo delili vse dobro in hudo.

Trdno smo bili prepričani v zmago pravičnega nad krivičnim. V gozdove pa je odhajalo vedno več mladih fantov in mož. Slišali smo že, da partizane

Stanimir Brajović

vodi neki tovariš, ki mu pravijo Tito. Naši zavedni fantje se niso ustrašili ne Ljotičevcev, ne Nedičevcev, četnikov. Nemci so seveda besneli. Že jeseni 1941 so požgali Gornji Milanovac. Mnogo ljudi so odpeljali. Nekaj teh je bilo nato ustrelenih v krvavih oktobrskih dneh v Kragujevcu, kjer so Nemci v nekaj dneh postrelili več kot sedem tisoč ljudi vseh starosti, največ pa seveda mladine, študentov.

Nekega dne je odšel k partizanom tudi Kirbišev najstarejši sin Ivan. Nem-

ci so tedaj pripravljali napad na svobodno ozemlje in Užice, kjer je bil tedaj tudi Vrhovni štab s tovarišem Titom na čelu. V obrambo mesta Užice so zato tja poslali številne partizanske enote, ki so se bojevale v zahodnem delu Srbije. V teh bojih je skupaj s srbskimi soborci padel tudi Ivan Kirbiš, in sicer na Kadinjači, kjer je padel tudi bataljon Ivana Cankraja, v katerem so bili sami Slovenci.

S partizani je sodelovala vsa Kirbiševa družina. S tem so se hoteli okupatorju tudi maščevati za padlega sina, brata. Razumljivo, da smo tudi mi delali za partizane. Tudi moja hčerka Leposava je dala svoje mlado življenje za svobodo. Sin Milenko je vojno preživel. Sedaj je podpolkovnik, živi v Beogradu. Sicer pa kdor ni bil pri partizanih, je zanje delal v zaledju...»

Ko smo ga ob zaključku našega pogovora vprašali, s kakšnimi vtisi letos zapušča Slovenijo, je brez pomišljanja odgovoril, da se mu je globoko v srce vtisnil spomin na pripoved dogodkov o junahem boju Pohorskega bataljona na Osankarici, katerega bojišče si je letos prvič ogledal. Z zanimanjem pa si je ogledal tudi muzejske zbirke na ptujskem gradu. Spoznal je tudi delček življenja ljudi, ki živijo v Halozah.

Franjo Hovnik

Utrjevali bodo bratstvo in enotnost

Na grobovih padlih v Sremu

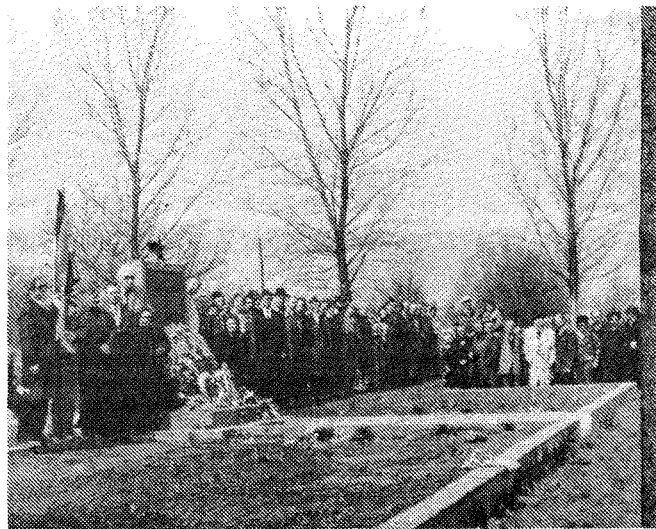
Odbor Slovenskega bataljona 1. krajiške brigade je v akciji zbiranja zgodovinskih in spominskih podatkov o bataljonu, za publikacije, ki jih bo izdala sekcija borcev 1. krajiške brigade v Beogradu, od skupno 121 padlih zbral naslove svojcev za 110 padlih. Ker večina svojcev ni videla kraja, kjer so ti borci padli in so pokopani, je odbor sklenil prirediti ob 35-letnici preboja sremske fronte komemoracijo ob grobnicah padlih v Lovasu in Komletincih ter povabiti vse nekdanje borce bataljona in svoje padlih. Vabilu se jih je odzvalo 66. Z njimi je v Lovas odpotovala tudi štiričlanska delegacija krajevne skupnosti Leskovca pri Krškem in tamkajšnje osnovne šole herojinje Milke Kerin, ki je prevzela ohranjanje, razvijanje in prenašanje tradicij Slovenskega bataljona na mladi rod.

Krajani Lovasa so goste sprejeli zelo pristrčno in gostoljubno. Mladina in pionirji so pripravili nadvse uspelo akademijo. Tu so spregovorili tudi predsednik tamkajšnje organizacije zveze borcev Ivan Kraljević, član odbora Slovenskega bataljona inž. Pavle Flere in delegatka osnovne šole iz Leskovca Danica Zalokar. Nato je bila ob grobnici padlih v Lovasu žalna slovesnost. Tu počiva 239 borcev, med njimi okrog 77 borcev Slovenskega bataljona, ki so padli v

nemški ofenzivi 17. januarja 1945 med vasema Opatovac in Lovas. Na grobnico so položili vence. Nato je Milan Peroci orisal pomen sremske fronte, junaški boj jugoslovanskih borcev na sremski fronti in posebej boje Slovenskega bataljona, ki je imel v tej ofenzivi največje žrtve. Zatem je Rudolf Dobovišek recital nekaj svojih pesmi, ki opisujejo boje Slovenskega bataljona pri Opatovcu. Po tej slovesnosti so se pogovarjali – delegacija Slovenskega bataljona, krajevne skupnosti Leskovca in njihove osnovne šole ter delegacija družbenopolitičnih organizacij, krajevne skupnosti in osnovne šole Mla-

dost v Lovasu. Sklenjeno je bilo, da bosta osnovni šoli iz Leskovca in Lovasa sodelovali pri ohranjanju, razvijanju in prenašanju tradicij Slovenskega bataljona na mladi rod ter utrjevanju bratstva in enotnosti. Po kosilu so si ogledali nekdanje strelske jarke nad Opatovcem, nato pa obiskali spominske grobnice v Komletincih, kjer je pokopano okrog 3.700 borcev, ki so padli na tem območju. Med njimi tudi deset od trinajstih borcev Slovenskega bataljona, ki so padli 28. decembra 1944 kot prve žrtve bataljona.

Milan Peroci

Ob grobnici padlih borcev Slovenskega bataljona 1. krajiške brigade in drugih borcev v Lovasu aprila 1980

9

Karel Leskovec

ZLOMLJENA
KRILA

Revolucija mora biti čista kot solza, neomadeževana kot otrok ob rojstvu. Tega se je zavedal sleherni, ki je vanjo brezmejno verjel. Veliki so bili cilji revolucije, in zato strogi zakoni. Toda povsod so pod tem velikim imenom, pod imenom revolucija ljudje, le-to vodijo, v njej sodijo in odločajo: nekateri strožje, drugi blažje, bolj utemeljeno ali pa kot pravimo prek kolena. In v takem vrtincu se je znašel tudi naš nepozabljeni Frenk, o katerem pripovedujem...

Veseli se je, da se je Frenk s svojo skupino tako uspešno prebil in se vrnil v enoto. Komaj je čakal, da bo spet pozdravil svojega nerazdružljivega veseljaka in prijatelja. V stabni četi je vprašal za Frenka. Tovariši so se čudno spogledovali.

»V sobi je,« mu je nekdo povedal. Za hišnimi vrati na kmečki peči je zagledal Frenka. In Jaka ne bi bil Jaka, če se že s prvimi besedami ne bi pošalil s Frenkom. Tudi Jaka je kot star partizanski maček vedel, da Frenk kar takole brez kazni ne bo odšel, zato ga je pozdravil:

»O, stara sablja. Kaj se pa ti kot kmečki maček valjaš po peči? Slišal sem, da že pletejo vrvi, na katere te bodo obesili.«

Kadarkoli mi je Jaka pozneje pripovedoval o tem, se mu je zresnil obraz: »Če bi takrat vedel, kaj se bo z njim zgodilo, bi si pri tistih besedah raje pregriznil jezik.« Podobno kot drugi tudi Jaka ni verjel, da bi moral Frenk, zato ker je oddvojil bataljon, plačati z glavo.

Obsojen na smrt

Dva dni je bil Frenk zaprt v sobi.

Jaka je ponovno odšel na teren in se vrnil naslednjega dne, prav tisto jutro, ko je že kot groza odmevalo med tovariši, da je Frenk obsojen na smrt. Jaka, Frenkov stari prijatelj, se je spet oglašil pri Frenku. Skoraj verjeti ni mogel, kar so mu borci še preden je stopil v hišo povedali.

»Frenk, ali je res, kar sem slišal?« je dahnil Jaka, še preden je na stežaj odprl vrata.

Frenk je sedel na peči, miren in za spoznanje zamišljen, kot da je tudi on kakor Jaka prav v tem trenutku slišal to novico.

»Kaže, da je res,« je na pol glasno odgovoril Frenk in se kisló nasmejal. Stari partizani so dobro vedeli: tisto, za kar se v štabu odločijo, je težko spremeniti. Jaka je objel Frenka in že je kot strela odvihral skozi vrata naravnost v štab. Poparjen in potrjen je stopil pred komandanta. Najprej mi zmoget besede, potem pa pa je zakrilil z obema rokama in zaprosil:

»Tovariši komandant, saj ta fant kaj takega ni zaslužil!« Komandant ni bil presenečen. Z glavo je mignil proti tovarišu, ki je stal ob vratih, bil je tedanji brigadni tožilec.

Ta pa je pa brez besed pokazal na Hojana, šefa operativnega odseka, ki se je prav takrat zadrževal v štabu.

Jaka ni razumel, zakaj zdaj kažejo drug na drugega. Nihče mu ni povedal tistega, kar ga je najbolj zanimalo: zakaj so Frenka obsodili na smrt? Zavedal se je, da sicer ni preveč dobro zanimati se za vso zadevo, kajti kdo bi lahko pomislil, da tisti, ki o tem sprašuje, ne verjame v to, za kar se je štab odločil.

Viktor si prizadeva

Prav takrat je nekdo z vso močjo odprl hišna vrata. Kot bi ga kdo izstrelil iz topa, je vletel v hišo.

»Tovariši!« je potegnil po notranjsko Viktor, komisar »prateče« čete, ki je bil prepričan, da štabovci niso dobili o Frenkovem primeru vseh podatkov oziroma, da ne vedo vsega, kar se je pravzaprav zgodilo. »Če njega ne bi bilo, bi mi prav gotovo zahajkali mule in težko orožje!« Vse to je bruhalo iz njega, ker je Viktor občutil, da mora v nekaj besedah povedati čimveč. Blaž, namestnik komandanta, pa ni prenesel, da mu podrejeni solijo pamet.

»Kdor takšne ljudi še zagovarja, potem vsak ve, kam tudi ta spada!« je zagrmel.

»Potem pa streljajte!« se je Viktor z obema rokama prijel za prsi in se počasi zadenjsko umaknil skozi vrata...

Nihče več ni obiskal Frenka. Ostal je sam s svojim stražarjem in čakal, kdaj se bo zgodilo tisto, na kar so ga obsodili. Razmišljal je o sebi in o svojem prehojenem siromašnem in zaničevanem življenju. Gotovo pa tistega dne, ko je stopil v Češerkovo taborišče k partizanom, niti pomislil ni, da se bo tako žalostno in tragično končalo njegovo življenje...

Branje obsodbe

Naslednje jutro je bilo tako kot prejšnje; prepreženo s sivo svinčeno meglo, ki se je leno vlekla po okoliških hribih.

Ofenziva je bila končana. Torej je spet čas za ureditev in obračun vsega, kar se je v tem težavnem času zgodilo. Bataljoni so se razmeščali po osamljenih kmetijah in s

Vzgajali se bodo v duhu športnikov iz NOB

Lik velikega športnika, borca in tovariša

Pod Karavankami, v območju Storžice in Kravca, je leta 1943 delovala 3. kranjska četa gorenjskega odreda. V prvih dneh novembra so kurirji iz doline pripeljali dva prostovoljca. Zvedavo smo ju ogledovali in spraševali po novicah. Pripovedovala sta nam o nasilju na okupiranem Štajerskem, o ubijanju in streljanju borcev in talcev v Celju in v Mariboru, kjer so Nemci pobijali zavedne Slovence tudi, če so pozdravljali slovensko. Ker si Štajerska po uničenju Pohorskega bataljona v januarju 1943 še ni povsem opomogla, sta kot železničarja dobila zvezo s partizani na Gorenjskem. In tako sta prišla v našo četo pod Storžič.

Zvečer smo se ob tabornem ognju bolje spoznali. »Ti si gotovo planinec«, sem vprašal čokatega, športno oblečenega rjavolasega novince. »Ja, rad plezam in veliko sem presmučal po Pohorju in Peci,« nam je odvrnil. »Potem pa verjetno poznaš Mirana Cizlja, odličnega športnika iz Maribora?« Cizlja sem namreč poznal iz športnih časopisov, da je vsestranski športnik, alpinist, telovadec in prvak v smučanju. Nekaj časa je molčal, potem pa se je nasmehnil in skromno dejal: »Pa, jaz sem Miran Cizelj...!« Presenečeni smo ostrmeli.

Med nami je bil vrhunski športnik, poznan po celi Jugoslaviji.

Njegov prijatelj je bil Vojmir Jurkovič, študent prava, črn, visok, izredno postaven in zgovoren tovariš. Oba sta se že 1941 povezala in aktivno sodelovala v organizaciji OF. Naslednje leto so ju Nemci premestili v službo prometnikov na železniško postajo, v Wildon oziroma Mattersburg v Avstriji. Bila sta povezana tudi z organizacijo v Gradcu. Zbirala sta denar, karte, sanitetni material, širila literaturo ... Ob prostih dnevih sta se vozila domov v Maribor. Jurkovičovo kletno stanovanje na Gosposvetski cesti je bilo zbirališče ilegalcev.

Ko se je Jurkovič v prvih dneh novembra 1943 vračal domov, ga je žena Zofka vsa preplašena prestregla na postaji. »V Kamnici je policijski pogon, mnoge so zaprili, ne hodi domov!« »Tako mora obvestiti Mirana,« je odvrnil mož Vojmir.

Ob tabornem ognju

Nemci so že vohljali za njima. Pripravila sta se in še isto noč odpotovala skozi Celovec in Beljak na Gorenjsko. Dobila sta zvezo in kurirji so ju pripeljali v našo 3. kranjsko četo pod Storžič. Miran je s seboj prinesel alpinistični šotor iz balonske svile. Ko ga je postavil v taborišču »bunkerji«, je bil kot majhna vila med našimi bornimi kočicami iz šotorskih kril jugoslovanske vojske, smrečja in lubja. Ker pa je bil šotor svetlo rumene barve, smo ga morali s smrekovimi vejami skrbno zakriti in zamaskirati.

Četa se je prerodila. Jurkovič se je vključil v politično delo. Miran, ki je bil rezervni podporočnik, pa nas je mlade, neuke partizane učil vojaške abecede. Nepozabni so bili zimski večeri, ob tabornem ognju, ko smo tiho prepevali. Miran je bil prijeten bariton in izreden posluš, pa smo ga izbrali za pevovodjo četnega zbora.

V drugi polovici novembra 1943 je komandir Luka pred četo prebral ukaz štaba Gorenjskega odreda: ... »za politkomisarja 3. kranjske čete postavljamo tovariša Jurka, za operativnega oficirja tovariša Mirana, za kulturnika pa tovariša Ruža...«

Tovarištvo

Četa je bila v prehranjevalni akciji v Kovorju. Težko obloženi

Miran Cizelj je padel januarja 1943 na Spodnjem Vetnem nad Križami pri Trziču. Bil je vsestranski športnik: odličen alpinist, državni prvak v smuku in skokih v vodo, odličen telovadec, odbojkar, nogometaš in atlet

Plakete Mirana Cizlja

Športniki Maribora bodo 28. junija na Ribniški koči na Pohorju odkrili spomenik Miranu Cizlju, enemu največjih mariborskih športnikov. MSD Branik je naslednik prvega slovenskega športnega kluba Maribor, ki je poleg športne imel tudi pomembno politično poslanstvo v boju s kulturbundaovci.

Častno pokroviteljstvo na proslavi jubilejne šestdesete obletnice Mariborskega športnega društva Branik je prevzel član predsedstva ZK Jugoslavije Stane Dolanc.

svojimi zasedami zapirali smeri proti sovražnim postojankam.

»Gremo!« je zjutraj, še skoraj mrak je bil, jekleno in hladno zadonel glas. Skozi hišna vrata je stopil Damjan s še enim obveščevalcem.

Frenk je počasi, saj je bila to njegova poslednja pot, zlezal s peči in se brez besed napotil skozi odprta hišna vrata. Odpeljali so ga v bataljon, ki je bil razmeščen nedaleč od štaba brigade pri osamljeni kmetiji, pri Vrhovcu po domače.

Še preden je prišla patrolja s Frenkom, je bil bataljon postavljen v vrsto. Proti sredini vrste se je patrolja ustavila. Na sredini pred patroljo se je postavil komisar. Iz svoje usnjene torbice je potegnil list, ga počasi raztegnil, nekajkrat pogledal po stoječih borcih in slovesno je zadel njegov glas:

»V imenu ljudstva... je dosedanji namestnik komandanta bataljona Frenk, beseda tovariš ni bilo napisano, kajti, če je zaradi svojih grehov zaslužil smrt, potem ne zasluži več, da se mu reče tovariš, zaradi... ga je brigadno sodišče obsodilo na smrt z ustrelitvijo.«

Pogledi so švigali proti mirno stoječemu Frenku, ki se je ves čas, dokler je komisar bral njegovo smrtno obsodbo, obnašal prav tako, kot da je vse namenjeno nekomu drugemu, in da on prav tako kot vsi drugi stoji tu kar zaradi tega, ker je pač nekdo nekaj zagrešil in zdaj berejo sodbu. Komisar je potem še z nekaj besedami podkrepil tisto, kar je prebral.

Nato je pred vrsto stopil še tovariš Damjan. Leno se je prestopal z noge na nogo in se prav tako obnašal, kot da sam ne ve, kaj pravzaprav hoče in zakaj sploh stoji tukaj. Končno je le prišel z besedo na dan:

»Ali je med vami prostovoljec, da opravi obsodbo?« Zopet so pogledali borcev zaplavali proti mirno stoječemu Frenku, toda na zastavljeno vprašanje ni bilo odgovora. Zato je moral Damjan svojo zahtevo še nekajkrat ponoviti. Čez čas se je na desnem krilu oglasil piskav glas.

»Grem jaz!« se je utrgalo iz vrste. Vsi so kot na ukaz obrnili glave na to stran, vprašujoč se: le kdo je prostovoljec? Prav gotovo nekdo, ki je Frenka poznal, saj je bil še pred dnevi namestnik komandanta tega bataljona.

Počasi je prostovoljec stopil pred Damjana.

Obnašal se je prav tako, kot da tudi on za vedno zapušča tovariše. Zdaj je bilo vse končano in pripravljeno, da odidejo z obsojencem...

Frenk je po vojaško pozdravil stoječe tovariše in vse je bilo tako, kot da se Frenk poslavlja samo zaradi tega, ker pač začasno odhaja drugam. Odšli so proti vrhu hriba; čez nekaj korakov jih je zakrila gosta megla... Potem sta počila dva strela, znamenje, da je za vedno presekana nit življenja tega dobrega, značajnega in junaškega fanta.

Zakaj dva strela? Ko so prišli na vrh hriba, je Frenk stopal naprej, za njim je bil prostovoljec, zadnji pa Damjan. Frenk je vedel, da bo tu nekje njegov grob, zato se je večkrat oziral, da bi videl, kaj početa onadva za njegovim hrbtom. Kar naenkrat je počilo. Krogla je zadela Frenka v ramo. Ni padel, ampak se je obrnil in hladnokrvno, kot nedavno tega, ko sta se srečala z Damjanom rekel:

»Če me že ustrelite, potem zahtevam, da me ustrelite po vojaško!«

In Damjan je izpolnil njegovo poslednjo željo; zato sta počila dva strela. Tisti, ki se je prostovoljno javil za likvidatorja, je bil iz Logatca. Preden je dvainštiridesetega leta odšel k belim, je služil pri nekem posestniku za hlapca. Po kapitulaciji Italije je odšel k partizanom. In tukaj v Vojkovi brigadi sta se s Frenkom srečala. Pa se likvidator – prostovoljec ni zamen tako čudno obnašal, ko se je javil za likvidatorja. Najbrž je svoj načrt že naredil. Kajti čez nekaj dni je izginila za njim vsaka sled. Od partizanov je pobegnil in se vrnil k svojim v belo gnezdo. Najbrž si ga nihče ne bi tako zelo zapomnil, če ne bi ta izdajalec februarja štiriinštiridesetega leta sam »odkril«, kam pripada. Po podatkih je mogoče sklepati, da je odšel samo za toliko časa k partizanom, da bi odkril nekatere terenske delavce. Njegova prva žrtev je bil sekretar komiteja za rajon Logatec, Franc Popit, ki se je takrat, ker je bil bolan, skrival v Dolinarjevi kmetiji. S svojo belo družino, vsi so bili v partizanskih oblekah, je tistega zimskega jutra prišel takratni prostovoljec naravnost, kot da gre na dogovorjeni sestanek h kmetu Dolinarju. S tako zvijačo so tudi zajeli sekretarja in ga kar v hišni veži pobili. In ko sem omenil Hojana, tistega prostovoljca, moram povedati, kar so kasneje dokazali, da je bil povezan z gestapom.

KONEC

smo se pozno zvečer vrnili v taborišče. Miran je bil dežurni in ni bil z nami v dolini. »Polnoči me zbudi,« sem mu naročil pred spanjem. Bil sem določen za mlajšega dežurnega, ki je moral opravljati službo od polnoči do vstajanja. Ko sem se zbudil, se je že svitalo. Ustrašil sem se in planil pokonci. Mislim sem, da sem zaspal! To je bil v partizanih velik prekršek. »Je že dobro, me je smeje potolažil Miran,« bil sem ob polnoči pri tebi, pa si tako trdno spal in te nisem hotel buditi. Bil si potreben spanja!«

Obšla sva straže, se vsedla in ob ognju kramljala. Miran je malo govoril, posebno o sebi. Le s težavo sem izvel iz njega nekaj podatkov o njegovih pomembnih športnih uspehih. V Julijah je preplezal vse vrhunske smeri, bil je prvak Jugoslavije v smuku, reprezentant v odbojki in skokih v vodo... Po vojni smo zbrali podatke o Cizljevih vrhunskih športnih dosežkih.

Rodil se je leta 1915. Klasično gimnazijo je pred vojno končal v Mariboru. V Beogradu pa je bil tik pred okupacijo pred diplomom na visoki fiskulturni šoli.

V alpinizmu je bil eden najvidnejših plezalcev pri nas. Leta 1939 je postal prvak države v smuku in drugi v slalomu. Bil je državni reprezentant v odbojki in je zastopal našo državo na tekmovanjih v Bolgariji in na Češkoslovaškem. Svojo športno pot je pričel s telovadbo pri Sokolu. Postal je izvrsten telovadec še zlasti v parterni gimnastici. Tekmoval je na turnirjih v namiznem tenisu. Cizelj je bil prvak v skokih v vodo s petmetrske deske. Bil je atlet pri atletskem klubu Železničar in nastopal v skoku v višino in daljino. Nogomet je igral v letih 1937-1939 v prvem moštvu SSK Maribor. V jadrnem letalstvu si je pridobil izpit in znak C pilota jadrnega letalstva. Bil je velik športnik in nepozaben tovariš.

Partizanski miting

Konec leta 1943 smo preživljali v kar udobni Dolenčevski koči pod Storžicem. Mrzle dneve smo izkoristili za poglobljeno kulturno delo. Pripravljali smo se na prvi miting naše čete v dolini. Miran je vabil pevski zbor. Izšla je tudi nova številka četnega žepnega časopisa Kovačji smo, v katerem je Miran urejal humoristično stran. Ob božiču nas je čakalo presenečenje, dobili smo pošiljko iz doline. Tržiška skojevška organizacija nam je poslala pakete z dobrotami. Vsak borec je dobil dva paketa. Nestrpnost smo jih odpirali in si med seboj delili drobce.

Tudi kakšen par volnenih nogavic, spleten z ljubeznivo partizanske mame, je bil vmes. Po kosilu smo organizirali kulturni program; skupaj smo zapeli in zaplesali. Kar pozabili smo, da smo partizani! Medtem je dežurni čete vodnik Milan obvestil komandirja, da so Nemci v bližini. Pesem in harmonika sta utihnili, 150 metrov od koč na nasprotnem bregu smo zagledali kolono 80 Nemcev, ki so se utrujeni vračali v dolino. Z Miranom sva s patroljo sledila Nemcem, ki čete niso opazili.

Polnočnica je bila zaradi stroge policijske ure že ob petih popoldne. Odpravili smo se v vas Trstenih pri Goričah. Podnevi smo vas obkolili, postavili zasede, v cerkev pa je med mašo vstopil vodnik Milan z zastavo in dvema borecema z avtomatoma čez prsi. S precejšnjim strahom smo čaka-

li na prvi javni nastop. Po maši smo ljudem pripravili izredno uspel partizanski miting. Spoznajte nas, bojujemo se proti okupatorjem in izdajalcem, gradimo nov svet, svet bratstva in enotnosti. To je bila vsebina govora, recitacij in zborskih pesmi na mitingu. Še posebno pesmi so bile lepo uglasene. Zbor je vodil Cizelj.

V prvih dneh januarja smo se premaknili višje, v koč na Poljani. Sneg smo gazili do kolen, pihala je hladna burja in sneg je naletaval. V koči na toplem smo imeli vojaške ure, ki jih je vodil operativni oficir Cizelj. Večkrat smo dobili tudi obiske. Nemci so dobili obvestilo, da smo v koči na Poljani. Hoteli so nas v snežnem viharju in mrazu iznenaditi. Oprezno so se nam v snežnem meteu približevali s hrbtno stranjo. Patrolja jih je pravočasno opazila in takoj je cela četa, razen kuharjev, pripravila zasedo. Komandir Luka je z dvema vodoma čakal Nemce na strani s smeri Storžice. Miran pa je vzel 15 borcev in dva mitraljeza. Vzpeli so se v skale, na drugo stran.

Veter je zavijal in nam nosil sneg v oči. Čakali smo pol ure, pa nič. Bil je izredno mrzel dan. Ležali smo, zamaskirani v snegu. Zeblo nas je do kosti. Miran je skakal in plezal od borca do borca, da bi vsakemu našel najboljši položaj. S komandirjem sta se dogovorila, da najprej užge glavna zaseda na naši strani; na umiku bi Nemce z višine v hrbet napadla še Miranova zaseda.

Ko so Nemci prišli čez greben na sedlo, so vzgali Lukovi borci, nato pa še Miranovi. Ker so Nemci videli, da presenečenja ne bo, so se umaknili in jo brez izgub popihali v Trzič.

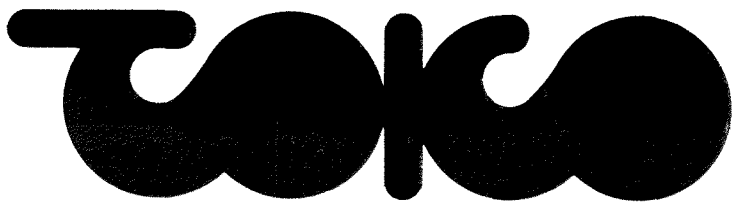
Poslednji strel

Miran se je v zasedi zelo prehladil. Že zvečer je tožil, da ga boli glava. Naslednjega dne je obležal z visoko vročino. Odnegli so ga v vas Spodnji Vetno nad Trzičem. Gospodinja jih je prijazen sprejela: »Postlala mu bom v skriti kamrici, kuhala mu bom vroče čaje z žganjem. Ne skrbite, čez nekaj dni bo zopet zdrav in med vami!« Žal, se njene besede niso izpolnile. Izdajalec, ki je zvedel, da se v hiši pod gozdom skriva partizan, je novico javil policiji v Križah. Že naslednjega dne je gospodar Matjažek, ki je pred hišo sekal drva, opazil Nemce. Zbežal je v gozd. Krogla ga niso zadele. Nemci so obkolili hišo. »Kje imate skritega bandita?« so ostro prišli gospodinja. Ko je Miran videl, da je obkoljen, se je zvalil s postelje in se z zadnjimi močmi po trebuhu splazil v skriti prostor. Padel je strel, en sam strel. Ker ni videl rešitve, si je Miran sam pognal kroglo v glavo. Prebiti se ni mogel, bil je preslaboten.

Svojemu nepozabnemu tovarišu in prijatelju so planinci Slovenije kmalu po končani vojni pod njegovo Martuljkovo skupino odkrili doprni kip; v Spodnjem Vetnem, na hiši, kjer je padel, pa spominsko obeležje. Današnja športna mladina in bodoča pokolenja naj se v svobodni Titovi Jugoslaviji vzgaja v duhu znanih vrhunskih športnikov iz vse Jugoslavije, ki so v osvobodilni vojni žrtvovali svoja mlada življenja.

Samoupravna interesna telesnokulturna skupnost bo od letos dalje najboljšim športnikom Maribora podeljevala plakete Mirana Cizlja, tako da bo lik velikega športnika, borca in tovariša večno ostal med mladino.

Miloš Rutar

DO Toko n. sol. o., Domžale
61230 Domžale, Kidričeva 1
Telefon 061/721-811, telex 31424 YU TOKO

**TOVARNA KOVČKOV IN USNJENIH IZDELKOV
Domžale**

s svojimi TOZD:
- Commerce Domžale
- Galanterija Domžale
- Potovalni izdelki Domžale
- Torbarstvo Maribor
- Galanterija Žižki
- Usnjarna Domžale
Maloprodaja Domžale

Proizvodni program:

ženske torbice, potovalne torbe, aktovke in mape, šolske torbe, drobna galanterija, rokavice, izdelki iz reptilij, usnje, usnjena podloga.

Samoupravna interesna skupnost za nafto in plin v SRS

Hajdrihova 2, Ljubljana

Vsklajevanje interesov in zagotavljanje
možnosti preskrbe z energijo na
podlagi nafte in zemeljskega plina.

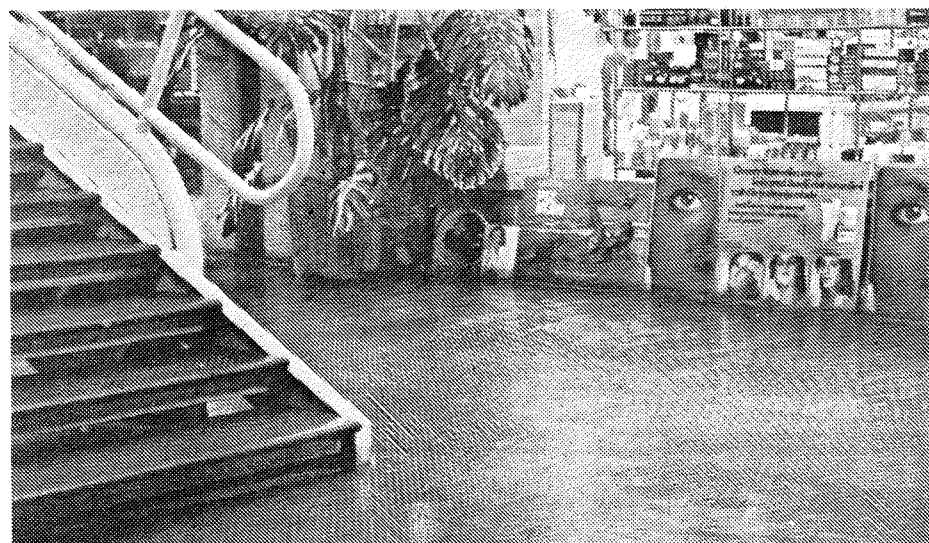
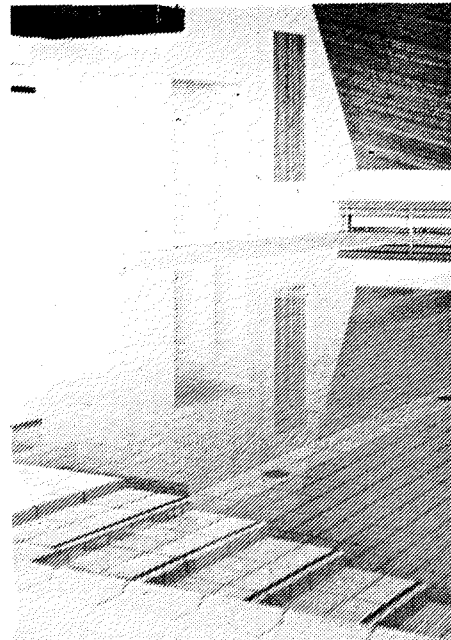
obloga slikoplastika

dela
izvajamo
kvalitetno
in
pravočasno

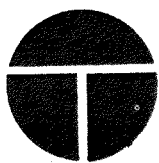
Obrtniška zaključna dela v gradbeništvu

OBLOGA SLIKOPLASTIKA

61260 Ljubljana Polje, Polje 351 b
Telefon: (061) 48-101, (061) 48-102
Žiro račun: 50101-601-15507

Polaganje ploščic, zidnih tapet, slikarska dela.

60 LET

TOZD MOTVOZ IN PLATNO
GROSUPLJE
Taborska c. 34
Tel. h. c. 771-311

TEKSTIL

TOZD

**motvoz
in platno** n. sol. o.

Taborska 34
61290 Grosuplje

Izdelujemo kvalitetne polipropilenske tkanine za embalaranje izdelkov tekstilne, kemične in prehrabene industrije. Priporočamo se s kvalitetnimi vrečami za povrtino, sadje, moko, sladkor, semena ter z motvozi in vrvmi iz konoplje in polipropilena.

moda

Ljubljana, Mačkova 2

Poslovne enote:

VOLNA, Nazorjeva 1
Bled, Čopova 10
SUKNO, Stritarjeva 4
Korotan, Celovška 97
LANIT, Celovška 429
MERINKA, Gradišče 10
TALIJA, Čopova 14
PIONIR, Nazorjeva 6

NOGAVIČAR, Nazorjeva 3
JELKA, Miklošičeva 34
MAJA, Miklošičeva 10
MODA I. Nazorjeva 3
MODA II. Cankarjeva 7
OKRAS, Čopova 42
MANON, Prešernov trg 3
CIK CAK, Stari trg 30

Se priporoča v svojih specializiranih poslovalnicah.

SLOVENIJALES — LIK KOČEVJE

TOZD **INKOP** n. sub. o.

INDUSTRIJA KOVINSKE OPREME — KOČEVJE

Brzjavni: Inkop Kočevje — žiro račun SDK 51300-601-10014
Železniška postaja: Grosuplje — tel.: hišna c. 061-851-711

Praznik Vojskarske planote

V nedeljo, 22. junija bodo ob 10. uri odkrili na hiši Vojsčičarja na Vojsčici pri Vojskem nad Idrijo spominsko ploščo v spomin na 2. pokrajinsko konferenco KPS za Slovensko primorje in Trst, ki je bila v tej hiši od 17. do 20. aprila 1944, na sedež Pokrajinskega narodnoosvobodilnega sveta za Slovensko primorje 1943/44 in na sedež poveljstva mesta Vojsko oziroma Idrija.

Slavnostni govornik na tej proslavi, ki bo osrednja proslava v idrijski občini v počastitev 35. obletnice zmage nad fašizmom in osvoboditve, bo član sveta federacije dr. Aleš Bebler-Primož, nekdanji sekretar pokrajinskega komiteja KPS za Slovensko primorje in Trst.

S to proslavo bodo letos Vojskarji združili tudi praznovanje svojega krajevnega praznika. Praznujejo ga sicer 23. junija v spomin na 22. in 23. junij 1943, ko so italijanski fašisti ubili tri vaščane, požgali nad trideset domačij z vsemi gospodarskimi poslopji vred, 24 vaščanov pa odgnali v zapore. Fašisti so se na ta način maščevali za poraz, ki so ga doživeli 22. junija 1943 v Razorih pri Mrzli rupi. Tega dne je namreč skupina borcev Gregorčičeve brigade pod poveljstvom politkomisarja brigade narodnega heroja Ivana Turšiča-Iztoka napadla italijanski policijski avtobus.

Stevilni spomeniki, obeležja in grobišča padlih borcev in žrtev fašističnega nasilja po vsej Vojskarski planoti zgovorno pričajo o velikem deležu Vojskarjev med narodnoosvobodilnim bojem.

Prireditelji proslave na Vojsčici pričakujejo, da se bodo slovesnosti in tovariškega srečanja udeležili preživeli člani nekdanjega pokrajinskega komiteja KPS za Slovensko primorje in Trst, pokrajinskega narodnoosvobodilnega sveta za Slovensko primorje, bivši pripadniki partizanskih enot, vojaških in civilnih ustanov, ki so se med NOB mudili na gostoljubni in zvesti Vojskarski planoti.

Jože Oblak

Odborom občinskih organizacij Zveze prostovoljcev borcev za severno slovensko mejo 1918/19

Za dobro pripravo rednega republiškega občnega zbora, katerega datum sicer še ni določen, ki pa naj bi bil pred koncem junija, naj naše občinske organizacije prijavijo število in imena delegatov, ki jih bodo poslane na ta zbor. Predsedstvo RO je na seji 23. maja sklenilo, da naj pošlje vsaka naša občinska organizacija na občni zbor vsakega desetega člana. Po današnjem številu članstva naše zveze bi bilo to največ 120 delegatov.

Po členu 13. in 14. členu Statuta naj naše številnejše občinske organizacije predlagajo tudi kandidate za republiški odbor zveze. Kandidat za republiški odbor sme biti **obenem** tudi delegat za republiški občni zbor. Lojze Ude

Obvestilo

Borci 2. bataljona 2. brigade VDV skupaj z družbenopolitičnimi organizacijami, mladino, borci in ostalimi občani krajevne skupnosti Kojsko vabijo borce in aktiviste iz NOB ter ostale občane na partizansko srečanje, ki bo 4. julija 1980, na dan praznika krajevnih skupnosti.

K programu je otvoritev ceste od Huma do Snežatnega, odkritje spominskega obeležja 2. bataljona 2. brigade VDV, dodelitev domicila omenjeni partizanski enoti, slavnostni govor generalpodpolkovnika Branka Jerkiča in kulturni program.

Proslava bo 4. julija 1980 ob 10. uri na Humu pri Kojskem v Goriških brdih.

Pripravljalni odbor

Odkritje spomenika v Gornjem Tarbilju

V nedeljo, 22. junija 1980 bodo v Gornjem Tarbilju v Beneški Sloveniji v Italiji odkrili spomenik padlim v narodnoosvobodilnem boju. V tem kraju so pokopani štirje slovenski in osem italijanskih partizanov. Na slovesnosti ob odkritju spomenika bo govoril predsednik vsedržavnega združenja partizanov Italije deželje Furlanije-Juljske krajine Federico Vincenti in sekretar republiškega odbora ZZB NOV Slovenije Marjan Lenarčič.

Spet srečanje

Ob osemindesetletnici ustanovitve Kokrškega odreda bo vsakoletno srečanje borcev, planincev, mladine in ostalega prebivalstva na Kališču pod Storžičem. Spominski pohodi na Kališče bodo v soboto, 21. in nedeljo, 22. junija. Osrednja proslava bo 22. junija ob 11. uri pri Domu Kokrškega odreda. Dostop je možen iz Mač pri Preddvoru, čez Gozd nad Križami ter s tržiške smeri čez Lom in Storžič.

Pričakujemo vas!

Odbor Kokrškega odreda

Borcem Tomšičeve brigade!

Odbor 1. SPUB Toneta Tomšiča vabi borce Tomšičeve brigade na proslavo ob odkritju spomenika padlemu komandantu Tomšičeve brigade Janezu Hlebšu-Čiru in namestniku politkomisarja brigade Ladu Babiču, ki bo 4. julija 1980 ob 11. uri na Velikih Vrheh na Polzevem.

Vozni red prometnih sredstev za prevoz udeležencev na proslavo bo objavljen v enem od naslednjih vabil.

Odbor

Vabilo

Vabimo vse tovariše, ki so bili v enotah Jugoslovanske vojne mornarice (JVM), v enotah bivše JVM, pa so potem pristopili in se borili v enotah mornarice NOVJ in zavezniških mornaric, Mornariškem odredu pri 9. korpusu NOVJ, ter vse tiste, ki so po vojni delali kot aktivni starešine v JVM (in so se kasneje upokojili ali prešli k rezervnim starešinam in še tovariše iz trgovske mornarice, ki sedaj živijo na območju Ljubljane in okolice, da se udeležijo ustanovne skupščine »Sekcije slovenskih pomorščakov«, ki bo 2. julija 1980 ob 17. uri v prostorih doma JLA v Ljubljani na Trgu OF 13.

Iniciativni odbor za ustanovitev »Sekcije slovenskih pomorščakov« za iniciativni odbor Franjo Bavec

Vsem borcem z domicilom v Prvem bataljonu Tretje VDV brigade

Ob srečanju borcev in aktivistov NOB in praznika občine Žalec, organizira Prvi bataljon Tretje brigade VDV dne, 4. julija 1980 pod pokroviteljstvom skupščine in družbenopolitičnih organizacij Žalec srečanje borcev, ki imajo domicil Prvega bataljona VDV. Srečanje bo v krajevnih skupnosti Gotovlje, v primeru slabega vremena pa v lovski koči Rinka.

Borci Prvega bataljona VDV se bodo zbirali od 9.30 ure naprej v Gotovljah, zbor bo ob 10. uri. Slavnostni program v organizaciji krajevnih skupnosti Gotovlje in občinske organizacije ZB NOV Žalec, se bo pričel ob 11. uri. Dostopi na prireditveni prostor so možni z osebnimi avtomobili ali avtobusi iz vseh smeri v neposredno bližino slavnostnega prostora.

Borci VDV, ki ne bi prejeli vabila iz kakršnega koli vzroka, naj razumejo to obvestilo kot osebno vabilo.

Odbor 1. bataljona 3. VDV brigade

Poziv

Pozivamo preživele udeležence pokrajinske konference SKOJ, ki je bila junija 1940 v gozdu nad progo med Zalogom in Lazami, naj se oglasijo na občinski odbor ZZB NOV Moste Polje, Ob železnici 42, lahko pa tudi po telefonu 32-035, da bi skupaj zbrali potrebne podatke o tej konferenci.

Občinski odbor ZZB NOV Ljubljana Moste-Polje

Borcem Južnoprimskega odreda in 5. brigade Simona Gregorčiča

Izšel je rokopis, v katerem bo izšla knjiga – monografija Južnoprimskega odreda in 5. brigade Simona Gregorčiča, ki obsega obdobje do kapitulacije Italije.

Prosimo vse preživele borce obeh omenjenih enot, da pošljejo tele podatke: ime in priimek ter ilegalno ime, datum in kraj rojstva, zadnji položaj in funkcijo v enoti, sedanje bivališče. Za padle in umrle borce in borke, pa prosimo svoje in znanice, da nam pošljejo podatke.

Gornje podatke potrebujemo za dopolnitev omenjene knjige. Podatke pošljite na naslov: Danilo Mravlja, Rašiška 9, Ljubljana.

Obvestilo

V nedeljo, 6. julija 1980 bo ob 9. uri v Olševku pri Preddvoru proslava ob ustanovitvi nove krajevnih skupnosti Olševke. Proslava bo združena z zborom borcev 5. bataljona 2. brigade VDV-NO.

Vabljuje vse borce in občane, posebno borce 2. brigade VDV-NO.

Odbor 5. bataljona 2. brigade VDV-NO

Vabilo na proslavo

Na pobudo krajevnega odbora ZB NOV Kotlje so se DPO, društva in krajevna skupnost Kotlje dogovorili, da za dan borca 4. 7. 1980 obnovi spominsko obeležje pri Jurčku pod Uršljo goro, kjer so v boju dne 31. 12. 1944. leta padli štirje borci. Obenem bo odkrit obnovljen sedež Okrožnega odbora OF Dravograd, ki so ga uporabljali aktivisti do osvoboditve Mežiške doline.

Proslava bo 4. julija 1980 ob 10. uri. Organiziran je avtobusni prevoz iz Raven ob 8. uri 30 min. Vabijo se vsi Koroški borci in aktivisti, da se proslave udeležijo v čimvečjem številu.

Krajevni odbor ZB Kotlje

Karolina Zager-nik

Maja smo pokopali na pobreškem pokopališču v Mariboru partizansko mamo Karolino Zager-nik. Pred 86 leti se je rodila v Ravnah na Koroškem. Z možem sta ustvarila trdno, narodno in zavedno družino. Iz Raven so se preselili leta 1928 v Maribor in se naselili v železniški koloniji v znani Gegovi ulici, kamor so se med vojno zatekali znani aktivisti in borci. Karolina je rodila tri sinove. Ivan in Tone sta padla sredi leta 1944. Po Ivanu-Jocu nosi ime ena od krajevnih skupnosti v Mariboru. Karolina je bila med vojno zaprta v mariborskih zaporih, nato pa v znanem taborišču v Strnišču pri Ptuj.

Justina Carli

Justina se je rodila leta 1921 na Oblakovem vrhu. Z NOG je začela sodelovati konec leta 1942. V marcu leta 1943 so jo Italijani aretirali in odvedli v tržaške zapore in pozneje v zapore blizu Rima. Ob razpadu Italije se je vrnila domov, kjer je ponovno sodelovala z OF.

Henrik Rajter-Dušan

Po hudi in težki bolezni je umrl Henrik Rajter-Dušan. Tovariš Dušan, kakor smo ga bojni tovariši imenovali v Tomšičevi brigadi, se je rodil pred 69 leti v Bresternici. Učiteljske je končal v Mariboru. Okupacijo Jugoslavije je doživel v Zagradcu pri Starem trgu ob Kolpi. Sredi leta 1944 so ga Nemci mobilizirali v Vermanšaft. Kmalu se je povezal s terenskimi aktivistom ter kmalu postal borec Tomšičeve brigade. Bil je hraber, iskren in požrtvovalen bojni tovariš. Za svoje zasluge je bil večkrat odlikovan.

Branko Božič

Aprila je umrl Branko Božič, rojen leta 1915 v Podragi pri Vipavi. Za NOB je delal od 1942. leta. Januarja leta 1943 je odšel v ilegalo, nato v Gradnikovo brigado, pozneje v Južnoprimorski odred in na vojno področje. Prejel je odlikovanja.

Draga Curk

Na pokopališču v Vrtovinu smo se poslovlili od Drage Curk, rojene leta 1914. Za NOB je začela delati sredi leta 1942. Leta 1943 je bila aretirana in zaprta. Po kapitulaciji Italije se je vrnila in nadaljevala z delom za NOB. Za zasluge je bila odlikovana.

Peter Kuštrin

V Idriji smo v začetku marca pokopali Petra Kuštrina, rojenega leta 1916 v Gorenji Trebuši. Za odhod k prizanom se je odločil junija leta 1943, vendar so ga Italijani aretirali. Konec istega leta se je vrnil in vstopil v Vojkovo brigado, potem je bil v Prešernovi brigadi in Dolomitskem odredu ter kurir premične bolnišnice. Bil je dvakrat odlikovan.

Jože Trpin

Umril je tovariš Jože Trpin, star 62 let, borec Prešernove brigade, kapetan prvega razreda in nosilec več vojaških odlikovanj. Pokopali smo ga na pokopališču v Kranju.

Franc Žužek

Konec aprila smo se na šmarskem pokopališču poslovlili od Franca Žužka, starega 73 let. Med NOB je vedel, kje je njegovo mesto. Po vojni je bil aktiven družbenopolitični delavec.

Marija Cotič

V Renčah smo se marca poslovlili od Marije Cotič, rojene leta 1904 v Renčah. V času NOB se je pridružila slovenskim ženam, ki so nesebično pomagale v osvobodilnem gibanju. Sodelovala je s Kraško četo. Moža so mobilizirali v delavski bataljon. V njeni hiši je bil leta 1943 ustanovljen odbor OF za Renče, pozneje pa odbor AFŽ. V začetku leta 1944 je bila sprejeta v KP in izvoljena v krajevni NOO za Renče. To nalogo je opravljala vse do konca vojne. Za svoje delo je bila odlikovana z medaljo zasluge za narod in drugimi priznanji.

Leopold Urankar

Na zagorskem pokopališču smo se poslovlili od Leopolda Urankarja, starega 78 let. Že v stari Jugoslaviji je bil član naprednih organizacij. V NOB se je aktivno vključil septembra leta 1944. Za zasluge je bil odlikovan z medaljo za hrabrost.

Jože Ferbežar

V začetku aprila so se številni prebivalci Kočevja in okolici poslovlili od Jožeta Ferbežarja, starega 65 let. Rodil se je v Prhici v občini Čabar. V NOB je začel aktivno sodelovati v prvih dneh leta 1942. V vrste NOV se je vključil leta 1943. Boril se je v enoti Zapadnodolenjskega odreda v 9. brigadi, ki je delovala v okviru 18. divizije. Delaven je bil tudi v povojnih letih.

Proizvodnja kvalitetnih stolov in montaža dvojnih podov.

Izdelava sedežnega in drobnega pohištva, žagarske storitve,
polaganje in montaža dvojnih podov: proizvodnja C. S.
STELL S. A. FRANCIJA, GOLOBACH Zahodna NEMČIJA, in
lastne izvedbe.

GRADBENO
INDUSTRIJSKO
PODJETJE

-IZVAJAMO VSE VRSTE VISOKIH IN NIZKIH
GRADENJ, ZAKLJUČNA GRADBENO-OBRTNA TER
INSTALACIJSKA DELA

-PROIZVAJAMO IZDELKE IN POLIZDELKE IZ
BETONA KOT SO ZIDAKI, CEVI, PLOŠČE,
INAS OKNA, ROBNIKI ITD.

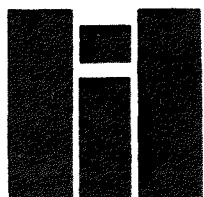
-PROJEKTIRAMO IN PRIPRAVLJAMO TEHNIČ-
NO DOKUMENTACIJO ZA IZVAJANJE INVESTI-
CIJSKIH OBJEKTOV

-ORGANIZIRAMO IN OPRAVLJAMO INŽENIRING

MONTAŽNI

SISTEM

INGRAD

PROJEKTANTI, INVESTITORJI!

Nudimo vam montažni sistem, ki omogo-
ča hitrejšo, cenejšo in kvalitetno
gradnjo za široko področje:

- INDUSTRIJSKI OBJEKTI
- TRGOVSKE HIŠE
- STANOVANJSKA GRADNJA
- KMETIJSKI OBJEKTI
- ŠOLE IN VRTCI
- ŠPORTNI OBJEKTI
- UPRAVNE ZGRADBE

Zahtevajte prospekte o izdelkih in
ponudbe za izvajanje del!

MESNA INDUSTRIJA PRIMORSKE

n. sol. o. Nova Gorica

65001 NOVA GORICA - TELEFON 22-011 - POŠTNI PREDAL
101

TOZD KLAVNICA Tolmin
TOZD KOMERCIALA Nova Gorica
TOZD MALOPRODAJA Nova Gorica
TOZD ŽIVINOPROMET GORICA Nova Gorica

Je nosilka predelave mesa, vzreje in klanja živine, posebnost
pa je priznana kvaliteta mortadele in ostalih mesnih izdelkov
kot je kraški pršut, milanska in furlanska salama ter salamini.

NAGRADNA KRIŽANKA ŠT. 404

»MEBLO«
NOVA GORICA

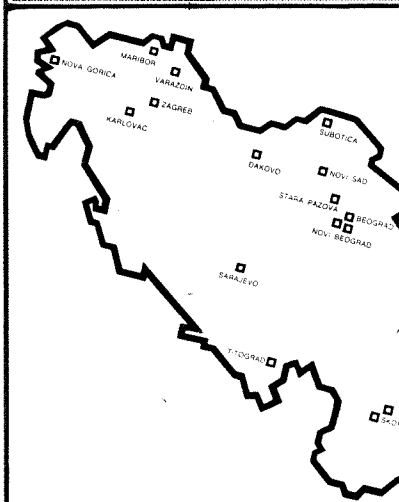
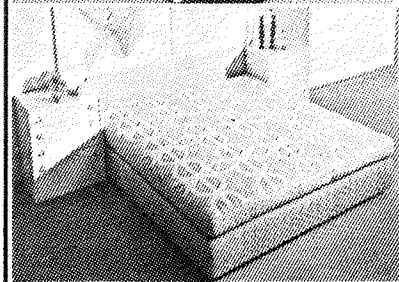
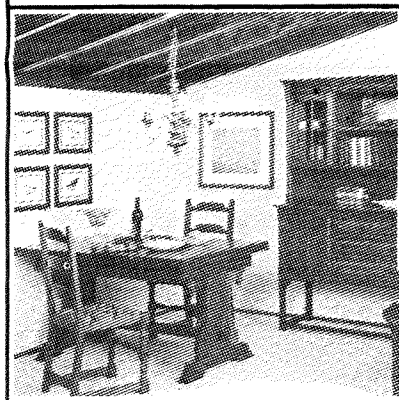
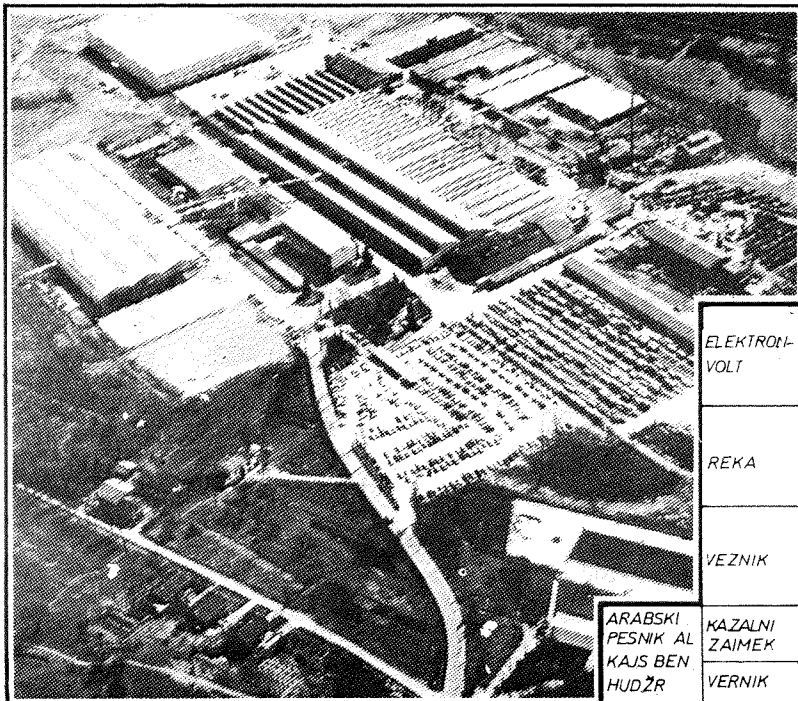
Razpis nagradne križanke

Industrija pohištva in notranje opreme »MEBLO« Nova Gorica, ena prvih med našimi velikani pohištvene industrije in notranje opreme, ki nas vedno preseneča s svojo kvaliteto in novimi izdelki, poklanja to nagradno križanko našim zvestim reševalcem. Delovnemu kolektivu »MEBLO« Nova Gorica želijo uredništvo, uprava TV-15 in bralci veliko delovnih uspehov!

Rešitve te nagradne križanke pošljite na naslov: UPRAVA ČASOPISA TV-15, Miklošičeva 28/I, 61000 Ljubljana in spodaj levo pripišite »KRIŽANKA MEBLO«, najkasneje do 10. julija 1980. Žreb bo razdelil tri knjižne nagrade, ki jih je prispeval knjigotrški oddelek Založbe BOREC iz svojih bogatih izdaj knjig.

OBILO SREČE PRI REŠEVANJU KRIŽANKE VAM ŽELITA

Uredništvo in uprava TV-15

[illegible]

Franci Strle

Honorarji – eden izmed vzrokov

O tem je pripovedoval Milko Stolf, tedanji direktor Partizanske knjige, vsem, ki so se lotevali tega dela, isto pa so potrdili tudi člani komisije z njenim predsednikom vred, ki je še pristavil, da so o tem na komisiji zares govorili, dokončnega sklepa pa niso sprejeli in tega sklepa tudi ni nikjer zapisanega v ohranjenih zapisnikih. Tako je odgovor na vprašanje o avtorskih honorarjih za zgodovinska dela iz NOB ostal nedorečen in še danes so nanj popolnoma pozabili. Še huje. Zgodilo se je celo nekaj, kar je čisti nesmisel; uveljavili so namreč le drugi del že omenjenega načelnega stališča o zmanjšanju višine avtorskega honorarja za 10 oziroma 20 odstotkov, prvega in bistvenega pa ne. Ob tem so se napletle čudne zvijače v škodo piscev. Na primer Mirku Fajdigi, ki je za svoje delo Zidanska brigada od obeh recenzentov in od komisije kot celote dobil odlično oceno, so to oceno dodatno prekvalificirali v drugi kakovostni razred, da so mu s tem lahko odtegnili desetino krvavo zasluženega honorarja.

Ko sem iskal dokaz za obstoj dogovora iz leta 1972 in se o tem pogovarjal s predsednikom komisije, mi je ta pojasnil, da zares velja načelo o razvrščanju zgodovinskih del v opisane tri kakovostne razrede in o zniževanju avtorskih honorarjev za 10 oziroma 20 odstotkov, kadar je del ocenjeno v drugi oziroma tretji kakovostni razred. Na vprašanje, od katere osnove se odbijajo ti odstotki, mi je predsednik pojasnil, da od tiste, ki je določena z založniško pogodbo. Ker za določanje avtorskih honorarjev iz zgodovine NOB ni nobenih mer, mere za honoriranje leposlovnih del pa so zelo raztegljive, se zlasti pri manj izkušenih in nepoučenih piscih dogaja, da so kar dvakrat opeharjeni. Pouk iz tega pa je, da gre osel samo enkrat na led, končni nasledek pa tak, kot ga je pokazala lanska podelitev nagrad vstaje slovenskega naroda.

Morda se bo komu zdel povprečni osební dohodek na zaposlenega v SR Sloveniji za eno avtorsko polo zares bajno plačilo, pač zato, ker doslej ni bilo izplačano še nikomur. Povprečni osebni dohodek na zaposlenega v SR Sloveniji ni zaslužen dobrega delavca, ker so v tem povprečju še vsi lenuhi in nesposobneži, ki jih ni malo. Še manj je to zaslužen dobrega in sposobnega umskega delavca, kar nedvomno pisatelj je. Če bi hoteli dobiti pravo osnovo za vrednotenje avtorskega dela, bi morali upoštevati le povprečje mesečnih osebnih dohodkov za umske delavce oziroma za delavce z visoko izobrazbo. Toda takih podatkov ni na razpolago. Določanje avtorskih honorarjev na tej osnovi pa bi bilo neuporabno še zaradi drugih razlogov, zlasti pa zaradi nenehne inflacije. Velik napredek bi bil že to, če bi za osnovno honorarjev uveljavili izplačilo povprečnega mesečnega dohodka na zaposlenega v SR Sloveniji za eno avtorsko polo. Da bi šlo v tem, za sedaj idealnem primeru, za zelo skromne zasluzke, navajam dva dokaza:

1. Glede na že opisano težavnost in dolgotrajnost pri raziskavah noben pisec zgodovinskega dela iz NOB ne more napisati niti ene avtorske pole na mesec. Če uspe napisati eno polo v dveh mesecih, je več kot uspešen. Mitja Hribovšek je knjigo Prekmurska brigada, ki obsega 244 strani, to pomeni 15 pol, pisal natančno sedem let. Vsako polo je pisal pet mesecev in pol. Prof. dr. Milan Ževart, ki mu ni mogoče oporekati strokovnega znanja in sposobnosti, saj je poklicni zgodovinar, je knjigo Narodnoosvobodilni boj v Šaleški dolini pisal kar 22 let. Obsega 681 strani ali 42,56 pole, kar pomeni, da je eno polo napisal v dobrih šestih mesecih. Izračunal je, da je dnevno zaslužil komaj za en sendvič. Dokazano je, da nihče ne more napisati več kot ene pole znanstvenega dela v dveh mesecih. Če je torej tako, potem avtor znanstvenega dela ne dobi niti toliko, kot zasluži najslabše plačani delavec v kakem podjetju, ki je pred stečajem, pa čeprav bi mu izplačali avtorski honorar, ki je po avtorski poli enak povprečnemu mesečnemu osebnemu dohodku na zaposlenega v SR Sloveniji.

2. Podoben rezultat dobimo, če primerjamo avtorske honorarje z zaslužki zbiralcev naročil za knjige oziroma z akviziterji. Za zgled naj nam služi račun, sestavljen iz najvišjega avtorskega honorarja, najnižjih stroškov za tisk in najnižjega deleža za stroške prodaje oziroma dohodek založbe.

Po najugodnejši ponudbi bi ob nakladi 5.000 izvodov, en izvod tiskanja 37,5 pol obsegajoče knjige stalo 160 dinarjev, skupaj 800.000 dinarjev. Avtorski honorar na podlagi povprečnega mesečnega osebnega dohodka na zaposlenega v SR Sloveniji za eno avtorsko polo po 8.000 dinarjev znese največ 300.000 dinarjev, torej skupaj 1.100.000 dinarjev. K tej vsoti je treba prišteti še stroške za prodajo oziroma dogodek založbe v znesku 35 odstotkov od vrednosti naklade. Le-tega lahko izračunamo s pomočjo enačbe: $65\% \text{ proti } 1.100.000 \text{ din je kot } 100 \text{ odstotkov proti } X$
 $65 : 1.100.000 = 100 : X$, $X = 100 \times 1.100.000 : 65 = 1.692.307$. Znesek, ki pripada založbi za stroške prodaje in čisti dohodek, je torej 592.307 dinarjev. Toda nas ne zanima, koliko denarja v odstotkih dobi pisec avtorskega dela. Tudi za ta račun obstaja enačba: $300.000 : 1.692.307 = X : 100$, $X = 300.000 \times 100 : 1.692.307 = 17,72\%$. To pomeni, da pisec avtorskega dela o zgodovini NOB ob izplačilu povprečnega mesečnega osebnega dohodka na zaposlenega v SR Sloveniji za eno avtorsko polo dobi manj kot 18 odstotkov vrednosti naklade, medtem ko zbiralci naročil za knjige (akviziterji) dobijo 20 odstotkov. Pri tem se srečujemo še z eno neskladnostjo, da so namreč avtorski honorarji obdavčeni po stopnji 20 odstotkov, honorarji zbiralcev naročil pa le po stopnji 10 odstotkov.

Spet je treba poudariti, da honorar v višini povprečnega mesečnega osebnega dohodka na zaposlenega v SR Sloveniji za eno avtorsko polo doslej še ni bil izplačan. Partizanska knjiga je izplačevala avtorske honorarje, ki so bili najmanj za polovico manjši, od te za zdaj še predvidene tarife, to pa pomeni, da je pisec avtorskega dela iz zgodovine NOB dobil le desetinko ali še manj od vrednosti naklade, o čemer lahko navedem tudi natančnejše dokaze. Naj omenim samo enega, ki spominja že na anekdoto: Ivan Jan ja za svoje delo Dražgoška bitka dobil le 30.000 dinarjev avtorskega honorarja, ko pa je to lastnoročno napisano knjigo prodajal, je zaslužil 120.000 dinarjev...

Kako krivično, da ne rečem sleparsko, je takšno ravnanje s pisci, najočitneje kažejo primeri iz tujine, kjer obsega delež avtorskih honorarjev v skupnih stroških za izdajo knjige najmanj 40 do 45 odstotkov. To razmerje v korist piscev je bistveno boljše tudi v drugih jugoslovanskih republikah. Da bi krivičnost odpravili, je Društvo slovenskih pisateljev lani izdelalo predlog samoupravnega sporazuma, ki za leto 1980 predvideva avtorske honorarje za izvirna leposlovna dela v razponu od 3.500 do 10.000 dinarjev za avtorsko polo. Ta samoupravni sporazum še ni bil uveljavljen. Predvsem je treba ugotoviti, da je pomanjkljiv, ker avtorskih honorarjev za znanstvena dela sploh ne predvideva, je pa tudi slab, ker ne omogoča, da bi se avtorski honorarji gibalí v odvisnosti od dohodkov v gospodarstvu in negospodarstvu, ki zaradi inflacije nenehno rastejo.

Da bi vprašanje avtorskih honorarjev za dela iz zgodovinepisja NOB rešili zadovoljivo, bi vsekakor morali vzeti za osnovo povprečni mesečni dohodek na zaposlenega v SR Sloveniji, s tem, da bi ta osnova veljala za dela, ki so ocenjena v tretji kakovostni razred, za boljše ocenjena dela pa bi jo bilo treba ustrezno zviševati, in sicer vsaj za 20 odstotkov glede na začetni kakovostni razred.

Nastaja vprašanje, kdo bo razrešil nakazano nemogoče stenje. Da bi ga reševali samoupravno, ne pride v poštev, zakaj pisatelji nimamo nobenih samoupravnih pravic, ki bi izvirale iz našega za uspeh ali celo za obstoj marsikatero založbe odločilnega dela, razen če je morda kdo od nas pri njej zaposlen. To pa pomeni, da tedaj odloča kot uslužbenec in ne kot pisatelj. Tudi stanovska organizacija nam ne more pomagati kaj prida, saj ne vključuje piscev znanstvenih del iz zgodovine NOB, lastne stanovske oziroma strokovne organizacije pa nimamo. Ostaja nam upanje, da bo o avtorskih honorarjih za znanstvena in druga dela iz NOB izrekel pošteno besedo republiški odbor Zveze združenj borcev NOV Slovenije, saj se prav borci NOV pomembnosti zgodovinepisja iz NOB gotovo najbolje zavedajo.

Konec

Po poteh Osvobodilne fronte

Pohod po poteh Osvobodilne fronte, ki ga je organizirala Počitniška zveza Novi Beograd skupaj z družbenopolitičnimi organizacijami, ob sodelovanju republiških odborov ZZB NOV Srbije in Slovenije, je še en dokaz, da naša mladina hoče in želi spoznati revolucionarno preteklost naših narodov in narodnosti.

Pohod mladine in borcev Po poteh Osvobodilne fronte je bil organiziran ob 35-letnici zmage nad fašizmom, 30-letnici samoupravljanja in 70-letnici rojstva velikega revolucionarja Edvarda Kardelja.

Mladina in borci Novega Beograda so ob obisku Slovenije spoznali specifičnosti

47 gojencev 6. tečaja pokrajinske partijske šole.

Po soteski Pasice so se vzpeli do partizanske bolnišnice Franje. Nekaterim mladim obiskovalcem se je zdelo nemogoče, da je ostala skrita ves čas vojne.

Pozno zvečer so prispeli v Ljubljano, v vojašnico Bratstvo in enotnost, kjer sta jim Počitniška zveza Slovenije in republiški odbor zveze združenj borcev pripravila krajši kulturno-zabavni program.

Narodni heroj in španski borec Stane Bobnar jih je pozdravil v imenu RO ZZB NOV Slovenije. Orisal je razvoj osvobodilne fronte v Sloveniji, začetke oborožene

Igor Križanovski, samostojni dramski animator. S satirično pripovedjo, včasih otožno, včasih pikro je osvetlil partizansko življenje iz posebnega zornega kota. Tudi današnje »napake« mu niso ušle.

V imenu organizatorjev pohoda je govoril narodni heroj Anton Vratinar – Antonesku, komandant pohoda. Poudaril je pomen medsebojnega spoznavanja, negovanja tradicij NOB in čuvanja bratstva in enotnosti. Prisrčen sprejem in lepote Slovenije je poudaril tovariš Antonesku, so navdušile mladince in borce. V kratkem času štirih dni so si uspeli ogledati in se seznaniti z najpomembnejšimi pomniki revolucije in kraji,

razvoja narodnoosvobodilne ga boja pri nas, bojne poti naših brigad in odredov in nastanek Osvobodilne fronte slovenskega naroda. Pot jih je vodila mimo najvažnejših spomenikov NOB in krajev, znanih iz predvojnega revolucionarnega gibanja, narodnoosvobodilnega boja in vojne graditve.

Na Štajerskem in Koroškem so obiskali Sveti duh, kjer sta bila ubita organizacijski sekretar CK KPJ Djuro Djaković in sekretar Rdeče pomoči Nikola Hečimović, železarno Ravne in mesto zaključnih bojov v drugi svetovni vojni Poljane. Skozi Velenje, Kamnik in Kranj so odšli v Dražgoše, kjer so se seznanili z bojem Cankarjevega bataljona. V Begunjah so si ogledali muzejsko zbirko v bivših zaporih, kjer je bila med vojno ena najbolj krutih gestapovskih mučilnic.

Po vzponu na Vrščic so skozi dolino Trente, Bovec in Tolmin odšli na ogled Cerknega. Posebno jih je pritegnilo pripovedovanje o napadu Nemcev na Cerkno januarja 1944, ko je bilo ubitih

ga boja in njene specifičnosti. Posebno je poudaril doprinos Ljubljane, mesta heroja, ki je kljub temu, da je bila obdana z žico, ostala država v državi in srce osvobodilnega boja.

Tone Korošec, sekretar občinskega odbora ZZB NOV Ljubljana Mosta Polje je mladince in borce Novega Beograda pozdravil v imenu družbenopolitičnih organizacij občine Moste. Posebej je opozoril na 38-letnico boja druge grupe odredov na Jančah.

O pomembnosti ohranjanja in prenašanja revolucionarnih tradicij na mladino je spregovoril predsednik komisije za tradicijo pri mestni konferenci SZDL Ljubljana Michel Tome. Bratstvo in enotnost jugoslovanskih narodov in narodnosti, je poudaril Michel Tome, mora ostati temelj našega razvoja. Spoznavanje revolucionarne zgodovine, srečanja mladih bratskih republik, pogovori z udeleženci narodnoosvobodilnega boja, vse to prispeva k boljšemu medsebojnemu spoznavanju.

Posebno jih je navdušil

znanimi iz NOB. Pohod po poteh Osvobodilne fronte naj bi postal tradicionalen.

Z enominutnim molkom so udeleženci počastili spomin na maršala Tita, ki, kakor so poudarili vsi govorniki, kljub smrti ostaja med nami, njegovo delo in ideje pa so nam kažipot za prihodnost. S pesmijo Druže Tito, mi ti se kunemo, ki so jo skupaj zapeli, so povedali vse.

Kozarsko kolo je ob zvokih harmonike združilo borce, mladince, vojake in kuharje.

Naslednjega dne so odšli na Urh. Ob grobnici so položili šopek cvetja in počastili spomin na žrtve fašističnega terorja. Kratko in zanimivo je orisala dogajanja na Urhu med vojno Slavka Kastelic, pred lipo, kjer so zavedne Slovence, privezane na obroč, mučili belogardisti in pozneje domobranci. Po ogledu cerkve, ki je preurejena v muzej, in ostanka mežnarije, kjer je bila v kleti mučilnica, so odšli v Ljubljano in položili cvetje na grobnico narodnih herojev.

Poslovili so se, se odpeljali proti Dolenjski, naprej na Bazo 20, nato na Otočec in se vrnili v Beograd.

V. M.

Bili smo Titovi, Titovi smo in bomo

Reke pionirjev iz vse Jugoslavije, pobratenih občin iz zamejstva in otrok delavcev na začasnem delu v tujini so se v soboto, 14. junija zlele v Lipici na tradicionalnem, letos že petnajstem zboru, da bi proslavili zaključek pohoda Po poteh osvoboditve Primorske, zaključek Kurirčkove pošte, Jugoslovanskih pionirskih iger, da bi še bolj poudarili solidarnost z osvobodilnimi gibanji v svetu in izrazili težnjo po mednarodnem sodelovanju, tovarištvu, prijateljstvu, miru in razvijanju dobrih sosedskih odnosov.

Morje pionirskih praporov vihra v vetru, medtem ko se njihovi nosilci razporejajo v enote legendarnega 9. korpusa: Bazoviška grigada, Briško-beneški odred, Istr-

Na zadnjih metrih pohoda Po poteh osvoboditve: zastave, pesem, tisoči pionirskih korakov...

*Tito umrl ni.
Naprej živi.
V naših mladih srcih
živel bo do konca dni.*

»Od zmage do zmage pod Titovo zastavo naprej« piše na enem od transparentov, pionirjev osnovne šole Prežihovega Voranca, ki ga nosi Fikreta Bašanović iz 5.b razreda. »Že od rojstva sem Titova pionirka, čeprav so me v pionirsko organizacijo sprejeli šele v prvem šolskem letu,« zagotavlja. »... Titova pionirka... to je nekaj velikega, skoraj neopisnega. Ko vidim vso to množico rdečih rut in pionirskih kap, vem, da imamo Tita vsi radi, da smo v njem združeni in se nam ni treba ničesar bati.«

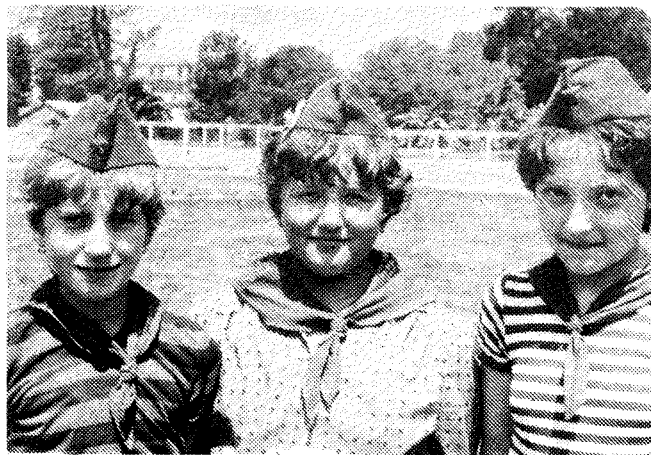
Nekaj pionirjev, ki je prisluhnilo najinemu pogovoru, je vneto prikimalo z glavami. Ko pa sem jih spraševala po vsebini njihove kurirčkove torbice, ki jo bo danes slovesno predala na zboru Mirjana Dovanović, so mi njihove zvedave oči pokazale nezaupanje. Zahtevali so geslo. »V kurirčkovi torbici je skrivnost!« se je glasil njihov odgovor, ki ni dopuščal ugovaranja. Šele, ko sem jim zagotovila, da sem tako rekoč ena izmed njih, so mi zaupali, da nosi torbica pionirske boljube, da bodo hodili po Titovi poti, k novim spoznanjem, v bogatejše in iz dneva v dan zrelejši življenje.

Pesmi iz mladih grl se prepletajo: Grem v partizane... Čeprav smo še mladi, imamo te radi... nismo sužnji višje, Jugoslavija, živio, partizani! Prapori vse Jugoslavije, narodne noše pionirjev iz Mladenovca pri Beogradu, z velikimi črkami pisana gesla na transparentnih ponosno dvignjenih v pionirskih rokav, med poteptano travo skriti koraki šest tisoč pionirjev, od katerih so nekateri prinesli s seboj samo svoje pionirsko srce – vse to pomeni danes legendarni 9. korpus. Zbrana je Jugoslavija v malem. Gostitelji so ponosni, da lahko pokažejo, kaj so dosegli v Titovi Jugoslaviji na tem skrajnem zahodnem koščku domovine. Srečni so, ker pomagajo plesti nove vezi med najmlajšimi graditelji naše družbe, med pionirji. Čvrste vezi naših narodov so bogastvo in poročstvo naše domovine. Včeraj 13. julija so v bližini Sežani sadili drevesa, ki bodo rasla v znak prijateljstva in bratstva.

Na čelu Bazoviške brigade stoji Zdenka Majcen v uni-

formi pripadnice teritorialne obrambe, sicer pa dijakinja drugega letnika ekonomske šole v Sežani. Njena naloga je pomoč pri organizaciji današnjega zbora. »Zbor pionirjev se mi zdi nekaj veličastnega. Toliko mladih moči na kupu, toliko mladih nosilcev naše Jugoslavije. Zdi se, da smo vsi ena družina, kot so bili včasih partizani,« pravi z navdušenjem.

Iz osnovne šole Slave Klavora iz Maribora so se Bazoviški brigadi priključile Jasna Jelen in Bianka Matul iz 4.a razreda, iz 5. b pa je prišla Darja Berglez. Pripovedujejo mi, kako dela njihova pionirska organizacija, kako skrbijo za lepše okolje in za partizanske spomenike v svojem okolišu ter zagotav-

Jasna Jelen, Darja Berglez in Bianka Matul iz osnovne šole Slave Klavora iz Maribora: »Hodili bomo Titovo pot!«

ljajo, da bodo s skupnimi močmi nadaljevali Titovo pot in skrbno čuvali vse, kar so dobrega zapustili naši predniki.

»Živi, živi duh slovenski...« – glas iz zvočnika prekine naš klepet. Besede predsednika republiške konference ZSMS Borisa Bavdka sežejo do vsakega mladega srca kot vzpodbuda: »Vam zaupamo. Vi boste nadaljevali pot. Obljubili ste...«

Pionirji kurirji predajo generalmajorju Mihi Butari poročilo o pošti, ki so jo nosili po kurirskih poteh Primorske, Gorenjske, Dolenjske, Štajerske ter Koroške in jo srečno prinesli na cilj.

»Že osemnajstič je krenila Kurirčkova pošta iz Kranjske gore. Obljubljamo, da bomo tudi v prihodnje razvijali vrednote NOB in čuvali enotnost naših narodov. Pošto so spremljali pionirji z Jesenic, Radovljice, iz Kra-

nja, Škofje Loke, Kamnika in končno smo jo sprejeli pionirji občine Ljubljana Šiška...«

»Zdravo! S proge Koroške je Kurirčkova torbica krenila na pot 22. marca s Poljane. Varno smo jo nosili po visokem snegu, na več kot 1000 kilometrov dolgi poti. Spremljali in varovali so jo vsi krajan, koder je vodila naša pot. Petega maja torbica ni nadaljevala poti. Umrl nam je Tito... Toda potem smo krenili dalje in danes jo pionirski odred Franc Bratuš-Ata predaja vam, generalmajor Butara.«

»Začetek primorske Kurirčkove pošte je bil v Ajdovščini. Tam je bila pred 35 leti ustanovljena prva slovenska vlada. Sto štirje pionirski

krenili smo dalje še z večjo vnemo.«

Dolenjska. Pot kurirčkove pošte se je začela v Bazi 20. Ustavila se je pri 95 pionirskih odredih. Spremljali so jo borci, predstavniki JLA, podmladkarji Rdečega križa in krajan. Danes jo spremlja 90 pionirjev.

Raportiranje je zaključeno. S tribune se oglasi mešami mladinski pevski zbor iz Kopra s solisti Vladom Korošcem: Druže Tito, ti narodna nado, pozdravlja te i staro i mlado... Mladinci hočejo biti bitji pionirjem, zato jim danes polagajo v srce: »Bodite aktivni, da boste vredni imena pionir«. Ruta in kapa je le pionirski znak. Delo je tisto, ki odlikuje! Naš pevski zbor gre v avgustu za tri tedne na mladinsko delovno akcijo v Radlje ob Dravi. Biti brigadir, graditi, pomeni združiti našo pesem z našimi željami po še lepšem jutri na vsakem koščku naše domovine.«

S skrajnega mejnega roba z Avstrijo so prišli Istok, Darja, Vlasta, Silva in Rosvita, vsi učenci osnovne šole Karla Destovnika-Kajuha iz Apač, da bi danes pomagali sestaviti brigado Srečka Kosovela. Kar pet ur dolgo pot so prevozili, pa pravijo, da jim ni žal, saj je vendar ponos biti izbran za delegata na zboru jugoslovanskih pionirjev. Tak zbor je za skrajne robove naše domovine toliko bolj pomemben, saj jim daje občutek, da niso sami. Pionirji iz Apač pravijo: »Saj smo vendar pionirji. Za pionirja ne sme biti nobena naloga pretežka. In pionirji smo zato, da služimo Titovi, naši domovini, da izpolnjujemo Titove želje. Naša prva naloga pa je učenje.«

Mentorica pionirskega odreda Oton Župančič iz osnovne šole Stogovci Pavla Cunk je z veseljem prisluhnila tako vzpodbudnim besedam pionirjev. »Lepo je delati z mladimi, a hkrati odgovorno. Vzpodbuda nam je vsaka njihova iskrena beseda. Iz občine Gornja Radgona smo prišli na letošnji zbor skupaj z našimi pobratenimi pionirji iz občine Mladenovac. Vrnili se bomo z lepimi vtisi o tem koščku naše domovine in o njenih ljudeh.«

Poiskala sem Mladenovčane. Zastavonoša Aleksander Ročić in Milorad Tomić iz osnovne šole Mamčilo Živojnovič zvijata prapor. Velike prireditve bo vsak čas konec. Tu so še Snežana Djuruč ter dvojčici Biljana in

Gordana Bićovac. Skupaj odhajamo s prireditvenega prostora. Govorimo o Titu. »Rad nas je imel in zato tako veliko pomeni biti njegov pionir,« pravijo. »Kar smo obljubili, to bomo storili!«

Niti sončna pripeka ne utruja teh mladih. Preden se bodo razšli, hočejo na pomožnem odru pokazati, kaj so pripravili za današnji zbor. Nastopajo: folklor iz Mladenovca, plesna skupina iz Cerkna, recitatorji iz Varaždina, kitaristi, harmonikaši itd; skratka, neprestano se kaj dogaja. Ob pomožnem odru zastajajo koraki poslavljajočih se. Čez leto dni se bodo spet srečali.

Sežem v torbo po zadnji sveženj nalepk TV-15. V hipu so ob meni zbiralci: Tanja Hostnik iz Domžal, Anica

Pionirka iz Varaždina: »Ciklame, krvave ciklame...«

Fikreta Bašanović nosi transparent: Od zmage do zmage pod Titovo zastavo naprej!

Buknič iz 3. razreda osnovne šole 1. Celjske čete, pa še Julija, Danijela, Irena, Patricija in Jana iz osnovne šole Cirila Kosmača iz Pirana. Danes so bile v Južnoprimorskem odredu, ponosne naslednice tistih, ki so nekoč sestavljali Južnoprimorski odred in pomagali zgraditi novo domovino, Titovo Jugoslavijo. Nalepk ni več. Ostane mi prazna dlan. Nič zato, da le ne zmanjka besed. Pogovarjamo se o poklicih. Julija bi bila rada plesalka, Irena tehničarka, Danijela arhitekt, Jana bo zdravnica, Patricija se še ni odločila, ali bo knjižničarka ali formacevka. Vsaka bo na svoj način krepila našo socialistično skupnost.

Iz pionirja bo zrasel takšen človek, ki mu je največja vrednota delo, edino plačilo sadova tega dela in najvišja čast – biti Titov Jugoslovan.

Živa Drole

Suzana Rajh iz COŠ Prule, mala kurirka Istrskega odreda

Zdenka Majcen, pripadnica teritorialne obrambe, pomaga pri organizaciji zbora pionirjev Jugoslavije

ski odred, brigada Simona Greogrčiča, brigada Srečka Kosovela in Južnoprimorski odred. Kolone pionirjev čakajo, da začnejo zadnjo etapo pohoda Po poteh osvoboditve, kratko pot do prireditvenega prostora, kjer bodo predali raport pohodnih enot generalu Stanetu Potočarju-Lazarju.

Suzana Rajh, učenka 2. razreda celodnevne osnovne šole Prule iz Ljubljane vneto ponavlja pesem, ki jo je napisala Mirjam Beranek iz 1. razreda, in ki jo bo danes povedala kot kurirka Istrskega odreda:

*Čez hrib in dol
kurirček mlad hiti,
hiti
da polno torbo žalostnih
novic
pionirjem izroči.
Tito naš umrl je,
žalostna so srca naša.
Kurirček mlad zdaj spet hiti
in pisemca naprej deli.*

Kukavičje jajce v Radencih

Strgana maska odkriva umazanost

»Primer dr. Ante Šarić« je zavestno zavajanje javnosti

Večino klečeplazcev, okupatorjevih hlapcev in izdajalcev domovine in naroda je po vojni doletela zaslužena kazen, njihovo premoženje pa je bilo v skladu z odlokom Avnoja zaplenjeno. Zdelo se je, da je premagana tudi ta temna plat zgodovine, da je izbrisana, zakaj nihče se ni več želel spominjati neljubih dogodkov. Kljub vsemu so tu in tam vendarle poizkušali posamezniki prikazati nekatere dogodke in osebnosti v drugačni luči in priznati je treba, da jim je mnogokrat to tudi uspevalo, največ pa je pripomogel čas.

Nekaj podobnega se je vse zadnja leta dogajalo tudi v Slatini Radenci, kjer so se nekateri zelo trudili, da bi vrnili ugled dr. Anteju Šariću, solastniku zdravilišča pred in med vojno in nespornega okupatorjevega hlapca, o čemer smo pred časom pisali tudi v našem listu. Takšnih poizkusov ni bilo malo in vsi so imeli en sam cilj: prikazati dr. Anteja Šarića kot partizanskega zdravnika, kot človeka, ki je na razne načine podpiral osvobodilno gibanje. Bržkone je marsikoga zapeljalo v zmoto dejstvo, da so Šarića 3. aprila 1945 ustrelili v Mariboru Nemci, čeprav obstajajo zelo jasni dokazi, da so okupatorji sami obročali s svojim človekom, ki si je na koncu vojne skušal reševati življenje na način, ne neznan ljudem brez vesti: z izdajo prejšnjega zaveznika.

Rehabilitacija dr. Anteja Šarića, ki, milo rečeno, nikaj ne govori v korist nekaterim vodilnim osebnostim v Zdravilišču Radenska, v Gornji Radgoni pa tudi drugje (med njimi so tudi komunisti in borec), je bila zastavljena, lahko bi rekli, skorajda načrtno, s politiko majhnih korakov. Da ne bi prišlo do skrajno neljube in za večino občanov, zlasti borcev, žaljive pomoči, so pred časom ustanovili posebno delovno skupino, ki naj bi razrešila »primer Šarić« in ga tako enkrat za vselej odrinila tja, kamor spada.

Delovna skupina je nedolgo tega o ugotovitvah svojih raziskav poročala na razširjeni seji občinskega komiteja ZKS v Gornji Radgoni. Ta se je povsem strinjal z mnenjem, da je treba z vsebino njenega dela seznaniti javnost in tako presekati šušljanja, ki so jih povzročile nepreverjene govorice, razna naklepanja in hipoteze ter ovreči neresnice o močno kalnem delovanju dr. Anteja Šarića. Strinjal se je tudi z zahtevami, da je treba odločno razčistiti vprašanja odgovornosti komunistov v Radenski in drugih ljudi izven tega kraja, ki so spregledali nenehno in žaljivo igro in dopustili, da je prišlo do neljubih dogodkov. Ostra obsodba, ki ji bodo sledili ustrezni ukrepi, je hkrati tudi opomin, da se kaj podobnega ne bi dogajalo še kje drugje.

Kaj je ugotovila delovna skupina?

Skupina, na pobudo CK ZKS, ki so jo sestavljali borci iz Radenc ter radgonsko borčevske organizacije, je svoje delo opravila temeljito. Pregledala je lepo število objav in dokumentov. Tako je povsem ovrгла trditve, da bi dr. Ante Šarić, skupaj s svojo ženo Vilmo, lastnik številnih podjetij in zemljišč, sploh kdaj skrival ranjene partizane (po trmastih zagotavljanjih naj bi se to dogajalo v prizidku terapije radenskega zdravilišča, navajali pa so ime partizana Jove Jurkovića iz Turjančev, okrožnega sekretarja OF za Ljutomer in Gornjo Radgono. Res pa je, da je nekemu ranjenemu borcu nudil prvo pomoč, kar seveda še ne pomeni, da bi mu bilo zaradi tega treba vrniti ugled, kot

so si to predstavljali nekateri. Na trhlih nogah je tudi zatiranje o materialni pomoči osvobodilnem gibanju. Šarić se je ukvarjal s tiho-tapskimi posli, ki so med okupacijo marsikomu vrgli lepe denarce, nikakor pa niti del tega »črnega« blaga ni nikoli videl partizanskih vrst, kot so to hoteli nekateri na vsak način prikazati. Šarićeve čednosti so se kazale drugje. O njih piše v knjigi Nič več strogo zaupno Karel Forte med drugim tudi to: »da je za lažje opravljanje špijonskih in propagandističnih nalog Abwehr 1939. leta osnoval v Zagrebu podjetje Superfilm, ki je formalno uvažalo in

posojalo filme, sicer pa pa so njegovi vodilni uslužbenci opravljali špijonske posle za Abwehr. Med fiktivnimi delničarji tega podjetja sta bila zdravnik dr. Šarić iz Slatine Radenci...«

Vohunu Abwehra, dr. Antemu Šariću so hoteli lani, za stodesetletnico zdravilišča postaviti v zdravilišču doprni spomenik!

Komu je tako prirasel k srcu ta dvoličnež, čigar igra je bila jasna in nedvoumna? Od kod množice nepreverjenih govoric in zapisov?

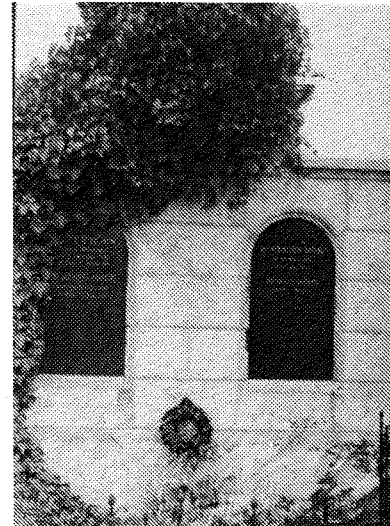
Del odgovornosti bi seveda lahko prevalili na zapis v spominski brošuri Svet med Dravo in Muro, ki je

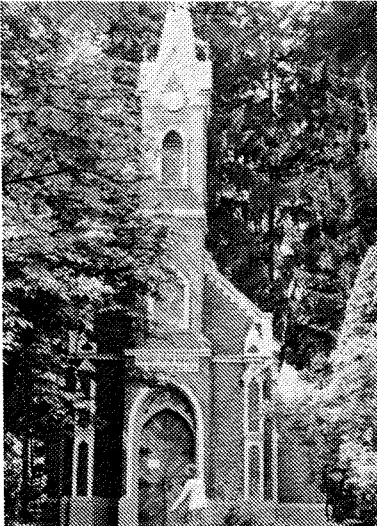
Dokaz nekaterim v zdravilišču Radenci, ki naivno trdijo, da so o Šarićevih slišali vse najlepše. Od leve proti desni pred zdraviliščem: Vilmina sinova v dobro znanih uniformah, Vilma Šarić in ortsguppenführer Schmitt

Nekdanja vila Elmina, današnji Ljubljanski dom, je vznemirjala apetit Vilme Šarić tudi po vojni

V zdravilišču Radenci so se obvezali, da bodo skrbeli za grobišče Vilminih prednikov na Kapeli ter za cerkvico v zdraviliškem parku. Od kod takšno blagohotno, naklonjeno razumevanje za želje nekdanje kulturbundovke?

izšla ob praznovanju stoletnice tabora v Ljutomeru. Tamkaj med vrsticami lahko preberemo zelo pohvalno pisanje o dr. Anteju Šariću, kar pa je avtor po dogodkih v Radgoni v zadnjih dneh, torej po razširjeni seji občinskega komiteja ZKS že preklical, saj je šlo zgolj za natis nepreverjenih izjav.

Drugi del odgovornosti odpade na Šarićevo vdovo in seveda vse tiste, ki so ji pri zaslepljevanju javnosti pomagali. Vilma Šarić, njena sinova iz prvega zakona sta bila v enotah SS, ki jo zaradi sovražne dejavnosti omenja več avtorjev v svojih zapisih (med drugim tudi dr. Tone Ferenc v knjigi Nacistična raznarodovalna politika v Sloveniji v letih 1941-45), živi danes v Gradcu.

Pokojnina za sovraštvo

Vilma Šarić je še prišla v Radence. Vrnila se je preprosto zato, da bi uveljavila pravico do pokojnine, kar ji je leta 1970 tudi uspelo z motivacijo, da je bila uslužbenka zdravilišča (čeprav je bila lastnica in navdušen pristaš Kulturbunda!). Denar bi ji bržkone še vedno pritekel, če zaradi tega ne bi zavrela kri radgonskim borcem, ki so sramotno izplačilo ustavili.

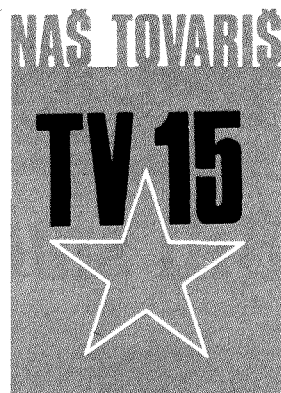
Vdova abwehrovega vohuna se ni ustavila, ni ji še bilo dovolj. Zahtevala je od zdravilišča, da ji vrne eno nadstropje, pozneje sobo v Ljubljanskem domu, nekdanji vili Elmini. Zahtevala je tudi, da zdravilišče vzdržuje cerkvico v parku z grobnico in grobišče na kapeli z njenimi predniki. Zahtevo je podkrepila s pismom.

Iz zdravilišča so ji proti koncu maja 1978 odgovorili in zapisali: »da bodo grobnico v zdraviliški kapelici vzdrževali in prav tako grob družine Hoehn na Kapeli. V prihodnje pa bodo poskušali te objekte vklopiti v sklop na novo ustanovljenega zdraviliškega muzeja...« Tako je konec maja tega leta zatrdil direktor temeljne organizacije združenega dela Komunalne dejavnosti v Zdravilišču! Vilma Šarić, ki je jeseni leta 1944 pobegnila v Avstrijo skupaj z nekaj vagoni blaga in ji tudi danes nikakor ne gre slabo, je bila lahko po zaslugi svojih znancev tostran meje odkrito zadovoljna: namere, izveliči iz Jugoslavije kar največ, ponovno uveljaviti pokojnega moža in zabrisati sledove, ji je skorajda uspela! Danes je jasno, da je šlo za zavestno zavajanje javnosti, vsemu temu pa je skorajda dala speljati tudi krajevno skupnost Radenci, saj je le malo manjkalo, pa bi po dr. Anteju Šariću poimenovali v tem kraju celo ulico.

Ribarjenje v kalnem se je vlekle nekaj let. Ni mogoče reči, da ni nihče čutil trzajev. Povzročitelje nečedne igrice, ki je dosegla vrh z nameravano postavitvijo doprsnega kipa dr. Anteju Šariću v zdravilišču (kip so zavrnili na jugoslovansko-avstrijski meji) in z zapisom v glasilu zdravilišča ob stodesetletnici, so nekajkrat opozorili, da naj ne vlačijo več na dan Šarićevih zlaganih zaslug. Opozorilo ni zaleglo. Hoteli so do konca, drugače si početje ni mogoče razlagati. Gradiva o vlogi obeh Šarićev je bilo dovolj, da bi se lahko poučili – če bi hoteli – o resnici.

Potvarjanje zgodovinskih resnic, napačno prikazovanje in predrzna uveljavitev okupatorjevih hlapcev so tako zaključene. Na tleh je tudi medlo in čudno sklicevanje na svobodo tiska, na katero so se oprli tisti, ki so hoteli drugačno zgodovinsko resnico. Svoboda tiska služi resnici, nikakor pa ne ponaredkom.

Milenko Strašek

Glasilu Zveze združenj borcev NOV in Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Za posredovanje in razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978

Glavni urednik:
DRAGO VRESNIK

Odgovorni urednik:
TONE URBAS

Novinarji uredniki:

ZIVA DROLE TV-15 za mladino

MILENKO STRASEK - reportaža

MILENA STRAJNAR - kultura

BOJANA ŽOKALJ-JESIH - naša organizacija

Lektor-redaktor:
KATJA HVALA

Tehnični urednik:
SINE KOVIČ ml.

Tajnica uredništva:
MARA OKORN

Telefon uredništva: 327-780

Vodja uprave:
FRANC RUPNIK

Uprava in naročninski oddelk:
Miklošičeva 28/I p. p. 598, 61001 Ljubljana

Telefon uprave: 320-486

Letna naročnina 240 din, za inozemstvo 260 din, posamezna številka v prosti prodaji 5 din

Tekoči račun:
Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772

TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28

Rokopise pošljite na naslov: Uredništvo TV-15, Miklošičeva 28/I, p. p. 598, 61001 Ljubljana

Rokopisov in fotografij ne vračamo

Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije stev. 42/I-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačuje temeljnega davka od prometa proizvodov

Korekture in tisk: ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35